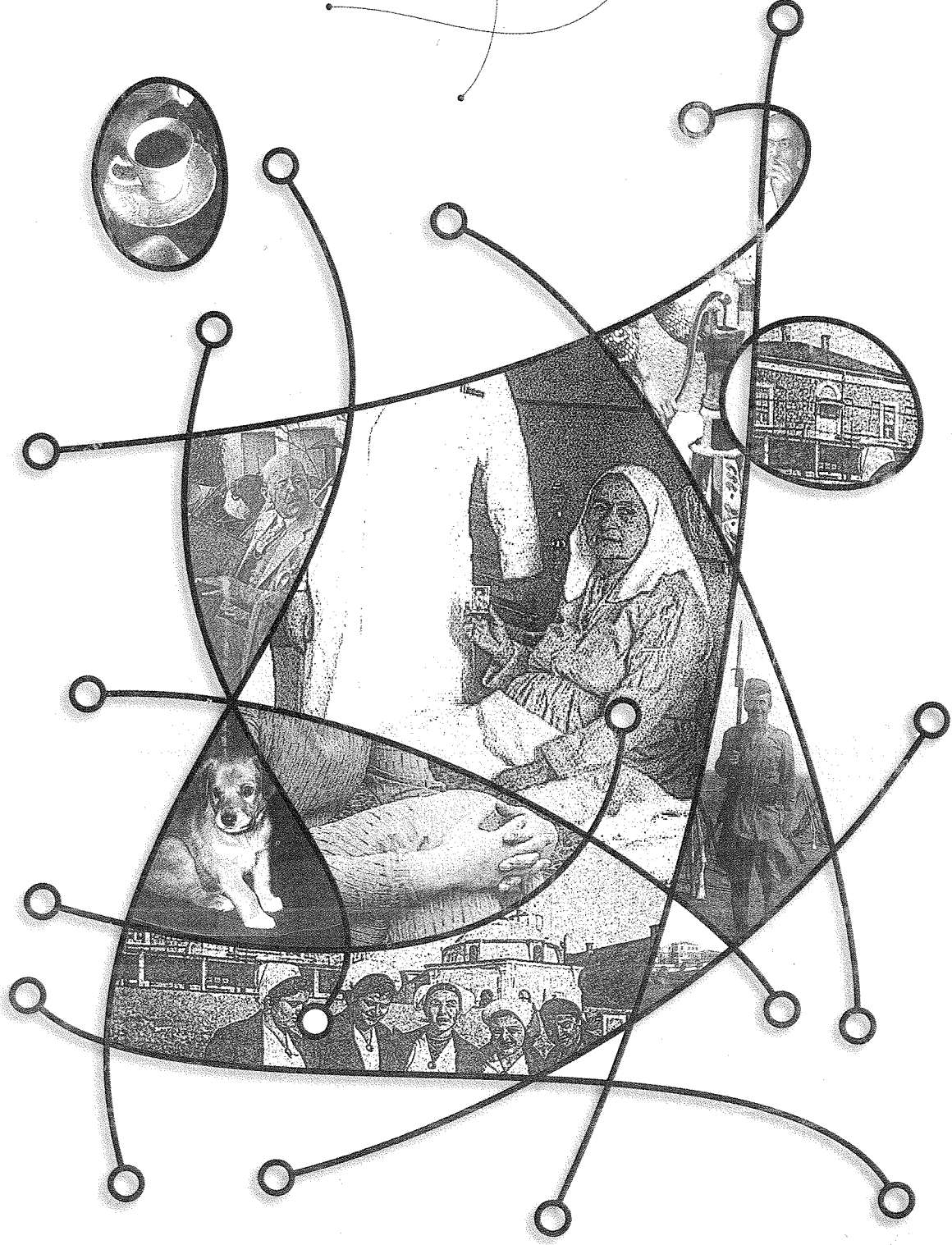

Hayalet Gemi

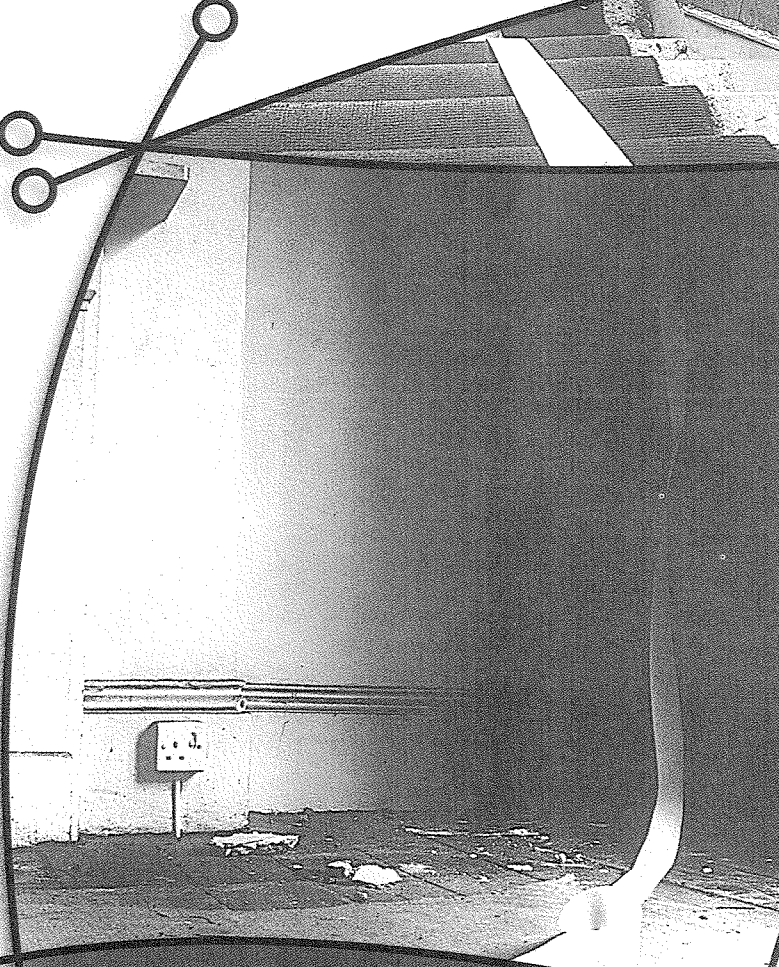
Sayı 56

Eylül - Ekim 2000

1.000.000 T.L.

ISSN 1301-9708

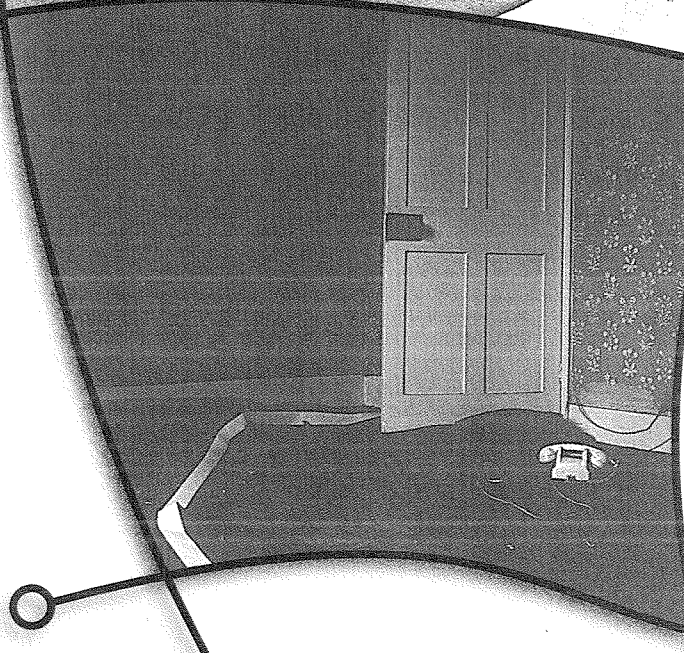

Başka bir dünya olduğuna yemin edebileceğiniz o açık denizlerin gecesinden çıkıp gelen hayalet geminin sisli şehir caddelerinde, köy mezarlıklarının tarlalarla keşiştiği boşluklarda, çocuk parklarında ve kurgusu boşalmış luna parklarda, sandalyeleri ters çevrilmiş meyhanelerde, okuyucuları çoktan yokolmuş kütüphanelerin ıssız koridorlarında gezindiğini mutlaka birileri fısıldamıştır kulağınıza. Hatta geceleri birdenbire havlayan köpeklerin neden ürktüklerini o zaman hissetmişsinizdir. Ya da tüm bunlar uyku ile uyanıklık arasında yaşanan türden bir hayal...

Eğer Hayalet Gemi ile ilişki kurmak istiyorsanız...

Herhangi bir evin loş odalarından birinde gözlerinizi kapatın. Ve karanlıkta bir koltuğa kendinizi bırakıp, geçmişi ve geleceği ve en önemlisi bugünü düşünüp sorular sorun. Sonra yaklaşmakta olan Hayalet Gemi'yi düşleyin.

Ya da bize yazın.

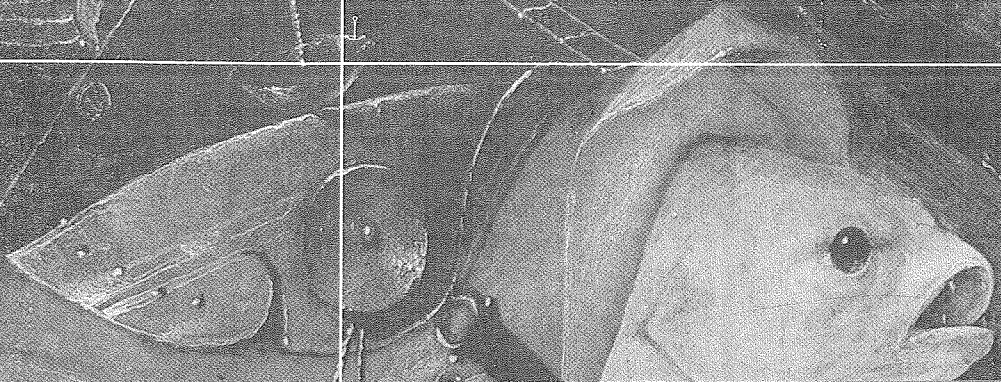

Bozulmuş, çürümüş, kokuşmuş, zayıf,
eksik, çirkin, korkak ne varsa...
Kaçındığımız, uzak durduğumuz,
içimizi bulandıran ne varsa...

Anımsattığı tek şey kendi karanlığımız değil mi?

Hayalet Gemi

İki Ayda Bir Yayınlanır
Sayı 56, Eylül/Ekim 2000
1 000 000 TL KDV Dahil
ISSN 1301-9708

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
TEKNOFİL Teknoloji Tasarım
Adına Adnan Kurt

Yazı Kurulu
Sedef Erkman
Murat Gülsoy
Ergun Kocabıyık
Nazlı Ökten
Pınar Türen

Tasarım
Faruk Ulay

Baskı
Tasarım Matbaacılık

Yazışma Adresi
TEKNOFİL Teknoloji Tasarım Ltd.Şti.
Boğaziçi Üniversitesi, KOSGEB-
TEKMER, Kuzey Yerleşkesi,
Rumeli Hisarüstü, 80815 İstanbul.
Tel: 212/287 45 86 (dahili 119)
Faks: 212/263 12 67
E-Posta: gulsoy@boun.edu.tr

Emeği geçen
ARGOS İletişim Hizmetleri'ne
Ferial Başaran'a
Recep Demir'e
Batur Şehirlioğlu'na
NORM Grafik'e
Zeynep Terzioğlu'na
Ziyaettin Kurt'a
teşekkür ederiz.

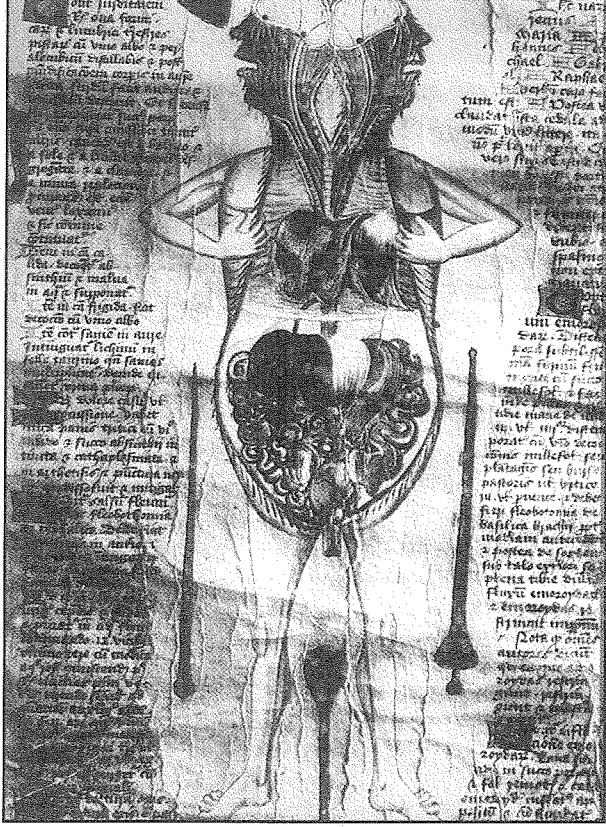
Abonelik için: 5.000.000 TL'yi
Yapı Kredi Bankası, Bebek
Şubesi **TEKNOFİL** Ltd.Şti.
10163 62-6 nolu
hesabına yatırıp, makbuzu adres
ve telefon numaranızla birlikte
TEKNOFİL Ltd.Şti.'ye göndermeniz
yeterlidir.

www.hayaletgemi.com

www.locusnovus.com/hayaletgemi

İçindekiler

3. [medcezir]
Mavi-Yeşil-Kırmızı-Beyaz
Zeynep Aktüre
12. [üstüçizilmişkişiler]
Kanasın Kanasın
Bırakın Yaram Kanasın
Nazlı Ökten
14. [déjavu]
Mahrem
Elif Şafak
16. [kılavuzkaptan]
Tiksinti ve Tarih
Zeynep Direk
20. [yalnızlığınoyuncakları]
Güneşi En Son
Phra Keo'da Gördüm
Yekta Kopan
26. [serdümen]
Dehşet Evi
Agnès Pierron
30. [kaçakyolcu]
Gözler
K.T. Mohamed
37. [sirenelerinkâbusu]
Mahzendeki Böcekler
Sedef Dicle Yaşatılan
39. [düşdeğirmeni]
Dayan Oğlum!
Orhan Cem Çetin
43. [şişedekimesaj]
Çekilmez Bulantı Tek Başına
Tuğrul Atasoy
45. [hayaletlerindansı]
Dehşetin Arınma Odaları
Ali Ergur
50. [üzakkiyılar]
Yine O Kara Gözler
Cihan Mourad
53. [deniz kızlarının şarkısı]
Tanrıçayla Yolculuk
Bige Akdeniz & Pınar Türen
59. [yanlışpusula]
Ama Ben Senin En Çok
Dalağın Sevdim
Pınar Ögünç
61. [şeytanminaresi]
İlk Uydu Kent Manyağı
Derya Erkenci
64. [deligömleği]
Kâbus
Ömer Recep Bulut
68. [zehiradası]
Yazı Tutması
Hümanur Bağlı
69. [uçanhollandalı]
Çarkıfelek
Murat Gülsoy

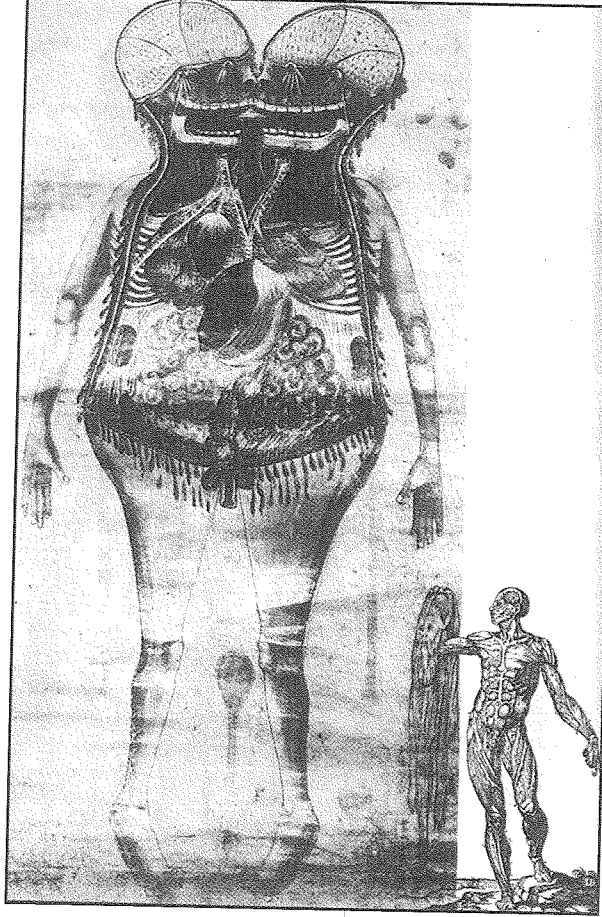
Bir sinema filmine böyle aşırı tepki gösterildiğini öğrenmek gerçekten şaşırttı beni. Bir izleyici diyor ki "*Bir takım gerçekten korkunç filmler boyunca oturmuştum; bu film öylesine iğrençti ki hayatımda ilk ve şimdilik son kez kalkıp sinemayı terk ettim.*"¹ Bir başkasına göre film, "*Sadece iğrenç!!!!!!!*"; hayatında gördüğü en kötü filmlerden biri: "*En başta, hikaye berbat. Pislik yeme muhabbeti! HiÇ BİR anlamı olmayan, dayanılmaz, pis ve müstehcen bir film! İşkence aracı olarak kullanın derim.*"² Artık bunların üstüne filmi "Really Disturbing Movies" [Gerçekten Rahatsız Edici Filmler]³ sayfasında, İtalyan sinemasında 1970lerin sonları ile 1980lerin başlarında "spagetti western" merakının sona ermesiyle yaşanan ama nedeni hâlâ anlaşılamayan yamyam filmleri çığırılığının ürünleri arasındaki tek İngiliz filmi olarak görünce, şaşırmadım. Burada film hakkında yapılan yorum ise, yukarıdakilerin tersine, izlemeyi teşvik eder nitelikteydi: "*Konu tedirgin edici gelebilir ama bunun nedeni insanların, perdede ya da dışında, böylesine çürümüş olmalarıdır.*"

Mavi – Mesafe/Margaret

Chicago'lu eleştirmen Roger Ebert'e⁴ göre filmin çarpıcılığı tam da bundan kaynaklanıyor. Sizin gördüklerinizden öğrenerek salonu terk edenlerden mi, yoksa filmi büyük heyecanla sonuna kadar soluksuz izledikten sonra ne zaman bir 'aşırılık' ile karşılaşsa gözünün önüne filmde bazı sahneler gelenlerden mi olduğunuzu, bize filmi adından hareketle nasıl anlatacağınızdan çıkarabiliyoruz. Anladığınız üzere, söz konusu film, Peter Greenaway'ın kendi senaryosundan 1989 yılında çektiği *The Cook, The Thief, His Wife, and Her Lover*, yani *Ahçı, Hırsız, Karısı ve Aşığı*. Film yalnızca bu kişiler ve birbirlerine yaptıkları şehvetli ve ağza alınmaz şeyler düzeyinde algıladığınızda, mide bulantısı da başlıyor; özellikle de atıklarla dolu o "mavi sili" otoparkta geçen sahneleri izlerken. Gerçi, katıldığım bir yoruma göre⁵, gerçekten itici denebilecek sahneler kısa ve abartısız çekilmiş ve hemen her şey (abartması için) izleyicinin imgelemine bırakılmış ama, filme bu düzeyden baktığınızda, perdeye sadece bir anlığına da yansımış olsa, birinin ağzına köpek dışkısı doldurulması 'fikri' bile büyük tepkilere neden olabiliyor demek ki. Ebert'e göre, bir başka düzeyden bakıldığında ise filmin harekete geçirdiği düşüncelerin sonu yok. Ancak bunun için filmle aranızda ussal bir mesafe koyarak, seyirci koltuğunuzdan olanı biteni kendinizle özdeşleştirmeden izlemeniz gerekiyor. Zaten Greenaway'ın izleyicilerinden her zaman beklediği de bu değil mi? Gördüklerinin kurgusallığının farkında olmaları. Dünyaya açılan bir pencere değil ki film. Sadece kurgu. Çünkü sinema, bir sanatsal temsil ortamı⁶.

Film ile arasına bu tür bir mesafe koymayı başaran bazı İngiliz film eleştirmenleri, filmin

adını şöyle okumuşlar: Ahçı, devlet memurları, saygılı yurttaşlar. Hırsız, Thatcher'ın küstah kibri ve açgözlüğe verdiği destek. Karısı, İngiltere'nin ta kendisi. Aşığı ise solcuların ve aydınların etkisiz muhalefeti. Bu durumda da politik bir mesel, Thatcher'a vahşi bir saldırı çıkıyor karşımıza. Bu görüşe yakın duran Ebert, filmin genelde modern zamanlar üzerine olduğu görüşünde. Filmin, kusursuz verimlilikteki şirketleri ele geçirecek servetlerini çalan, kendisini büyütme peşinde yasaları hiçe sayan, çevreye tecavüz eden, çekinik çoğunluk üzerinde kendi hakimiyetini kuran, zorbalarla yüzleşmek için ise kendisini aşk ilişkileri ve

kaçınmacılıkla oyalayan anamalcı sınıfların açgözlülüğü üzerine olduğunu düşünüyor. Ebert'e göre, filmin oyuncu kadrosu da getirilen bu eleştirinin gücüne inandığından, filmin başarısına cesur performansları ile katkıda bulunmuşlar. Özellikle İngiltere'nin saygın Shakespeare oyuncularından Helen Mirren'in sergilediği neredeyse korkutucu kişilik değişimi, herkesten büyük övgü almış. Ebert, şimdiye kadar gördükleri arasında en istekli ve tutkulu olanlar olduğunu söylediği sevişme sahnelerinin filmin geri kalanında sergilenen ödünsüz vahşet karşısında sakın sahneler olarak görünmesinden duyduğu şaşkınlığı gizleyemiyor. Peki ne bu şiddet, bu celâl?

Ebert'e göre Greenaway'i asıl yönlendiren, Margaret Thatcher'ın yoksula vuran zengini kayıran şu ünlü kelle vergisini protesto etmek için zaman zaman şiddet gösteren İngiliz halkını sokaklara döken öfkeni ta kendisi. Thatcher ve temsil ettiği dünya düzeni ile gelen çürüme karşısında duyulan öfke. Filmin aşırılığı da bundan. Hiddetle yapılmış bir film ve hiddet 'tat'landırılmaz. Bu nedenle, filmde öğrenenlere bir de mesajı var, Ebert'in: "*Filmin yalnızca oburluk, şehvet, barbarlık ve sofraya aykırılık üzerine olduğunu düşünenler varsa, bir kez daha düşünsünler. [Çünkü bu film], insan ruhunun yozlaşmasına fiziksel biçim vermenin bir yolu olarak, insan bedeninin en temel kuvvetlerini ve zayıflıklarını kullanıyor.*"

Yeşil – Yaşam/Yemek

Bu yorum, Greenaway'in filmi neden bir lokantada çektiğini açıklarken, lokantanın toplumsal işlevine getirdiği yorumla da örtüşüyor: "*Lokanta, modern tüketimci toplumumuzun küçükevreni gibidir. Hırsız ya da Karısı gibi insanlar*

lokantalara, yemek için olduğu kadar, görmek ve görülmek için giderler."⁷ Lokanta dünyası gerçek dünyadan ayrı duran yapay bir dünyadır ama aynı zamanda da ona ayna tutar. Tüketecek başka bir şey kalmadığında kendisini tüketen bir toplumun şiddetli aşırılıklarını resmeder.⁸ Açgözlülük, aşırılıklar... Film işte bunlara getirilen bir eleştiridir.

Peki ya işin arka mutfağı? Hırsız ve şürekasının, Londra'nın 'Le Hollandais' (Hollandalı) isimli 'meşhuur' Fransız lokantasında, lokantanın müdavimleriyle birlikte, izleyici eleştirmen herkesin hayran kaldığı Jean-Paul Gaultier kostümleri içinde yemek yedikleri "kan kırmızı" vitrinin arka planı, "orman yeşili" loş mutfağıdır. O koskoca mutfağa arı atan herkes ve her şey de yeşerir, yaşam bulur; yemek salonunda kırmızı olan kostür er bile—tabii bu renk değişimlerinden muaf Aşık'inkiler dışında. Mağaraması bu yerde yüzlerce kişi, durmaksızın çalışarak, servise hazır hale geldiğinde nasıl olup da o kadar şık giündüğüne şaşıtığınız

"Yaşam neydi? Kimse bilmiyordu. Yaşam olduğundan beri kuşkusuz kendisinin farkındaydı; ama ne olduğunu bilmiyordu. Uyarıma duyarlılık ile sergilenen bilinçlilik, kuşkusuz, bir dereceye kadar, yaşamın en aşağı, en az gelişmiş düzeylerinde mevcuttu; bilinç süreçlerinin ilk ortaya çıkışını bireyin ya da türün tarihinin herhangi bir noktasına sabitlemek olanaksızdı; bilinçliliği, diyelim ki, sinir sisteminin varlığına bağlı hale getirmek olanaksız. En aşağı hayvan türlerinin sinir sistemleri yoktu, asıl beyinleri ise hiç yoktu; yine de kimse onların uyarıma tepki verme kapasitesinden yoksun olduklarını söyleyecek kadar ileri gidemezdi. Yaşamı bir süreliğine askıya almak mümkündü; yalnızca belirli duyu organlarını değil, yalnızca sinirsel tepkimeleri değil, yaşamın kendisini. Hayvanlar diyarında olduğu gibi bitkide de yaşayan maddenin her türünün duyulanmasının getirdiği aşırı hassaslığı geçici olarak durdurmak mümkündü; yumurtacılar ilaçla, sperma hayvancıkları kloroformla, kloral hidratla veya morfinle uyutulabilirdi. Bilinçlilik, o halde, yaşam halinde düzenlenmiş maddenin bir kuvveti olmaktan ibaretti; daha yüksek tezahürlerde hayvan görüntüsüne dönen ve sergilediği görüngüleri açıklayan bir kuvvet – yaşamın umutlu-umutsuz kendini tanıma projesi...

Yaşam neydi o halde? Sıcaklık, türü koruyan bir kararsızlık tarafından üretilen bir sıcaklık, maddenin ateşi, yapısı itibarıyla imkânsız derecede karmaşık, imkânsız derecede hünerli albümin moleküllerinin sonu gelmeyen bozulma ve onarım sürecine eşlik eden. Gerçekte imkânsız olanın varoluşuydu – bu kısıtlanmış ve ateşli bozulma ve yenilenme sürecinde, yarı acı yarı tatlı bir dengede, ya da olmayan bir dengede, varolmak, varoluş noktası üzerinde kalmak. Madde değildi bu, tin de değildi, ikisi arası bir şeydi, madde tarafından iletilen bir görüngü, şelale üzerindeki gökkuşağı ya da alev gibi. Ama neden maddi olmasın – arzu ve tiksinti noktasına değin sezgiliydi, maddenin utanmazlığı kendisini sezdi, varlığın iradesiz türü. Evrensel olanın donmuş saflığında gizli ve ateşli bir heyecanlandırıcıydı; çalınmış ve şehvetli bir soğurma ve ifraz etme kirliliği; karbonlu asit gazı ile gizemli köken ve terkipte bedensel kirliliklerin dışarı çıkışıydı. Sudan, albüminden, tuz ve yağlardan mayalı, et adı verilen ve biçim, güzellik, alımlı bir imge ve buna rağmen her zaman şehvetin ve arzunun özü olan bir şeyin (kararsızlığının ağır basması sayesinde ancak yine de içindeki doğasından gelen büyüme yasaları denetiminde) üremesi, gelişmesi, biçim bulmasıydı."

Thomas Mann, *The Magic Mountain*

(Alıntılayan: Frederick Turner, 1992. 'Biology and Beauty', *ZONE 6: Incorporations*, der. Jonathan Crary ve Sanford Kwinter. New York: Urzone Inc., 406).

'tadından yenmez' Fransız yemekleri hazırlarlar. Mutfakta ise şıklıktan eser yoktur. Müşteri olarak orayı bir görseniz, belki bir daha adım atmazsınız o lokantaya. Her yer karmakarışık, orada burada yemek artıkları, gözle görülür hale gelen rutubet. Gördüğünüz görüntüler burnunuza bir kokular karmaşası taşır adeta. Sanki o mutfaktaki küçükevreni görür gibi olursunuz. Polenler, mayalar, küfler, sinekler...

Dahası, filmin izleyiciye nasıl hem itici hem de cezbedici geldiğini Freud'a göre çözümleyen Jones, filmin pek çok kişiye dayanılmaz gelen o köpek dışkılı açılış sahnesinden sonra gelen mutfak sahnesinde, yaşamın ölüme bağlı olduğunun kabulüyle ilk kez karşı karşıya kaldığımızı belirtiyor:

Yiyeceklerin, özellikle de ölü hayvanların olabilecek en incelikli tensel teşhiri sırasında, soluk renkli bir oğlanın belleğimize kazınacak şarkısını duyarız. Oğlan, eğretilmeli olarak bulaşık yıkarken, yüksek sesle dua eder— "günahlarımızdan arındır bizi, kar gibi beyaz yap". Daha sonra oğlanın kendisini de yıkanırken görürüz. Dualı şarkı, o abartılı yiyeceklerle birleşince, bizi en aslı günahımızla tanıştırır, yaşamak için öldürme günahı. Ahçı ölümü olabilecek en cezbedici şekillerde hazırlar ki başka varlıkların yaşamlarını arzulamanın ve ölüm yoluyla onları kendi içimize almanın iticiliğinin üstesinden gelebilelim. Başkalarının ölümü bizim yaşamımızdır. Bu aynı zamanda da bitmeyen günahımızın kaynağıdır. En temelde, başkalarının acısından tat alırız.

Filmin sonlarına doğru, [Hırsız'ın] Karısı Ahçı'ya kendi yemeklerine ne paha biçtiğini sorar. Ahçı, en pahalı yemeğin siyah renkte olduğunu açıklar, havyar, yermantarı, ve diğerleri. Siyahın ölümün simgeseli olduğunu hatırlatır bize ve müşterilerinin gösterenlerini yemek yoluyla ölüme üstün gelme hissinden zevk aldıklarını. Kuşkusuz yedikleri hep ölümdür ama görünüşü değişmedikçe ya da yerine geçecek bir eğretilme yaratılmadıkça, yemekten zevk alamazlar. Ahçı, bu büyüsel mahareti gösterir. Ölümü makbul, hatta arzulanır kılma gücüne sahiptir.⁹

Jones'un Freud'dan aktardığı çözülemeye göre, bu "kendi içine alma" arzusunun kaynağı, insanın gelişmesindeki asal süreç olarak saptadığı, bozulmasını önleyerek türün korunmasını sağlayan cinsel içgüdüdür. Freud, *Theory of Sex* [Cinsellik Kuramı] çalışmasında, bunun en eski ifade yolunun "*oral ya da yamyamca*" olduğunu belirtmiştir. Bu durumda cinsel niyet, nesnenin öznenin bedeni içine alınmasıdır ki bu da özdeşleşmenin ilkörneğidir. Jones'dan öğrendiğimize göre, bu aşamada çocuk diğerlerinin hislerinden habersiz olduğundan, çevresini alt etme çabası içinde, zaman zaman zalimlikler sergiler. Ancak, gelişmesindeki ikinci süreç olan merhametin uyanmasıyla birlikte, diğerleriyle özdeşleşir ve kendisini zalimce davranışlarda bulunmaktan alıkoyar. Jones'a göre, Greenaway'in filminin, Hırsız'a borcu olan adama zorla köpek dışkısı yedirildiği ilk sahnesinden Hırsız'ın, Fransız Devrimi hakkında okumakta olduğu kitabın sayfalarını zorla boğazından aşağı tiktirerek öldürdüğü Aşık'ı yemeye zorlandığı ama bunu başaramayarak kuştığı son sahnesine kadar, işte, bu yamyamca cinsel içgüdü sergileniyor. Her şey mideye indiriliyor filmde. Arzu, nesnesini gövdeye indiriyor. Bu vesileyle okuduğum çözümlerinin bazılarının da gösterdiği gibi; film, anal-oral ilişkisi bağlamında kusmanın gelebileceği anlamlar, anne-çocuk ilişkisinin çocuk açısından cinsel haz veren boyutu veya çocuğun kendi dışkısının büyümesine kapılma dürtüsünü baskılayıp, düzenlilik, titizlik, temizlik gibi kişilik özellikleri kazanmasının toplumsallaşması ile ilişkisi gibi konularda Freud çizgisinde çözümlerlere de açık kapı bırakıyor.

Bazılarına göre filmi izlenmesi güç yapan da bu zaten. İnsanların damarına basması. "En erdemli, arzulu ve utançsız olduğumuz alanlara girmesi. Derimizin altına giriyor bu film. Gördüklerinizin biraz fazla olduğunu düşünmüyorsanız eğer, siz biraz fazla olmuştunuz demektir."¹⁰ Ancak, Freud'a göre kendini tanımanın ilkel biçimi merhametin ilkörneği olan bu içine alma eylemi, 'maktul' Aşık filmde ussallığın, öz bilinçliliğin ve bunlar eşliğindeki gelen yüksek kültürün temsilcisi Ahçı tarafından pişirilerek 'kurban' haline getirilince ve her şeyi tüketen Hırsız Karısı'nın kurşununa kurban gitmeden önce bu zor lokmayı yutmayı

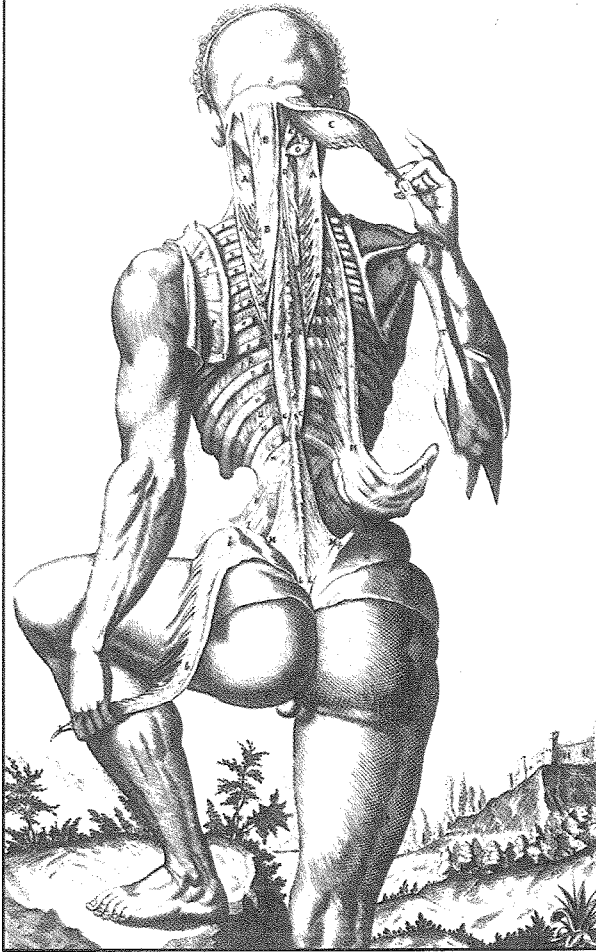
başaramayıp, kusunca yeni bir boyut kazanıyor ve Frederick Turner'ın çerçevelediği şekliyle 'utanç' izleği ile birleşiyor.

Kırmızı – Kültür/Kan

Françoise Héritier-Augé'nin Sauneron'dan aktardığına göre,¹² en eski inançların bir kısmında, yaşamın kaynağı sudur. Mısır dilinde "su", "meni" ve "tükürük" sözcükleri, Sümer dilinde de "su", "meni", "gebe kalma" ve "dölleme" sözcükleri hep aynı kökten gelir. Ancak, meni ile dölenen, kan ile beslediği o sıvı dolu keseden bin bir güçlülükle dışarı atıldığında, bunların hiçbirinin henüz farkında değildir. Üstelik çıplak olduğunun ve bunun aslında ne kadar utanç verici olduğunun da farkında değildir. Ayakları üstünde dik duran insanın tüm cinsel organları ortalıktadır ve henüz bunun utancı yüzünü kızartmamaktadır. Ne ayıp!

Bilgi ağacının elmasını çalan Havva cezasını doğum sancılılarıyla çektikten sonra, Adem ile Havva'nın Yaratılış'taki giydirilme öyküsünde çıplaklıklarından duydukları utancın kaynağı kendini bilmez.¹³ Utancımızla yüzleştiğimizde, karşımızda cismanî bir varlık, beslediği, beslediği ve öldüğü sürece hisseden ve düşünen bir hayvan görür ve bu durumu bilinçle kabulleniriz.¹⁴ Bu, aynı zamanda da, tüm diğer hayvanlar gibi soyumuzu devam ettirmek için bir eş seçtiğimizi kabul etmek demektir. Yani, ölçütümüz her ne ise, seçtiğimiz kişi dışındakileri 'seçmediğimizi'; yani ayrımcılık yaptığımızı kabul etmek demek. Ayrımcılık yaptığımızı kabul etmek ise, ahlaki olarak kusursuz olmadığımızı kabul etmek demektir. Kurban, işte, buna verilir. Her kurban etme eylemi, saflığı bozan eylemin bedelini ödemek için yerine getirilen daha hafif bir saflığı bozma eylemidir. Hıristiyanlıktaki 'ekmek' gibi, yalnızca (tüm insan ırkının ölümü yerine geçen) İsa'nın kurban edilişi yerine geçmekle kalmaz, aynı zamanda da, Katolik inancına göre, İsa'nın ölümünün anlamı ve bizzat kendisidir. Ekmeği yemekle, insanlığın bu utancıyla yüzleşir ve onu kabullenirsiniz: İnsan kusursuz bir tür değildir; beslediği, beslediği ve öldüğü sürece hisseden ve düşünen bir varlıktır.

Bu noktadan bakıp da Greenaway'in filmi "Jacobean drama" olarak nitelendirenlere hak vermeden edemiyor insan. On yedinci yüzyılda, İngiltere kralı I. James dönemine atfen kullanılan 'Jacobean' terimi, bedeninin kuşkuyla ve büyülenerek izlendiği bir sosyo-kültürel bağlamı tarifliyor. Tensel deneyimin zenginliğini öven Rönesans ile, ardından gelen, insanın bedensel deneyimini hor gören Machiavelli etkisinin sonucu bir cismanîlik. Peter Brook'un ifadesiyle, o dönemde "tenin dünyası ile tinin dünyası bölünmezdir. Bin bir güçlülükle aynı

"Gelin, Kant'ın bir düşüncesiyle oynayalım ve güzellik deneyimine, bir duyumda bulunmaya veya bir nesneyi algılamaya benzer, ama daha üstün, bir şey muamelesi yaptığımızda, bunun bizi nereye götürdüğüne bir bakalım.

Bir taşı elinizden yere düşürdüğünüzü düşünün. Taş tepki verecektir belki sıçrayarak ve ses çıkararak, ama taşın herhangi bir şey hissettiğini düşünmeyiz. Şimdi yere bir solucan düşürdüğümüzü düşünün; çarpışma, sadece sıçramasına ve bir çarpma sesi çıkarmasına ek olarak, solucanın kıvranmasına da neden olabilecektir. Solucan bir duyum hissediyor deriz; ama solucanın bakış açısından bu, belirli bir şeyin duyumunu olmayacaktır; solucan, ilkel sinir düğümleriyle, döşemeler ve deneyiciler gibi nesnelere dolu bir dış dünya türünden herhangi bir şey kurmaz.

Şimdi yere bir kobay düşürdüğümüzü düşünün. Belli ki, taşın yaptığı gibi tepki verecek ve aynı zamanda solucan gibi duyumlar hissedecektir. Ama, ek olarak, kobayın yeri, kendisini yere düşüren büyük ve tehlikeli deneyici hayvanı, masanın altındaki güvencede olabileceği karanlık yeri algıladığını da söyleyebiliriz. Duyum salt fiziksel tepkinin ne kadar ötesindeyse, algı da duyumun o kadar ötesindedir: Kendilerine renk, biçim, koku ile işitsel ve dokunsal özellikler bahşedilmiş somut nesnelere, açık, ayırt edilmiş bir dünya kurar. Dış dünyaya karşı cömerttir; ona, bir çeşit gelişmiş omurgalı olağanüstü cimri dışsal dünya inşa sistemi yoluyla tedarik edene değin sahip olması şart olmayan özellikler atfeder. Algı duyumdan çok daha küreseldir, çok daha bütüncül – çünkü koca bir dış dünyayı hesaba katar – ve daha kesindir, daha belirli, çünkü tekil nesnelere ve nesnelere kısımlarını tanır.

Şimdi, eğer hem deneyi uygulayan hem de deneyin uygulandığı kişiler yalnızca insan olmasalardı da, diyelim ki, dansçı olsalardı, daha da şaşırtıcı bir kapasite meydana çıkardı. Dans eşlerinin bu düşüşü, bu hareketi nasıl deneyimlediği üzerine bir roman yazılabilir. Dahil olan tüm o ayrıntılı dünyalar, geçmiş ve gelecek, yorumlayıcı çerçeveler varlık bulurdu; ve artık bir dans pisti olan tablo, kobayın gerçekliğinden bir şey kaybetmezdi ama, kaybetmek yerine, daha da geniş ve daha açıklıkla kavranan bir bağlam içine alınan zenginlikler, incelikler ve önemli ayrıntılarla donanırdı.

Bu farkındalık algıya göre neydi, algı duyumuna göre ve duyum tepkiye göre? Yanıt, güzellik deneyimidir. Güzellik deneyimi, tıpkı sıradan algının salt duyumdan daha fazlası olması gibi, sıradan algıya göre daha yapıcı, dış dünyaya karşı daha cömert, daha bütüncül, daha kesin ve belirleyicidir. Güzellik algısı sıradan algıyla akraba bulanık ve alınan-dokunan bir şey değildir – bilakis. İşte bu nedenle, olguları mantıksal olarak açıklayacak sonsuz sayıda önerme verildiğinde, bilim adamları bunlar içinden incelleme daima en güzel kuramı seçeceklerdir. İyi bir nedenle: Dünya böyle işler.

Ne de dansçı, kendinin farkında bir insan olduğundan, kobay gibi algılayan bir hayvan veya solucan gibi duyumlayan bir organizma veya taş gibi elektromanyetizma ve yerçekiminin fiziksel etkilerine maruz ve kaynak bir madde parçası olmaktan aşağı kalır. Gerçekte, dansçının deneyiminin zenginliği kısmen o düzeyler arasındaki uyumsuzluklarda yatar – kinetik enerji dünyasının gerekliliği karşısında dansçılara özgü dışavurum dünyasının özgürlüğü, ayağın ezilmiş hücrelerinin solucanvari tekbencililiği karşısında odanın, renklerinin, ışığının ve hareketinin memelilere özgü bir şekilde farkındalığı. Dansçının sanatının onaylanmış utancı da burada yatar, sınırlarına zorlanan atletik beden, ter tanecikleri, zorlanan tendon; hükmetmenin verdiği büyük heyecan, ölümlü dirikselliği tarafından merhamet edilen o doğaüstü lütf, bir kasın istem dışı titreşimi tarafından tehlikeye atılır adeta.

Bu manzarada güzellik, kavrayışın en yüksek bütünleştirici düzeyi ve etkili nüfuz için en engin kapasitedir. Evrenin en derin eğilimine veya temasına, karşı değil, uygun gitmemizi sağlar: ne olacağını modelleyebile ve ona uyum sağlama veya onu değiştirme. Tinsel, zihinsel, duygusal ve fiziksel enerjilerin hep birlikte kusursuz darbe veya engellemede yoğunlaştırıldığı savaş sanatlarında olduğu gibi, gerçekliğin farklı düzeylerini, ihtilaflarını kabul ederek, bütünleştirir veya odaklar. Bu türden faydalar, beynin, bedeninin oksijen ve şekerinin üçte birini harcayan ve bedeninin uğruna gönüllü kurban olacağı o organın devasa metabolik masrafına değebilir. O halde, sonuçta, güzellik keyfi neyin karşılığıdır? Öncelikle, insanlık merasiminin talep ettiği tuhaf tinsel becerilerin kullanımının; ikinci olarak, ölümlünün kendisinin farkında olmaktan duyduğu utanç ile karşı karşıya gelmesinin, onu kabullenmesinin ve atlatmasının; üçüncü olarak, hayvanların içgüdüsel tercihlerinde kısmen sezilen özel bir bütünleştirici duyumun, evrenin genel eğiliminin veya temasının ne olduğunun, onun kendi kendisini düzenleyen sürecinin duyumunun; ve dördüncü olarak da, insanlardaki o süreci sürdürme ve yeni varlık alanlarına derinleştirme kapasitesinin kullanımının karşılığı."

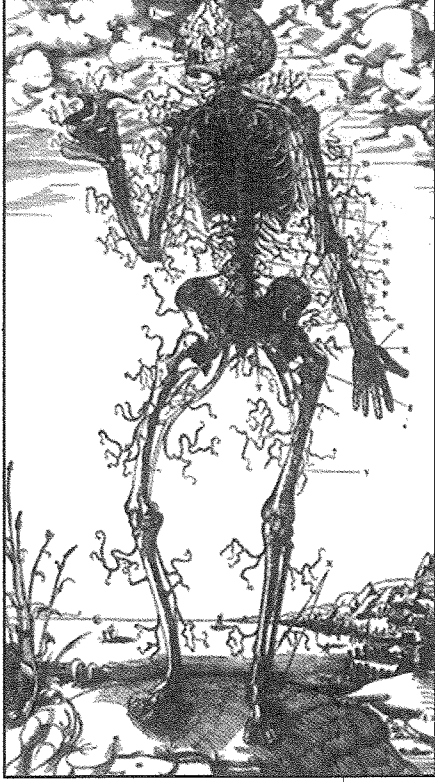
Frederick Turner, 1992. 'Biology and Beauty',

ZONE 6: Incorporations, der. Jonathan Cray ve Sanford Kwinter. New York: Urzone Inc., 420-21.

bedende birlikte varolurlar: Şairin çamurda ayağı, yıldızlarda gözü ve elinde hançeri vardır."¹⁵ Kurban verme gibi törenlerin sayısı azaldıkça, bu beraberlik daha da güçleşir.

Beyaz – Bozulma/Beden

Bir de kendimize bakalım. Yeni açılan alışveriş merkezleri sayesinde, çamur ne kelime, artık ayağımız toza bile değmeden garajdan garaja seyahat edip, alışverişimizi yapıp, eve dönebilir hale geldik. Döndüğümüz evimizde artık bir 'temizlik' sıradüzeni bekliyor bizi: ayakkabımızı çıkarmadan girip, mangal kömürünü yerleştireceğimiz ve buzdolabına girmeden önce yıkanmak üzere sebzeleri bırakacağımız alan ile buzdolabından çıkan sebzelerin pişirilerek veya pişirilmeden yemeye hazır hale getirildiği alan, bu 'hijyenik' sıradüzenin farklı kademelerini işgal ediyor. Lupton ve Miller'dan öğrendiğimize göre,¹⁶ yirminci yüzyılın başlarına tarihlenen, kentlerde su ve atık su sistemlerinin kurulmasıyla desteklenen bir gelişme bu. Banyo ve mutfakları teknolojiadaki en son gelişmelerin ve tinsel rahatlığın odağı haline getiren, ekonomik bir gelişme. Aynı zamanda da anamalı ekonominin çarkının dönmesinin garantisi olarak, sağlığa uygunluğun gereği olarak tanımlanan yeni ihtiyaç alanları ya da dayanıklı tüketim mallarının henüz tüketilmeden, yani kullanım ömrünü 'doğal' yollardan tamamlamadan değiştirilmesini sağlayacak modaların odağı.

1930larda dünya, iç mekan tasarımında yeni bir biçimin yaratılışına tanıklık ediyordu. Endüstrileşmenin ardından gelen, somunlu civatalı 'makine estetiği'nden çok farklı bir biçimdi bu. Her şey mümkün olduğunca tek parça ve eklemleri kullanıcıyı açıp içine bakmaya teşvik etmeyecek şekilde, yapıştırma veya lehimli üretiliyordu. Çünkü bozulan atılıp, yerine yenisi alınacaktı artık ki çark dönebilsin. Biçimler, sert ve parlak yüzeyler ile zıtlık oluşturacak şekilde, organikti. Ancak hedef, organik ve işler olanı mümkün olduğunca gözlerden uzak tutmaktı. Önemli olan, bu perdeleme işlevi yerine getiren yüzeydi; o yüzeyin görünüşüydü. Porselenin ve parlak, cilalı metallerin banyolarımızı doldurmasında, kiri olduğu gibi gösterme özelliklerinin, yani temizliğin kanıtı parlak görüntülerinin de payı büyüktü. Tüm evin sağlığa uygunluğunun kanıtı, tesisatı bütünüyle gözlerden uzak tutan yeni tasarım ürünleriyle döşenmiş banyodaydı artık. Banyo, uygarlığa işaret ediyordu. Kafaca uygarlaşmanın insana yettiği dönem gerilerde kalmıştı.

Artık ihtiyacımız olan, bedenün uygarlaşmasıydı.¹⁷

İşte, tam bu aşamada, tıp araştırmalarındaki gelişmeler, özellikle de hastalıkların mikroplardan yayıldığı kuramı yardıma koştu. Tozda, kirli çamaşırlarda, yıkanmamış ellerde, karasineklerde, buzda, kısacası yeterince temiz olmayan her maddede yaşayan mikroplar, hastalık yayabilirdi. Ev alanının bütünü artık hastalık tehdidi altındaydı. Bu tehdit karşısında geliştirilen, sayamayacağım kadar çok savunma aracı arasında, parlak armatürlerle birlikte tüm banyo ve mutfakları sanki bir anda arıtıveren, linolyum benzeri gözeneksiz kaplama malzemeleri de vardı. Düşünün artık, o yıllardan bu yana tekrar tekrar ısıtılıp sunulagelen bu beğeniden ne kadar etkilenmişsem, üniversite ikinci sınıftaki tasarım dersinde evimizdeki bir mekanı yeniden tasarlamamız istendiğinde hiç tereddüt etmeden banyoda karar kılmış; sonuçta da floresan ışığının 'kar gibi beyaz' yaptığı uçuk gri yer karolu ve fayanslı bir banyo tasarlamıştım. Mekanın soğukluğundan rahatsız olduğumdan olsa gerek, son dakikada duvar fayanslarına birer sıra kırmızı ve lacivert attırarak, soğukluğu istemeden daha da artırmıştım. Aynı tasarımın bu son 'atraksiyon'dan mahrum halini, kapının arkasındaki beyaz bornozla birlikte, bugün evimde görebilirsiniz. Greenaway'in filmi yıllar sonra yeniden

aklıma getiren de o banyo oldu zaten.

Banyomda huzura erdikten sonra ilgilim temizlik malzemelerinin, tüm doğal yaşamı öldürerek çocuklarımızı tümüyle mikropsuz ortamlarda büyütme hedefiyle, hem doğal çevreye hem de nezle olunca kırk derece ateşle yatağa düşen çocuklara verdiği zararların neler olabileceği ya da üç aydır buzdolabında duran yoğurdun neden bozulmadığı gibi hiç konum olmayan sorulara kayınca, banyoda yakaladığım steril estetiği evin bütününde, özellikle de mutfakta geliştiremedim. Oysa ben o gereksiz sorularla meşgulken, benim henüz bir kötülüğünü görmediğim saç sertliği, tam da iş görüşmesine gideceken kendimize güvenimizi sarsan ter, beğendiğimiz kıza asılmamıza engel olan ağız kokusu, ıslaklığını hissettirmeyi sürdürerek bebeğimizin uyuyup bize de rahat vermesine engel olan o pis çiş ve evdeki en ufak bir çiziğe bile saklanıp her nedense illâ ki hep sarışın olan sevimli mi sevimli yavrumuzun sağlığını tehdit eden o kahrolası mikroplar bu şekilde nesneleştirildikten sonra, bu doğal felaketleri alt etmek için silahlar üretiliyordu. Sonunda bu savaşa öyle bir kaptırdık ki kendimizi, pis pis ter kokan, bir başka tıbbi gereklilik olan prezervatifi kullanmazsa hamile kalan ya da bırakan, hamile kalmadığı zamanlarda her ay kanayan, üstelik kanadığı yetmiyormuş gibi en uygun marka kadın bağıni kullanmazsa kanama hali belli olan, acıkıp susayınca yiyip içmesi, yiyip içince de gidip o 'kar gibi beyaz' tuvaleti kendi atıklarıyla kirletmesi gereken bedenlerimiz yerine, ayna görüntümüzü tercih eder olduk. Kendimize geldiğimizde, bir metre uzağımızdaki kendimize dıştan alıcı gözüyle bakmaktaydık. Ne ayağımız çamurda, ne de gözümüz yıldızlardaydı. Elimizdeyse, hançer yerine, Ayşe Teyze'nin bıraktığı Limonlu ACE vardı. Derimizin dışına çıkabilmiştik böylece. İçimizdeki o ıslak küçükevrenden 'Le Hollandais'in mavi otoparkındaki çöplükten olduğumuz kadar uzaktaydık. Lokantanın kırmızı yemek salonuna layık bizlere kendi derimizin altında işleyen mutfak da lokantanın 'arka mutfağı' kadar pis geliyordu. Evdeki banyodan çağrışımla bana Greenaway'in filmi anımsatan o "kar beyazı" banyo hoşumuza giderdi kuşkusuz ama, orada sevişmek mümkünse bile, bunu yapacak olanlar kesinlikle bizler değildik. Hele kafa yapılarımızın uyuşup uyuşmadığını anlayacak kadar yakından tanımadığımız biriyle ve prezervatifsiz, asla!

Mavi – Yeşil – Kırmızı – Beyaz

Hazır Greenaway'in filmine ve şu baştaki 'mesafe' meselesine geri dönmüşken; bir yanda dünyanın çeşitli yerlerinde bu parodi yaşanırken, izleyicilerinden sadece rahatça arkalarına yaslanıp, filmi 'ilgisiz' bir ilgiyle izlemelerini bekleyen bir yönetmen, sırf Thatcher'a kızdı diye, kalkıp öyle bir film yapar mı sizce? Temizliği en büyük erdem sayan bizlerde tepki uyandırabilecek bunca şeyle doldurup da filmi, izleyiciler yeterince "olmuş mu?" diye mi sınıyor yoksa? Ya da acaba asıl sınanan, filmi büyük bir serinkanlılıkla "Ahçı, devlet memurları, saygılı yurttaşlar..." diye (aşırı) yorumlamaya girişen zihniyet mi? (d) Hepsisi. (e) Hiç biri.

Ben kendi adıma, bütün bu yorumlardan habersiz, o loş, yapış yapış, rutubetli, kokulu mutfağa bir davet sezinlemiştim yıllar önce filmi gördüğümde ve, ne yalan söyleyeyim, pek de haz etmemiştim o zamanlar bu davetten. 'Düşünen bir birey' olarak izlediğim bir film vesilesiyle, aslında bir yandan da o steril banyolarla takunyayla öldürülen hamamböcekleri, sırf bize hiç benzemediklerini düşündüğümüz için—ve bizden kaçmamaları sayesinde—gönül rahatlığıyla doyasıya yiyebildiğimiz ıspanaklar, kendi türlerinden başkasıyla çoğalarak şimdilik bize kadar gelen bozulmayı başlattıkları söylenen o 'ilkel' bakteriler gibi, beslenmek, üremek türü ilkel güdülerini ve bir de sindirim sistemi olan, ölümlü bir organizma olduğumu hatırlamak çok da hoşuma gitmemişti doğrusu. Galiba kendi türümüz hakkında bunun dışında pek az şeyden emin olduğumu bir kez daha idrak etmek daha da az hoşuma gitmiş,

ama bir yandan da heyecanlandırmıştı beni. Düşünsenize bir. Ne 'şiirse' ifadeler üretilebilirdi bu fikir üstüne!

Mavi—bozulmayla başlar her şey. Yeşil—bir tabu çiğnenir; yaşam kanla başlar. Kırmızı—kanla sürer; kansız biter. Beyaz—dır ölüm. Kanın olduğu yerdedir yaşam. Bedendedir. Yaşamın olduğu yerde, çürüme de vardır. Bir şeyler çürür ve bozulur ki başkaları yaşam bulsun, bulabilsin. Yerküre üzerindeki yaşam böyle süregelmiştir. O halde anamalı Batı uygarlığının içine girdiği bozulma sürecinde Thatcher döneminin taçlandığı aşırılıklar da, sonun başlangıcı değil, olsa olsa başlangıcın sonudur. Tabii eğer soyumuz tükenmeyecekse. Böyle yazınca kulağa da hoş geliyor hem. Tüm o iğrenç salgı ve atıklarıyla bedenimizin dışındaki ussal yaşamın ACE beyazlığına kapılmışların yalnızlığına deva o mutfakta mı yoksa? "Jacobean" bir bedene geri dönüş çağrısı, hem de izleyici koltuğunu terk etmeden? Ya da acaba bu da mı bir yanlış okuma?

↓

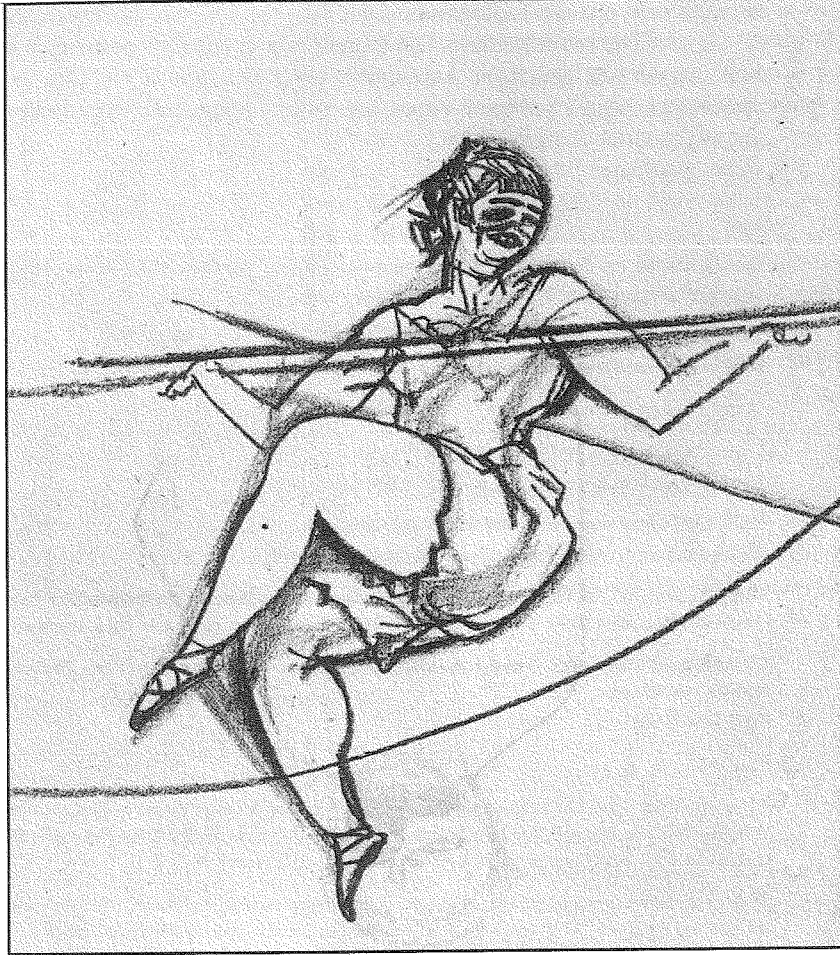
Notlar

- 1 Brendan McBride. 'The Cook, The Thief, His Wife and Her Lover (1989)', *Bad Movie Night – Reviews*. http://www.hit-n-run.com/cgi.read_review.cgi?review=09490_kublaikant.
- 2 İsimsiz bir yorum.
<http://messages.yahoo.com/bbs?.mm=FN&action=m&tid=hv1800139335f0&sid=22198844&mid=2>.
- 3 <http://www.losman.com/cannibal.htm>.
- 4 Roger Ebert. 'The Cook, The Thief, His Wife and Her Lover'.
http://www.suntimes.com/ebert/ebert_reviews/1999/01/thecook.html
- 5 Bret Polish. *Controversy! – Films That Shocked the World*.
http://www.atnzone.com/moviezone/controversy/controversy_7.shtml.
- 6 Nadia Cordiano, 1997/98. *The "Artificiality" of the Director. A Journey Through Peter Greenaway's Films of the '80s*. Unpublished Graduation Thesis. University of Messina (Italy). "Foreword" den. <http://www.worlds4.com/greenaway>.
- 7 Manavendra K. Thakur, 1990. 'Peter Greenaway at his Darkest, Blackest Best with Latest Film – The Cook, The Thief, His Wife, and Her Lover'.
<http://www-tech.mit.edu/V110/N18/cook.18a.html>.
- 8 a.y.
- 9 Elizabeth Jones, 'A Freudian Solution to the Attraction – Repulsion Response Evoked by The Cook, The Thief, His Wife, and Her Lover', *Film and Philosophy*, Volume 1, der. Kendall D'Andrade. Society for the Philosophic Study of the Contemporary Visual Arts. http://www.hanover.edu/philos/film/vol_01/jones.htm
- 10 Helen Mirren'in *San Francisco Chronicle*'a verdiği bir röportajdan aktaran: Jim Pellman, 1990. 'The Cook, The Thief, His Wife, and Her Lover – A film review by James Pellman'. <http://reviews.imdb.com/Reviews/07/0742>
- 11 Frederick Turner, 1992. 'Biology and Beauty', *ZONE 6: Incorporations*, der. Jonathan Crary ve Sanford Kwinter. New York: Urzone Inc., 406-421.
- 12 S. Sauneron, 1960. 'Le germe dans les os', *Bulletin de l'Institut Français d'Archéologie Orientale*. Aktaran: Françoise Héritier-Augé, 1989. 'Semen and Blood: Some Ancient Theories Concerning Their Genesis and Relationship', *ZONE 5: Fragments for a History of the Human Body, Part Three*, der. Michel Feher, Ramona Naddaff ve Nadia Tazi ile birlikte. New York: Urzone Inc..
- 13 Turner, 1992: 415.
- 14 a.e., 409.
- 15 Peter Brook, 1988. *The Shifting Point*. Londra: Methuen, s. 44. Aktaran: Robert Sinnerbrink, 1990. 'The Cook, The Thief, His Wife, and Her Lover: A Discourse on Disgust', *Continuum: The Australian Journal of Media and Culture*, 5:2. <http://www.mcc.murdoch.edu.au/ReadingRoom/5.2/Sinnerbrink.html>.
- 16 Ellen Lupton ve J. Abbott Miller, 1992. 'Hygiene, Cuisine and the Product World of Early Twentieth-Century America', *ZONE 6: Incorporations*, der. Jonathan Crary ve Sanford Kwinter. New York: Urzone Inc., 497-515.
- 17 a.e., 499.

Kanasın Kanasın Bırakın Yaram Kanasın

Nazlı Ökten

üstüzlümlükler

Bedeninden uzak durmak öğretildi sana. Çünkü yer, dışkılar, kusar, salgıladı. Seni annenın karnından fırlatıp atan hayat, bedeninde başbaşa bırakmıştı; bak bakalım şimdi başının çaresine. Aynı şeyi bana söylüyorsun şimdi de. Oysa ben o üçüncü gözden, o yaradan senin içine bir kez baktıktan, o hep açık yaralarımız birbirine aktıktan sonra ancak tek birşey itebilirdi beni uzaklara: ne en korkunç kötülük, ne en kötü pislik, ne en pis hastalık, ne en hasta kabuslar...Sadece uzaklığın...

Kadın ve erkeğin nasıl birleştiklerini ilk öğrendiğimizde çoğumuzun kabusu, bunu anne-babamızın da yaptığını düşünmektir. Yüzümüzde mide bulantısına benzer bir ifade, yok canım, onlar da yapıyor olamazlar diye düşünürüz. Kuzenimin anneanesi, "sokakta yabancılarla konuşmayın yoksa size böyle böyle yaparlar" diye cinsel ilişkiyi anlattığında, o da koşarak bize aktarmış, biz, bir grup kız çocuğu birbirimize bakarak, "Aman

Tanrım bir insan bir insana bunu nasıl yapabilir, bu korkunç birşey! Yok canım, bizi korkutmak için söylemiştir!" diye birbirimizden teselli aramıştık. Yazlık sinemanın gazozlu çekirdekli akşamlarında özdeşleştiğimiz kıza tecavüz eden kötülerin hiç olmazsa ölümü çağırıştıran saldırgan arzusu, yerini yetmişli yılların komedi-seks filmlerinin ne aşkla ne ölümle ilintilendirilemeyecek garabetine bırakırken cinselliğin hayatın hiç de asli olmayan bir parçası olduğuna ikna olmuş gibiydik. Sokakları hergün ölüm kokan kentlerin çocukları olarak hayatın ertelenmiş bir sokağında birşeylerle karşılaşmayı bekliyorduk. Filmlerde aradık o gün bugün hayatları; bizi kesip parçalayan, arzuyu tepsi içinde önümüze sunan sinema, tiksintiyi de beraberinde getiriyordu. Birşeyler çekiyorsa sizi, başkaları ittiğindedir.

Pornografi, işte bu çeken ve iteni bir ipte oynayan iki cambaz kılar. Pornografik görüntüde kadın ya da erkek, sizi suç ortağı yapan bir bakışla çağırır. Size seslenir. Bu fotoğrafa bakarken, bu görüntüyü izlerken bize suç ortağı oluyorsun dediği için kimileri haz duyar, kimileri tiksinti. Kadınlar, erkekler (ya da hayvanlar) bakanın daha iyi görebilmesi için tuhaf şekillerde dururlar; vücut tüylerden mümkün olduğu kadar arındırılarak görünür hale

Tanrı bir bez dokumayı kodu aklıma ilkin
 kocaman bir tezgah kurmuştum odamda
 arşın arşın bez dokuyordum habire
 taliplere de şöyle bir laf ediyordum arada bir
 "Delikanlılar, madem tanrısız Odysseus öldü
 çaresiz varacağım içinizden birine
 ama ne olur, bekleyin bir parça daha
 bitsin bu dokuma, boşa gitmesin bunca iplik
 bir kefen dokuyorum yiğit Laertes'e
 gün gelir de ölüm onu yere sererse upuzun
 Akhalı kadınlar ne der sonra bana
 Böyle derdim kanardı bu sözlere taşkın yürekleri
 Oysa ben gündüzleri dokuduğum koca bezi
 bir çerağ önünde şökerdim geceleri
 Kandırdım işte böyle onları tam üç yıl
 ama dördüncü yıl başlayıp çatınca ilkyaz
 bir hizmetçi, saygısız bir köpek duyurur onlara
 bunu
 geldiler, yakaladılar beni, bağırıldılar, çağırdılar
 (Azra Erhat, Mitoloji Sözlüğü, Remzi Kitabevi,
 1993, s. 241)

getirilir. Özellikle kadınların cinsel organları, küçük bir kız çocuğununki kadar savunmasız hale getirilir. Daha iyi gözlemek, daha çok kontrol etmektir.

Freud, kadınlık üzerine bir konferansında (Sigmund Freud, New Introductory Lectures on Psychoanalysis, Penguin Books, 1973, s.167), penise duyulan giptadan söz ederken kadınların uygarlık tarihine sağladıkları nadir katkılardan birinin dokumayı icat etmek olduğunu söyler. Tıpkı cinsel organın etrafını örten (dolayısıyla o büyük utancı, penisin yokluğunu gizleyen) tüylerin uzamasını taklit eder gibi dokumacılığı icat etmiştir kadınlar. Kadınlar, örtünürse bu bir yokluğu gizlemek içindir. Kadınlar süslenip boyanırsa bu, dikkati olmayandan başka yöne çekmek içindir. Makyajsız, süssüz kadın bu nedenle erkek gibi görülür. Bir penisi varmışcasına kendisi olmakla yetinmiştir çünkü.

Dokumacıların anası Penelope'yi hatırlayalım. Penelope, kocası Odysseus'un dönmesini beklerken ısrar eden taliplerini oyalamak için bir kefen dokuduğunu söyler onlara, ama gündüzleri dokuduğu kefeni geceleri sökmektedir bir yandan.

Kadınlar, bir erkeğe sahip olarak bir penise sahip oluyorsa eğer, Penelope, kendi sahip olduğu penisin yokluğunu örtmek için de bezi dokuyordur bir yandan. Ama bu, aynı zamanda bir erkeğin ölümüdür. Truva savaşına gidip de dönmeyen oğlunun ve arkasından intihar eden karısının acısına dayanamayıp sarayını terk ederek canlı bir cenazeye dönen, gelini Penelope'yi taliplerinin baskısıyla başbaşa bırakan, Odysseus'un babası Laertes'in kefenidir dokuyup gizlice söktüğü. Kadının iktidarı ancak gizliden sürdürülebilir, erkeğin (yani penisin) yokluğuna sitemle. Belki de bu nedenle kadınlar, erkeklerin güçsüzlüğü karşısında mide bulantısı duyar, buna müsamaha etmezler. Yirminci yüzyılın en büyük dehalarından biri, tüm hayatımızı sahip olmadığımız birşey üzerine kurduğumuzu söylediğinde hemen ardından bunun belki de bir *idée fixe* (bir sabit fikir) olarak görülebileceğini, bu eleştiri karşısında savunmasız kalacağını da itiraf eder. Ama o, erkek iktidarının mantığının en güzel çözümlenmesini hediye eder bize; savaştığınız baba ne denli güçlüyse siz de o denli güçlü çıkarsınız o savaştan. Freud'a karşı çıkan feministler, onun armağanını en güzel değerlendirenler olmuştur. Fallus merkezli cinsellik anlayışına karşı kadınların çok merkezli bir cinselliği olduğunu savunurken bunu aynı zamanda bir alternatif olarak sunarlar.

Kadınları sevmeyen bir kadın gördüğünüzde iyi bakın ona, kendisini sevmediğini göreceksiniz. Çoğumuz şikayetçiyizdir kadınların entrikacılığından, hasetliğinden, kıskançlığından, gizli çekişmelerinden, tuhaf rekabetlerinden. Erkek çocuğu gibi büyümüş olmakla övünürüz. Güçlünün yanına ne denli yaklaşırsak güçsüzlüğün rezil aşağılıklığından o denli çabuk sıyrılabileceğimizi sanırız. Kadın olmaktan utanırız neredeyse. Sahip olmadığımız şey yüzünden utanmak öğretilmiştir bize. Açık bir yara gibi durmadan kanamaktan utanmak öğretilmiştir. Bedenlerimiz üzerinden kozlarını paylaşırken birileri, bize utanmak düşmüştür. Savunmasızca açılıp yırtılan, hareket etmemizi imkansız kılacak şekilde sarmalanıp kapanan bedenlerimiz, bazen işgal için kullanılacak birer silah bazen saklanıp büzülmek için bir koza halini alırken çırpınırız başa çıkmak için, aşkla, ölümle.

↓

Ve son lokma da
bittiğinde, içimden
saymaya
başlıyorum. Her
seferinde, hiç
aksatmadan
sayıyorum birden
üç. Sonra soluğu
tuvalette alıyorum,
beni neyin
beklediğini, ne
yapmak üzere
olduğumu bile bile.
Parmaklarımı
ağızıma sokup,
sabit gözlerle
bakıyorum
tuvaletin deliğine.
Derken, dipten
gelen bir dalga
gibi yükseliyor
midemin feryadı.
Parmaklarımı geri
çekip, yankısına
yol veriyorum. Çok
değil, daha az
evvel
gözkamaştırıcı
renkleriyle içime
aldığımı, koyu bir
bulamaç hâlinde
dışıma
çıkartıyorum.

- "Ne zaman yemek yiyorsun?" diye sormuştu midemi yıkayan doktor.

- "Acıktığımda" demiştim sesimin titremesine mâni olamadan. Ne zannediyordu ki? Ben de herkes gibi acıktığımda yemek yiyorum tabii ki. Tek mesele, sık sık acıkmam. Yani ben, heyheylerim tuttuğunda acıkıyorum ve sakinleşip durduğumda; sıkıcı bir film izlediğimde acıkıyorum ve güzel bir filmden çıktığımda; güneşli bir günde kemiklerimi ısıtmanın tadını çıkarırken acıkıyorum ve sığağa zerre kadar tahammül edemediğimde; olur olmadık şeylerden kaygılandıkça acıkıyorum ve kaygılarımın boşuna olduğuna ikna edildiğimde; uyandığımda acıkıyorum ve gözümü uyku tutmadığımda; paradan yana sıkıntı olmadığında dilediğimi yiyebilecek olmanın keyfiyle acıkıyorum ve aysonunu nasıl getireceğimin derdine düştüğümde; banyo yapıp kirlerimden arındığımda acıkıyorum ve nasıl olsa gene ter kokacağımı kabûlendiğimde; evden ayrılmak istemediğim hâlde dışarı çıkmam gerektiğinde acıkıyorum ve dışarıdan eve döndüğümde; lokantaların önünden geçerken acıkıyorum ve lokantaların önünden geçmemek için yolumu değiştirdiğimde; günboyu başkalarıyla birlikteyken acıkıyorum ve günün sonunda nihayet yalnız kalmayı başarabildiğimde; fazla yememeye gayret ettiğimde acıkıyorum ve nasıl olsa ipin ucunu kaçırpıp gene fazla yediğimi gördüğümde... yani ben, acıktıkça yiyorum ve acıkınca sadece.

Ve sonra... kusuyorum.

Diyelim ki bir yaşpasta var. Şöyle, dışı kağıt gibi incecik rendelenmiş çikolata parçalarıyla örtülmüş, kenarlarından erimiş karamel dökülmüş, üzeri kestane şekerleriyle süslenmiş, sarımtrak krema topaklarıyla bezenmiş, dantel dantel kıvrımlarının arasına rengârenk şekerlemeler yerleştirilmiş, tepesinden aşağı kar gibi pudra şekeri serpilmiş, ahçısının saatlerine mâl olmuş, seyrine doyum olmayan enfes bir yaşpasta. Cömert ve muntazam dilimler kesildiğinde, en az dışı kadar güzel olan içini görüyorum. Göğe meydan okuyan bir yapı gibi kat kat yükseliyor. Bir kat kek, bir kat krema, bir kat kek, bir kat krema... ve katmanların arasında, kestane şekerlerinden, vişne ezemelerinden ktır ktır, pütür pütür çizgiler. İştahım kabarıyor. Kırıntı bile bırakmıyorum geride.

Ve son lokma da bittiğinde, içimden saymaya başlıyorum. Her seferinde, hiç aksatmadan sayıyorum birden üç. Sonra soluğu tuvalette alıyorum, beni neyin beklediğini, ne yapmak üzere olduğumu bile bile. Parmaklarımı ağızıma sokup, sabit gözlerle bakıyorum tuvaletin deliğine. Derken, dipten gelen bir dalga gibi yükseliyor midemin feryadı. Parmaklarımı geri çekip, yankısına yol veriyorum. Çok değil, daha az evvel gözkamaştırıcı renkleriyle içime aldığımı, koyu bir bulamaç hâlinde dışıma çıkartıyorum.

Tiksinmiyorum. Pastanelerin ağır kokulu, pislik yuvası tuvaletlerinde iki büklüm kusarken dahi, en ufak bir tiksinti duymuyorum. Tuvalet kapısının öbür tarafında, mırıl mırıl konuşan sevgilileri, harıl harıl çalışan garsonları, ışıl ışıl vitrinleri, mis kokulu pasta börekleri, tepşilerin arasına özenle yerleştirilmiş parlak süslemeleri, hoparlörlerden bangır bangır yükselen müzikleri, üzerleri sigara yanıklarıyla dolu, desenleri solmuş masa örtüleri ve her sayfasında birbirinden muhteşem tatlıların fotoğrafları olan duvar takvimleri ile beni bekliyor pastane.

Gene de ne kadar
 uğraşırsam
 uğraşayım,
 yediğimden daha
 azını kusabiliyorum
 her zaman. Hep bir
 şeyler kalıyor
 geride, içimde,
 derinde. İster
 istemez, yediğim
 yaşpasta'nın en
 kalorili
 kısımlarının
 midemin
 derinliklerinden
 bana bakıp, kıs kıs
 güldüklerini
 düşünüyorum.
 Zorlamak fayda
 etmiyor. Acı sudan
 başka bir şey
 çıkmıyor bir süre
 sonra. Zamanı
 gelince, sifonu
 çekiyorum. Sular
 basıyor ortalığı,
 sular seller. Döne
 döne boğuluyor
 yaşpasta, başıra
 çağıra kayboluyor
 tuvaletin deliğinde.

Kimse ne yaptığımı görmüyor. Gayet iyi biliyorum ki, işimi bitirip kapıyı açtığımda, masama oturup yeni bir çay, hatta ikinci bir yaşpasta ismarladığımda, sadece benim görmüş olduğum bu nahoş sırrı elevermeyecek gözlerim. Huzurla kusuyorum. Biraz sonra acı su doluyor ağızma. Ama oyuna gelmiyorum. Midenin mahzenlerinde saklanan bazı yiyecekler, önden acı suyu gönderip midenin tamamen boşaldığı kanısını uyandırarak kurtulabileceklerini sanırlar. Birer birer tespit edip yerlerini, yaka paça dışarı çıkartıyorum hepsini.

Gene de ne kadar uğraşırsam uğraşayım, yediğimden daha azını kusabiliyorum her zaman. Hep bir şeyler kalıyor geride, içimde, derinde. İster istemez, yediğim yaşpasta'nın en kalorili kısımlarının midemin derinliklerinden bana bakıp, kıs kıs güldüklerini düşünüyorum. Zorlamak fayda etmiyor. Acı sudan başka bir şey çıkmıyor bir süre sonra. Zamanı gelince, sifonu çekiyorum. Sular basıyor ortalığı, sular seller. Döne döne boğuluyor yaşpasta, başıra çağıra kayboluyor tuvaletin deliğinde. ortalığı iyice temizleyip, ağızımı çalkaladığımda artık yeniden bir şeyler yemeye hazır olduğumu düşünerek seviyorum. Boğazımın acısına, midemin ağrısına, duyduğum pişmanlığa rağmen, ferahladığımı fark ediyorum. Belki de sırf bu sebepten... yani bozmak ve bozabilmek için yeniden. Yani belki de bir müddet sonra ıpsan, kusursuz bir uyum ve nizam içinde kat kat yükselen yaşpasta'nın değil, çamurumsu enkazının müptelası olmaya başlıyor. Öylesine güzel ki yaşpasta, çirkinleştiği anın biricik şahidi olmanın hazzı her şeyin önüne geçiyor. Dışarıdayken böylesine gözümü kamaştırmanın, sırf içimden kovulduğu için sersefil, perperişan olduğunu görmek, kavruk bir keyif veriyor.

Kustuktan sonra fil gibi acıkıyorum.

Garson gülümsüyor: "Hay hay!" Son derece sevecen, siparişimi alırken. Diyelim ki yeni siparişim de bir yaşpasta. Bu seferki başka. Şöyle, dışı ktır ktır karbeyaz çikolata yapraklarıyla kaplanmış, üstü kivi, şeftali, çilek dilimleriyle süslenmiş, dilimlerinin üzerine vernik gibi incecik, uçuk pembe bir jöle eklenmiş, kenarlarına sütlükahvems kremadan büküm büküm hat çizilmiş ve ahçı hızını alamamış olmalı ki, dört bir tarafına ince ince çekilmiş fındık serpilmiş, iştah açan, nazar okşayan bir yaşpasta. Garson servisi yaptıktan sonra hemen uzaklaşmıyor masamdan. Neden bilmem, pek çok insan şişmanların yemek yiyişlerini seyretmekten hoşlanır. Peşpeşe iki yaşpasta yemenin bir izahı olması gerektiğini düşündüğümden, ertesi gün sıkı bir rejime başlayacağımı söylüyorum ona. "Madem öyle, bugün dilediğiniz kadar yemelisiniz" diyor gülümseyerek. Ağızım tıkabasa dolu olduğu için başımla onaylıyorum ben de; gülümsemeyi ihmal etmeden. Garson gidiyor, ben tabağımı bitiriyorum. Kırıntı bile kalmıyor geride.

Sonra,... üçe kadar sayıyorum içimden.

Batı metafiziğinin başlangıcında insan, kendisini canlı türleri arasında bir tür olan insan türünün bir örneği olarak kavramıştır. Ayırıcı özelliğini bu çerçevede onun *zoon logon ekon* yani dile getiren, konuşan hayvan olmasıdır. Birey (*individual*) ya da kişi (*persona*) gibi kavramlar henüz bu başlangıca ait değildir. İnsanın tekilleşme probleminin varlıkbilim açısından madde ile biçim arasındaki ilişki çerçevesi içinde karanlıkta kaldığı, buna karşın, etik çerçevede, Eski Yunan yaşam dünyası ya da Eski Yunan sitesi (*polis*) bağlamında, doğru alışkanlıkların edinilmesi tartışmasında üstü örtük bir biçimde ele alındığı öne sürülebilir.

İnsanlığın özgürleşmesi, uygarlaşması, kendini mükemmelleştirmesi gibi amaçlara dayanılarak kurgulanmış tarihsel anlatıların çöktüğü; Avrupalı beyaz adamı ayrıcalıklı kılarak başta ırksal farklılık olmak üzere farklılıkları indirgemiş olduğunu düşündüğümüz tarih felsefesinin çoğulculuk, başkalık, ayrırlılık gibi kavramlar adına sorgulandığı günümüzde tarihin, Nancy'nin deyişiyle, "askıya alınmış" olduğunu, onun hakkında ne diyeceğimizi bilemez hale gelmiş olduğumuzu söylemek sanırım yanlış olmayacaktır.¹ Bir şeyi askıya almak demek, onu kullanmaktan imtina etmek olduğu kadar, kısırtısız tutmak ve mümkün olduğu kadar kuşatıcı bir bakışla görmeye çalışmak demektir. Bu bakışın, sosyal bilimlerde daha yeni denebilecek bir zamanda ortaya çıkmış olması, tarihsel anlatıların daha uzun süre kurcalanacağına ve çözümleneceğine işaret eder. Tarihin sonu, tarihi düşünmeyi sağlayan modellerin kaybı değildir yalnızca, terkedilen eski modellerin çıkardığı kokunun tiksintisiyle dolmuştur.² Öyle ki, Batı düşüncesinin öznesinin haysiyeti, geçmiş bilgi edimlerinin varsayımları karşısında duyduğu utançla korunur olmuştur. Bu tiksinti, farklılığın temizlediği bir havayla tazelenirken tarihin sonu dediğimiz uzamakta olan tek bir an içinde nasıl bir toplumun halk olduğuna da bir göz atmak gerekir. Asıl tiksinti, belki de bireyselleşmenin ve farklılaşmanın vurgulandığı çağımız toplumunun tekilleşme, kişiselleşme, bireyselleşme imkânlarını gerçekte yitirmiş bir gözetim toplumu olmasından kaynaklanır.

Batı metafiziğinin başlangıcında insan, kendisini canlı türleri arasında bir tür olan insan türünün bir örneği olarak kavramıştır. Ayırıcı özelliğini bu çerçevede onun *zoon logon ekon* yani dile getiren, konuşan hayvan olmasıdır. Birey (*individual*) ya da kişi (*persona*) gibi kavramlar henüz bu başlangıca ait değildir. İnsanın tekilleşme probleminin varlıkbilim açısından madde ile biçim arasındaki ilişki çerçevesi içinde karanlıkta kaldığı, buna karşın, etik çerçevede, Eski Yunan yaşam dünyası ya da Eski Yunan sitesi (*polis*) bağlamında, doğru alışkanlıkların edinilmesi tartışmasında üstü örtük bir biçimde ele alındığı öne sürülebilir. Kişisel haysiyet diyebileceğimiz bir şeyin, *logos* ile *ergon* yani söz ile edimler arasındaki uyum, tutarlılık bağlamında düşünülmüş olması mümkündür. Elbette bu problemin kendisinin "modern" bir icat olduğu belirtmek gerekir. Tutkular ile akıl, bireysel çıkarlar ile toplumsal çıkarlar arasında kalmış Aydınlanma'nın birey anlayışı, toplumcu söylemlerin "bireycilik" suçlamasını belirlemiştir. Belki de ancak Hegel'e karşı çıkan Kierkegaard ve onu kaale alan sonraki düşünürler bireyi bundan daha zengin gerilimler içinde düşünme eğilimini gösterirler. Heidegger'le birlikte bireyleşmenin "ölüm"le ilişkisinin kurulması, yirminci yüzyıl düşüncesinin tekilliyi ele alma yolunda yaptığı bir sıçrama sayılmalıdır. Bilinçaltımızın ölümlü olduğumuza inanmadığını vurgulamıştır Freud. Heidegger ise ölüme doğru bir varlık olduğumuzun bilincinin sıradan hayatın içinde her an sahip olmadığımız nadir bir bilinç olduğunun altını çizerek, ölümlülüğümüzle yüzleşmenin bize gelecek boyutunu açtığını, en azından gelecekle ilişkimizi belirlediğini, benliğin kurulması sürecini başlattığını vurgular. Ama hiçbir zaman yaşanmayan bir deneyimdir ölüm deneyimi, "Ölüm varsa ben yokum, ben varsam ölüm yok" der Stoacı filozoflar. O zaman ölümden korkup da kendimizi bu yaşamda huzursuz etmenin, iç dengemizi bozmanın bir âlemi yoktur. Buna karşın, modern hayatın hızlanan ritmi ile stoacı filozofların korumamızı önerdikleri iç dengesi, gündelik problemlerin ve koşuşturmanın içinde zaman ayıramadığımız bir lüks haline geldiğinde, ölümlülüğün bilinci de bir benlik projesine ve bireyleşmeye yolaçan verimli bir sıkıntıya dönüşmenin olanaklarını yitirir. Saçma duygusu ve sıkıntı, eğlence ile dağıtılacak, derinleşme bize birbirimiz tarafından yasaklanacaktır. Bu sıkıntıyı, belki de yanlış bir Heidegger okuması yaparak "bulantı" olarak tarif etmişti Sartre.

Kamusal ve özel hayatta kişilik parçalanması öncelikle doğruyu bilmek ama yanlışını idare etmekle kendini gösterir. Böylece, hayatımız her türlü teknoloji ürünü ile zenginleşirken, altı boş iktidarların sultası altında, hiyerarşik ilişkiler içinde, bizi rahatsız eden şeylere tepki göstermeyerek, rahatsız edici olanın arkasından konuşmakla yetinerek, sırlarla, kimseye doğrudan meydan okumadan, kışkırtıcı, bölücü durumuna düşmekten ürkerek, kendimizi erteleyerek, başkalaşarak parçalanarak akar gider. Demokratik söylemler altında ve müthiş bir hiyerarşi içinde yaşayan "denetimin özneleri", yaşam deneyimlerine ve ertelenmiş hayallerine parçalanmıştır. Metafiziğin dikey boyutu, günlük yaşamda somutlaşmıştır böylece.

Modernlik ile birlikte insanın kendisini bir "nesne" karşısında bir "özne" olarak kavradığı oldukça sık yapılan bir saptamadır ve Heidegger bunun kaynağı olarak Descartes'i işaret eder. Filozoflar için şaşırtıcı olabilir bu; zira "cogito"dan, düşünen ben'den bahseden Descartes'da bir "özne" kavramı bulmak pek o kadar kolay değildir. Heidegger, çağdaş düşüncenin en temel kavramı olan "özne"nin kaynaklarını "cogito"da bulmuştur dersek daha doğru bir şey söylemiş oluruz sanırım. Özne kavramının bize unuttuğu şey, aslında dünyada olgusalığımız içinde "özne" olarak bulunmadığımızdır. İnsanın belli bir varlık anlayışına dayanarak yorumlanmasıyla, yaşamsal gerçekliğimiz de görmezden gelinmiştir sanki. Sıradan hayatı içinde koşuştururken, bedensel alışkanlıklarıyla alet kullanırken, başkalarıyla incir çekirdeğini dolduramaz konularda gevezelik eden insan "özne" değildir. Özne, bilginin öznesidir her zaman ve bildiğine karşıdan ve dışardan baktığı varsayılmıştır. Bu kavramın tüm yaşama yayılması, metafiziğin tamamlanışının ve içinde bulunduğumuz "teknik çağ"ın bir işaretidir. Bu çağ, metafiziğin bir doktrin olarak ortadan kayboluşuna tanıklık eder ama bir yandan da metafiziğin ilkeleri somutlaşarak hayata geçmiştir. Öncelikle yaşam, hiyerarşik bir sisteme dayalı olarak örgütlenmiş, böyle örgütlenmese bile böyle yaşanır olmuştur. Bu sistem, öz/görünüş, ruh/beden, anlaşılır/duyumsanır, vb., gibi metafizik karşıtlıklar sistemidir ve yaşama onlar arasındaki hiyerarşiyi kuran değerler tahakküm eder. Modernleşme genellikle demokratik bir bilinç ve değerler sistemi ile kendini sunmaya doğru evrilmiştir ama bu sunumun gizli vaadi, gündelik yaşamın makineleştiği bir zenginlik ve refah toplumdur. Batılı olmayan ötekiler, üretilenin görünüşü ve paketlemesiyle büyülenip onu almayı arzular ama bu üretimin görünüşte pazarladığı demokratik değerleri almakta ve içe sindirmekte zorlanırlar. Bu değerlerin gitgide daha çok vurgulanmasını ve dayatılmasını bir özgürlük savunusu olarak anlamadan önce, çok sıkı bir denetim sisteminin zaten yerleştirilmiş olmasıyla ilişkilendirmek gerekir. Batıdan zorlama ile aldığımız demokratikleşme, bizi politikleştirmeyi ve tarihselleşmeyi hedeflemez; bizim için denetlenmiş tüketimin fiziki ve psikolojik koşullarını güvence altına almayı hedefler. "Vatandaş" ya da "insan" olarak kendimize duymaya çalıştığımız kişisel güven, asıl sorunumuzun ekonomik olduğuna, zenginleşmenin ya da toplumsal statümüzü yükseltmenin başka her türlü insani sorunu kendiliğinden çözeceğine gizlice, sürekli bir biçimde ikna edildığımız için saptırılmış veya başlamadan bitmeye mahkum edilmiştir. Tiksiniç olan, demokratik değerler ile kapitalist değerler arasında sürekli olarak üreyen çelişkinin içinde yaşamaya mahkum olmaktır. Bir gün iktidarda olma vaadinin, özgürlüğün, özgürlüğe karşı değerleri şimdi ve burada her konumdan ve durumdan sorgulamaktan geçtiğinin görmezden gelinmesine nasıl yardımcı olduğuna tanık olmaktır. "Doğrunun ne olduğunu biliyorum, ama şimdi doğruyu yapacak konumda değilim, uzun bir süre yanlış yaparak bir iktidar konumuna gelip ondan sonra doğruyu yapacağım" fikri, Doğu -Batı melezi bir benliği ertelemenin ve başkalaştırmanın bir aracıdır. Sorgulamanın kendiliğindenliği ve haklılığı kaygısı, düşünme özgürlüğünün kurumsal olarak sağlanamadığı bir toplumda ancak ikincil önemde bir şey olarak kalır ve kendi kendini erteleyen bireyin elinde olmayan haysiyetsizliğinin zeminini oluşturur. Kamusal ve özel hayatta kişilik parçalanması öncelikle doğruyu bilmek ama yanlışını idare etmekle kendini gösterir. Böylece, hayatımız her türlü teknoloji ürünü ile zenginleşirken, altı boş iktidarların sultası altında; hiyerarşik ilişkiler içinde, bizi rahatsız eden şeylere tepki göstermeyerek, rahatsız edici olanın arkasından konuşmakla yetinerek, sırlarla, kimseye doğrudan meydan okumadan, kışkırtıcı, bölücü durumuna düşmekten ürkerek, kendimizi erteleyerek, başkalaşarak parçalanarak akar gider. Demokratik söylemler altında ve müthiş bir hiyerarşi içinde yaşayan "denetimin özneleri", yaşam deneyimlerine ve ertelenmiş hayallerine parçalanmıştır. Metafiziğin dikey boyutu, günlük yaşamda somutlaşmıştır böylece.

Modernleşme, makinelerin günlük yaşamımıza girmesi ve bedenlerimizin ve olgusalığımızın olmazsa olmaz unsurları haline gelmesi olarak anlaşılmalıdır basitçe. Makinelerle yaşamak, bedensel alışkanlıkları, zamanı kullanma biçimimizi, tüm sinir sistemimizi, genel olarak

Kamusal ve özel hayatta kişilik parçalanması öncelikle doğruyu bilmek ama yanlış idare etmekle kendini gösterir. Böylece, hayatımız her türlü teknoloji ürünü ile zenginleşirken, altı boş iktidarların sultanı altında, hiyerarşik ilişkiler içinde, bizi rahatsız eden şeylere tepki göstermeyerek, rahatsız edici olanın arkasından konuşmakla yetinerek, sırlarla, kimseye doğrudan meydan okumadan, kışkırtıcı, bölücü durumuna düşmekten ürkererek, kendimizi erteleyerek, başkalaşarak parçalanarak akar gider. Demokratik söylemler altında ve müthiş bir hiyerarşi içinde yaşayan "denetimin özneleri", yaşam deneyimlerine ve ertelenmiş hayallerine parçalanmıştır. Metafiziğin dikey boyutu, günlük yaşamda somutlaşmıştır böylece.

Modernlik ile birlikte insanın kendisini bir "nesne" karşısında bir "özne" olarak kavradığı oldukça sık yapılan bir saptamadır ve Heidegger bunun kaynağı olarak Descartes'i işaret eder. Filozoflar için şaşırtıcı olabilir bu; zira "cogito"dan, düşünen ben'den bahseden Descartes'da bir "özne" kavramı bulmak pek o kadar kolay değildir. Heidegger, çağdaş düşüncenin en temel kavramı olan "özne"nin kaynaklarını "cogito"da bulmuştur dersek daha doğru bir şey söylemiş oluruz sanırım. Özne kavramının bize unutturduğu şey, aslında dünyada olgusalığımız içinde "özne" olarak bulunmadığımızdır. İnsanın belli bir varlık anlayışına dayanarak yorumlanmasıyla, yaşamsal gerçekliğimiz de görmezden gelinmiştir sanki. Sıradan hayatı içinde koşuştururken, bedensel alışkanlıklarıyla alet kullanırken, başkalarıyla incir çekirdeğini dolduramaz konularda gevezelik eden insan "özne" değildir. Özne, bilginin öznesidir her zaman ve bildiğine karşın ve dışardan baktığı varsayılmıştır. Bu kavramın tüm yaşama yayılması, metafiziğin tamamlanışının ve içinde bulunduğumuz "teknik çağ"ın bir işaretidir. Bu çağ, metafiziğin bir doktrin olarak ortadan kayboluşuna tanıklık eder ama bir yandan da metafiziğin ilkeleri somutlaşarak hayata geçmiştir. Öncelikle yaşam, hiyerarşik bir sisteme dayalı olarak örgütlenmiş, böyle örgütlenmeye bile böyle yaşanır olmuştur. Bu sistem, öz/görünüş, ruh/beden, anlaşılır/duyumsanır, vb., gibi metafizik karşıtlıklar sistemidir ve yaşama onlar arasındaki hiyerarşiyi kuran değerler tahakküm eder. Modernleşme genellikle demokratik bir bilinç ve değerler sistemi ile kendini sunmaya doğru evrilmiştir ama bu sunumun gizli vaadi, gündelik yaşamın makineleştiği bir zenginlik ve refah toplumdur. Batılı olmayan ötekiler, üretilenin görünüşü ve paketlemesiyle büyülenip onu almayı arzular ama bu üretimin görünüşte pazarladığı demokratik değerleri almakta ve içe sindirmekte zorlanırlar. Bu değerlerin gitgide daha çok vurgulanmasını ve dayatılmasını bir özgürlük savunusu olarak anlamadan önce, çok sıkı bir denetim sisteminin zaten yerleştirilmiş olmasıyla ilişkilendirmek gerekir. Batıdan zorlama ile aldığımız demokratikleşme, bizi politikleştirmeyi ve tarihselleşmeyi hedeflemeyi; bizim için denetlenmiş tüketimin fiziki ve psikolojik koşullarını güvence altına almayı hedefler. "Vatandaş" ya da "insan" olarak kendimize duymaya çalıştığımız kişisel güven, asıl sorunumuzun ekonomik olduğuna, zenginleşmenin ya da toplumsal statümüzü yükseltmenin başka her türlü insani sorunu kendiliğinden çözeceğine gizlice, sürekli bir biçimde ikna edildığımız için saptırılmış veya başlamadan bitmeye mahkum edilmiştir. Tiksinç olan, demokratik değerler ile kapitalist değerler arasında sürekli olarak üreyen çelişkinin içinde yaşamaya mahkum olmaktır. Bir gün iktidarda olma vaaadinin, özgürlüğün, özgürlüğe karşı değerleri şimdi ve burada her konumdan ve durumdan sorgulamaktan geçtiğinin görmezden gelinmesine nasıl yardımcı olduğuna tanık olmaktır. "Doğrunun ne olduğunu biliyorum, ama şimdi doğruyu yapacak konumda değilim, uzun bir süre yanlış yaparak bir iktidar konumuna gelip ondan sonra doğruyu yapacağım" fikri, Doğu -Batı melezi bir benliği ertelemenin ve başkalaştırmanın bir aracıdır. Sorgulamanın kendiliğindenliği ve haklılığı kaygısı, düşünme özgürlüğünün kurumsal olarak sağlanamadığı bir toplumda ancak ikincil önemde bir şey olarak kalır ve kendi kendini erteleyen bireyin elinde olmayan haysiyetsizliğinin zeminini oluşturur. Kamusal ve özel hayatta kişilik parçalanması öncelikle doğruyu bilmek ama yanlış idare etmekle kendini gösterir. Böylece, hayatımız her türlü teknoloji ürünü ile zenginleşirken, altı boş iktidarların sultanı altında, hiyerarşik ilişkiler içinde, bizi rahatsız eden şeylere tepki göstermeyerek, rahatsız edici olanın arkasından konuşmakla yetinerek, sırlarla, kimseye doğrudan meydan okumadan, kışkırtıcı, bölücü durumuna düşmekten ürkererek, kendimizi erteleyerek, başkalaşarak parçalanarak akar gider. Demokratik söylemler altında ve müthiş bir hiyerarşi içinde yaşayan "denetimin özneleri", yaşam deneyimlerine ve ertelenmiş hayallerine parçalanmıştır. Metafiziğin dikey boyutu, günlük yaşamda somutlaşmıştır böylece.

Modernleşme, makinelerin günlük yaşamımıza girmesi ve bedenlerimizin ve olgusalığımızın olmazsa olmaz unsurları haline gelmesi olarak anlaşılmalıdır basitçe. Makinelerle yaşamak, bedensel alışkanlıkları, zamanı kullanma biçimimizi, tüm sinir sistemimizi, genel olarak

Bilgi ile malumat arasındaki fark, onlara "sahip olma" biçimleri arasındaki farktan kaynaklanır. Bizim tarafımızdan rasyonel bir biçimde temellendirilmek suretiyle haklı kılınmış, doğruluğunun hesabı verilmiş ve böylece içselleşerek bizim olmuş şeydir bilgi. Malumat ise doğru olabilir, işe yarayabilir ama bilginin olduğu gibi "bizim" değildir. Yaşamı daha insani hale getirebilecek bir ilerlemenin malumata dayalı araçsal zihnin kullanım yeteneğine dayanan ve bu yeteneği geliştiren teknolojiyle hiçbir ilgisinin olamayacağını söylemek aşırı bir ümitsizliktir belki de. Örneğin internet teknolojisi hesabı verilebilen, eleştirel bilgiye önem verenlere bir destek olabilir belki, örneğin dağıttığı sınırsız ve sansürsüz malumatla bir açıklık ahlâkını dayatarak...

organizmamızı kökten bir biçimde etkiliyor ve değiştiriyor ama düşünsel alışkanlıklarımızı, değerlerimizi pek değiştirmediği de bir gerçek. Teknoloji, ne bizi haklarını ve özgürlüklerini bilen ve kullanmaya cesaret eden bireyler haline getiriyor ne de yaşamın demokratik bir biçimde örgütlenmesi konusunda ilerletiyor. Söylemeye gerek bile yok: İşkence teknolojileri gibi, otoriter yönetimlerin işini kolaylaştıran gözetim ve denetim teknolojileri de gelişiyor. Düşünce deyince, araçsal düşünmenin, hesaplayan düşüncenin de bir mekanik olduğunu belirtmek gerek. Makine de düşünebilir mi? Yapay zekâ ilgili araştırma alanını açan ve hâlâ belirlemekte olan soru bu sorudur. Makine insanın hesaplayan düşüncesinin yerine geçebilir ve insanı da gereksizleştirilebilir büyük bir ölçüde. İşe yaramayanın atılmasının lâzım geldiği, gereksizin işlevsiz ve gayri estetik bir şey olduğu gibi "rasyonel" değerler yüzünden insan, kendisinin de ortadan kaldırılabilir bir fazlalık olabileceği korkusuna kapılır; makineler karşısındaki tedirginliğimiz bilim kurgu ürünlerinde dile gelmiştir sık sık. Eğer makineler öğrenebiliyorlarsa sonunda gerekeni yapacak ve köle efendi diyalektiği uyarınca insanın makine ile ilişkisi tersine çevrilecektir. "Makineler düşünebilir mi?" sorusunun ilk soruluşu beden zihin ayrımının izini taşır; makine bedeninin tarafına düşerken düşünce yalnızca zihnin özelliğidir. Makine düşünebiliyorsa eğer, kartezyen ruh beden ikiliği çürütülebilir, "insan rasyonel hayvandır" tanımı insanı tekil bir biçimde tanımlamamaya başlayacaktır. Ama makineler karşısındaki korkunun ve tanımını yitirme tedirginliğinin temel varsayımı makinenin yerini alamayacağı bir düşünmenin olmadığı, tek düşüncenin hesaplayan düşünce olduğu fikri değil midir? Makinelerin düşünebildiği bir çağda insanı yine düşünce ayıracaksa eğer makinelerden—bu düşünce, anonim düşünceye karşı kim olduğunu bilen düşüncedir ancak. Gerçek düşünce kişiseldir ya da kişiselleştirilebilen düşüncedir. Bu da Heidegger'e göre asla çoğun harcı değil, ama azın marifetidir.

Makinelerin günlük hayata kabul edilmesi "kim" olduğumuz sorusunu hiç yanıtlamadığı gibi, "teknoloji çağının" genel olarak bu sorunun ortadan kaybolmasına zemin hazırladığı öne sürülebilir. Teknolojinin gündelik yaşamı kolaylaştırdığı söylenir ki bu söylemin de kendine has problemleri yok değil. Kolaylaşan hayat, unutuşa av olan, sorgulamanın içinden temelli kaybolduğu, Sokrates'e göre yaşanmaya değmeyen bir hayat da olabilir. Bu düşünme, içinden çıktığı felsefenin ve özellikle de metafiziğin sorgulanmasından ve hatta bu sorgulanmanın de sorgulanmasından doğan bir şey. Ama bunun imkânı da bu çağda çok azalıyor; zira sorgulanması gereken felsefe, dağarcığını açmaya daha başlar başlamaz "ne işe yarar?" sorusuyla mücadele etmek zorunda kalmış mıdır acaba hiç bu yüzyılda olduğu kadar? Üniversite Eğitiminin başındaki yüksek rütbeli mühendis zihniyetin felsefeyi kültürlü olma lüksü olarak görmesi bilginin yerini enformasyonun almasıyla ilişkisiz değildir. Bilgi ile malumat arasındaki fark, onlara "sahip olma" biçimleri arasındaki farktan kaynaklanır. Bizim tarafımızdan rasyonel bir biçimde temellendirilmek suretiyle haklı kılınmış, doğruluğunun hesabı verilmiş ve böylece içselleşerek bizim olmuş şeydir bilgi. Malumat ise doğru olabilir, işe yarayabilir ama bilginin olduğu gibi "bizim" değildir. Yaşamı daha insani hale getirebilecek bir ilerlemenin malumata dayalı araçsal zihnin kullanım yeteneğine dayanan ve bu yeteneği geliştiren teknolojiyle hiçbir ilgisinin olamayacağını söylemek aşırı bir ümitsizliktir belki de. Örneğin internet teknolojisi hesabı verilebilen, eleştirel bilgiye önem verenlere bir destek olabilir belki, örneğin dağıttığı sınırsız ve sansürsüz malumatla bir açıklık ahlâkını dayatarak...

Teknik çağında düşünsel olarak sorgulananın ve aşılmanın yaşam pratiğinde aşılammaması esastır; sorgulama ile somutlaşma arasındaki ayırılığın bir rahatsızlık vermesi gereği bile unutulur. Araçsal akli kesintiye uğratabilecek ve teknik çağının kapanışı dışına çıkıp bize yeni bir gelecek sunacak başka bir düşünce nasıl mümkün? Batı metafiziğinin kapanışı boyunca uzayıp giden teknik çağında Heidegger'in ilgilendiği şey, artık insanın tarihselleşmesinin olanağının koşullarıdır. Hatta Heidegger, insanın kendisini "insan türünün bir örneği" olarak görmesini, varlığın hakikati sorusunu sorarak tarihselleşmesinin ve yeni bir geleceği başlatmasının önündeki en önemli engellerden birisi olarak görür. Batı metafiziği, sonunda

Sistem kendi alanından Tanrı'yı dışlamıştır ve onu öngörüleemeyenin adı haline getirmiştir. Bu anlamı muhafaza ederek, "Bizi ancak bir Tanrı kurtarabilir" der Heidegger. İnsanlara ateşi ve ateşle birlikte tüm sanatları ve tekniği hediye eden Prometheus'dan başka olan, yeni bir Tanrı, yeni bir hediye midir? Tarihte başka bir başlangıca sızmamızı mümkün kılan bu hediyeyi "varlığın hediyesi" ya da "varlık hediyesi" olarak düşünmeye çalışırken, bu büyük düşünürün içinde yaşadığı çağa karşı müthiş bir tiksinti duyduğunu hissetmemek elde değil. Yeni bir tarihe yazgılı olabilir miyiz, tiksiniç olmayan bir tarihe? Ve öncelikle, "biz" kimiz?

makineleşen bir uygarlığa yol açmış ve makineleşmenin eleştirisi, "yaşam deneyimi" kavramına başvurularak öznel yaşantıların öne çıkarılmasıyla yapılmaya çalışılmıştır. Heidegger bunların aslında birbirini ne kadar tamamladıklarının altını çizmektedir ısrarlı bir biçimde. Makineleşme, modernliğin özne temelli düşüncesi içinde şu anda içinde bulunduğu hareketin ivmesini yakalayabilmiştir bir yandan. Ama öte yandan da makineleşmenin öznelliği, bireyleşmeyi ve tekilleşmeyi tehdit ettiği göze batar bir biçimde "öznel deneyimin" bir son sığınak olarak öne çıkarılmasından bellidir. Aslında içinde bulunduğumuz durumu "makineleşme" olarak tasvir etmenin, bu durumun aynı zamanda bizi tarihselleşmenin ve politikleşmenin önünü tamamen tıkayan bir denetleme ortamı olduğunun üstünü örtmektedir. Makine kullanarak yaşamını kullanan ve içsel yaşantılarıyla bireyleşen öznelardan çok kredi kartı sahipleriyiz bugün. Nesne karşısındaki öznenin çok bir makineler sistemi tarafından denetlenen, nerede olduğu, ne tükettiği, neyi tercih ettiği belli olan birimleriz. Bu çağda "insan"a artık "insan kaynakları" olarak bakılıyor der Heidegger. Eskiden de belli kriterlere göre bazı insanlara, kölelere "kaynak" olarak bakılıyordu. Heidegger'i rahatsız eden artık anonim bir biçimde herkesin potansiyel olarak kaynak olmasıdır. Tekniğin çağında sanki görünmez bir makine, Varlık Tarihi'nin ortaçağında en üstün Varlığın adı olan Tanrı'nın yerini alarak hayatımızı idare etmeye başlamıştır. Bu görünmez makine kimi zaman "sistem" adını alır. Sistem kendi alanından Tanrı'yı dışlamıştır ve onu öngörüleemeyenin adı haline getirmiştir. Bu anlamı muhafaza ederek, "Bizi ancak bir Tanrı kurtarabilir" der Heidegger. İnsanlara ateşi ve ateşle birlikte tüm sanatları ve tekniği hediye eden Prometheus'dan başka olan, yeni bir Tanrı, yeni bir hediye midir? Tarihte başka bir başlangıca sızmamızı mümkün kılan bu hediyeyi "varlığın hediyesi" ya da "varlık hediyesi" olarak düşünmeye çalışırken, bu büyük düşünürün içinde yaşadığı çağa karşı müthiş bir tiksinti duyduğunu hissetmemek elde değil. Yeni bir tarihe yazgılı olabilir miyiz, tiksiniç olmayan bir tarihe? Ve öncelikle, "biz" kimiz?

↓

NOTLAR

¹ Jean Luc Nancy, "Finite History", *The Birth to Existence*, Stanford University Press

² Bkz. Robert Bernasconi, *İrk Kavramını Kim İcat Etti?*, haz. Zeynep Direk, çev. İsmail Esiner, Tendü Meriç, Nazlı Ökten, Zeynep Direk, Metis 2000. Bernasconi'nin Hegel üstüne yazdığı "Hegel Ashanti Mahkemesinde" adlı makale tarihin tiksindiriciliği açısından örnek teşkil ediyor. Hegel, *Dünya Tarihi Üstüne Dersler*'de dünya tarihini bir "mahkeme" olarak görerek Afrikaları "yamyam, zihinleri fetişlerle dolu, bir tarihten ve özgürlük bilincinden yoksun insanlar" olarak yargılamaktan çekinmez. Bernasconi, Hegel'in yukarıda alıntılıdığımızı benzer aşağılayıcı sözlerinin ondokuzuncu yüzyılın başında geçerli olan Afrika söylemini belirlemiş olduğunun altını çiziyor. Bu saptamaların kaynağı Hegel'in elinde bulunan seyahatnamelerdir elbette. Bernasconi, bu kaynakları inceleyip Hegel'in Avrupalı seyyahların Afrikalılar hakkında kaleme aldıkları notları nasıl abartarak çarpıttığını göstermek suretiyle bu kez bu büyük beyaz Avrupalı filozofu, kendi Avrupalı adalet sistemine göre yargılamakta bir sakınca görmediği Ashanti kabilesinin mahkemesinde tarihin yargısı önüne çıkarıyor. "Hegel Ashanti Mahkemesinde" adlı makaleyi, "onyedinci ve onsekizinci yüzyıl seyahat literatürünün akademisyenler tarafından bir ırk söylemine dönüştürüldüğünü ve bu söylemin, tarih felsefesine bağlanarak, ondokuzuncu yüzyılın yıkıcı ve şiddetli sömürgeciliğini meşrulaştırmak için kullanıldığını göstermeyi amaçlayan bir araştırma projesinin bir parçası" olarak düşünüyor yazar. (s.66)

Güneşi Son Olarak Phra Keo'da Gördüm

Yekta Kopan

yekta@superonline.com

yalnızlığınoyuncakları

Başka bir yaşamı yargılamak bana düşmez.

Ben kendi yaşamımı yargılamalıyım.

Ben seçip ben yadsımalıyım.

Siddharta, Hermann Hesse

Sağ elimin işaret parmağıyla orta parmağı, sigaradan öylesine sararmışlar ki, gecenin karanlığında bile fosforlu bir yol tabelası gibi parlıyorlar. Kültablası ağzına kadar doldu. Yeni bir sigara söndürmek için, eskilerini kenarlara itmek gerekiyor. Bunu yaparken, sıcaktan ter içinde kalmış ellerime küller yapışıyor. Kültablasını dökmek ya da ellerimi yıkamak için kalkmaya üşendiğimden parmaklarımı ağızıma götürerek külü emiyor ve temizleniyorum. Tıpkı bu işi günde onlarca defa yapan Biber gibi... Biber, köpeğimiz. Karşımda uyuyor. Burcu yatalı çok oldu. Bense uzun zamandır geceleri uyuyamıyorum. Neredeyse gün doğana kadar, pencerenin kenarındaki koltuğa oturuyor, bir daha kalkmamak için rakıyla suyu yanıma alıyor, sigara üstüne sigara içip, düşünüyorum. Çocukluğumu, ilk şiirimi yazdığım da babamın nasıl da başımı okşayıp, Aferin oğlum, dediğini, ilk aşkı, içkiyle tanıştığım günü, üniversite yıllarımı, evliliğimi ve... Ama bu gece diğer gecelerden farklı. Bu gece şu ciltli defterdeki kargacık burgacık yazımı okuyarak, hayatımı değiştiren o gizemli Bangkok gezisini düşünüyorum. Üniversite eğitimimi hiçe saymama, başarılı bir yönetici ya da en azından düzenli bir iş sahibi olacakken, beni baskı altına almayacağına inandığım gelip geçici işleri seçmeme neden olan o garip Bangkok gezisini. Belki o gezide beni neyin değiştirdiğini anlayabilirsem son işimden neden kovulduğumu Burcu'ya ve daha da önemlisi kendime açıklayabilirim. Biber uykusunun arasında kaşınıp duruyor ve ben kaşınmak için bile elimi kaldıracak gücüm olmaksızın, gecenin en yalnız saatinde geçmişimi okuyorum.

İşletme bölümünü üçüncülükle bitirmiştım. Hatta sadece bölümümde başarılı olmakla kalmamış genelde İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinin en başarılı beş mezunundan biri olmuştum. Bölüm başkanımız ve hocalarım bana özel bir ilgi gösteriyorlardı. Kimbilir, belki de beni diğer başarılı mezunlardan daha sosyal biri olarak görüyorlardı. Okulda kalmaya karar vermem işlerine gelirdi çünkü birçoğunun istediği tipte bir asistan adayydım. Sektörde çalışacak olsam da, fakültehin adını yücelteceğimden emin görüyorlardı. Oysa ben sadece yapacak başka bir iş bulamadığımdan ya da babam gibi yılın sekiz ayını işsiz geçirmekten korktuğumdan sürekli ders çalışmış ve dereceye girmiştım. Herhalde şu andaki halimle bir tek Üretim Yönetimi hocam Erhan Bey gurur duyardı. Söylememe gerek yok herhalde; o da alkolikti. Hayat, lunaparktaki aynalar gibi. Güldürücü ve kişiyi kendi gerçeğiyle yüzleştirmemeye kararlı.

Okulun kapanmasından sonra bütün arkadaşlarım tatile gitmiş ama ben yaz boyunca seminerlere, konferanslara hatta dersleri izleme izni alabildiğim eğitim programlarına katılmaya başlamıştım. Kararımı çoktan vermiştim, sektörde çalışacaktım. Bankacılık ve borsa özellikle ilgimi çekiyordu. Bu arada sık sık hocalarımı ziyarete gidiyor, fikir alışverişinde bulunmaya çalışıyordum. Bu ziyaretlerden birinde bölüm başkanımız Tuğrul hoca, çok uluslu bir şirketin dünyanın çeşitli ülkelerinden başarılı öğrenciler için özel bir program düzenlediğini söylemişti. Bunun için yüksek bir mezuniyet ortalamasına sahip olmak, okul tarafından önerilmek ve yapılacak iki aşamalı sınavda başarılı olmak gerekiyordu. Beni

akademisyen olmaya yönlendirmek istediklerini biliyordum. Belki de programa katılmamı sırf bu yüzden istiyorlardı. Aslında ben bunu istemiyordum ama olayı çekici kılan bir şey vardı ki reddedemedim: Eğitim programı Bangkok'da yapılacak.

Su ısındığı için ilk kadehten sonrası çekilmez oluyor. Ama her seferinde gecenin sessizliğini bölüp mutfağa gitmek, buzdolabını açmak, soğuk su ve buz koyarken çıkacak gürültüleri engellemeye çalışmak zor geldiğinden buna katlanıyorum. Kadehi yanımdaki sehpa koyarken çıkardığım sesler yüzünden, Biber arada bir gözlerini aralayıp beni kontrol ediyor: Nasılsın alkolik, hâlâ yaşıyor musun?

Herkes tatilde olduğundan ya da zor bir ders yılından sonra oturup çalışmak zor geldiğinden sınavlara katılım azdı. Önce dil sınavı ardından da mesleki sınav. Sözü uzatmaya gerek yok: Kazandım. Çokuluslu bir gıda şirketinin, farklı ülkelerden başarılı işletme öğrencilerini bir araya getirmeyi ve eğitim programlarını tanıtmayı amaçladığı bir çeşit yaz kampı için Bangkok'a uçacaktım.

Bu saatte sokakta kimse olmaz nasıl olsa... O yüzden pencereyi açıp kültüblasını rahatlıkla aşağı dökebilirim. Sokak lambasından vuran ışık, oturduğum yeri, o yolculuk boyunca yanımdan ayırmadığım, neredeyse bütün yaşadıklarımı not aldığım ve yıllardır kendimden bile sakladığım şu deri ciltli defteri okumama yetecek kadar aydınlatıyor. Garip, bu defterin lunaparktaki aynalara benzediğini daha önce hiç farketmemiştim.

15.eylül

Bangkok'dayım. Daha önce hiç yurt dışına çıkmamıştım. Büyüledim. Harika bir otelde kalıyoruz. Her odada iki kişi. (Ben İspanyol bir oğlanla kalıyorum, şu anda duşta.) Otele üç tekerlekli faytonlarla geldik. Geçtiğimiz yerlerde o kadar büyüleyici görüntüler vardı ki, ne tarafa bakacağımı şaşırardım. İlk iki gün sadece gezecekmışiz. (...) Odadaki masanın üstünde kenti tanıtan bir broşür var. Pencerenin kenarına gidiyorum ve onca gürültünün arasında sessizce akan nehre el sallıyorum: Merhaba Chao

Phraya, işte buradayım!

16.eylül

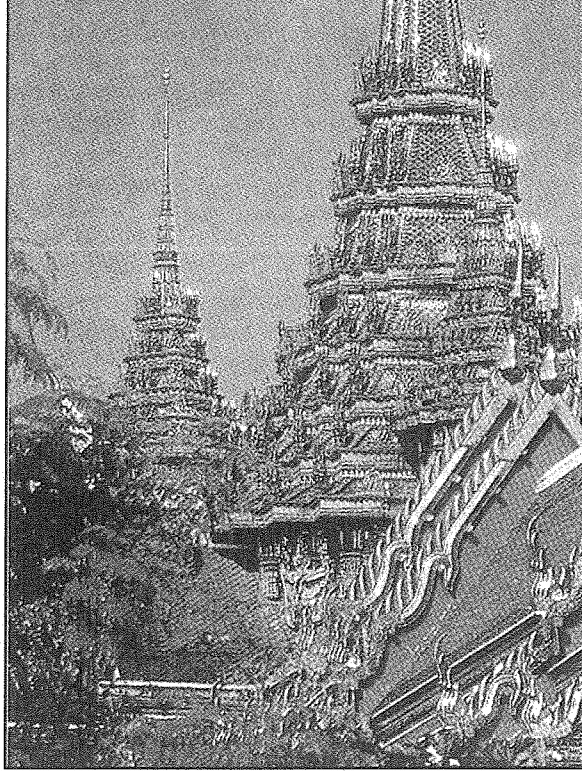
Sabah kahvaltısından sonra kent turuna çıktık. Ben yine o faytonlarla (galiba tuk-tuk diye adlandırılıyorlar) gezeceğimizi sanmıştım ama bugünden itibaren heryere üzerinde şirketin amblemi olan bir otobüsle gideceğiz. Demek ki o sadece küçük bir Hoşgeldiniz sürpriziydi. 20 öğrenci, 4 rehber, 6 yöneticiyiz. Birileri daha var ama onların ne işe yaradığını bilmiyorum. Bütün programın yöneticisi Mr.Wellers. Öğlen yemeğimizi pazar yerinin ortasındaki bir açık hava lokantasında yedik. Bu kadar çok sebze yediğimi görse annemin gözleri yaşarırdı. Ama ondan önce benim gözlerim yaşardı. Masadaki yeşil renkli sıvının çok güzel bir sos olduğunu söylediklerinde hiç düşünmeden dedim. O kadar acıydı ki gözümden yaşlar geldi ve en az yarım saat hiçkırıldım. (Not: Clare -galiba İngiliz- sürekli bana bakıyor gibi geldi. Dilerim yanılmıyorumdur. O kadar güzel ki...)

Üç yıl önce bir yayınevinde düzeltmen olarak çalışmaya başlamıştım. Ucundan kıyısından da olsa edebiyat dünyasının içinde olma fikri hoşuma gitmişti. Bir gün, genç bir kız sekreterliğe gelmiş ve bir şiir dosyası bırakmak istediğini söylemişti. Dosyasının bir rafa kalkacağından ve belki de aylarca kimse tarafından okunmayacağından öylesine emin görünüyordu ki acımış, hatta neredeyse sevgi duymuştum. Ama içimin aniden sevgiyle dolmasının nedenini ancak odayı terkedişinden sonra anlamıştım. Saçları... Tıpkı Clare'in saçlarına benzeyen o güzelim kızıl saçları... Arkasından koşabilirdim. Hatta ona bir yerlerde bir şeyler içmeyi teklif eder, kur

yapabilirdim. Bu Burcu'yu ilk aldatmam olmayacaktı ki... Ama koşmadım. Çünkü bir çok şey olduğu gibi Clare'i de Bangkok'un sokaklarına gömmüştüm. İstanbul sokaklarında bir benzerinin peşinden koşmak, geçmişimle barışmaya çalışmaktan başka neye yarayacaktı ki?

17.eylül

Bugün... Bugün hayatımın en büyüleyici gününü yaşadım. Kafam karmakarışık. Wat Phra Keo Tapınağına gittik. (Aslında wat zaten tapınak demekmiş.) Tapınağın

mimarisini, çanlarla süslü çatılarını, duvar resimlerini, Budist heykellerindeki görkemi, Budist rahiplerin bu görkemli yapıda hiç erişemeyecek, eriştiğinde de yitirecek gibi çalışmalarını incelerken kendime hep aynı soruyu sordum. Aynı dünyada mı yaşıyoruz? Güney Afrika'dan gelen oğlanla Japon kızın dışındakilerin umurunda değildi bu olağanüstü atmosfer. Bol bol fotoğraf çektiler, tapınağın maddi değerini tahmin etmeye çalıştılar, kutsal Buda zümütünü çalmak için kendilerince teknikler geliştirdiler, rahiplerin cinsellikten arınmış olarak nasıl yaşadıklarına dair espriler üretmeye çalışıp durdular. Aslında doğru olan da bu belki. Hepimiz ileride büyük şirketlerin yöneticileri olmayacak mıyız? Hatta belki uluslararası şirketlerde beraber çalışacağız. Büyük güzel evlerimiz, lüks arabalarımız, en az bizim kadar akıllı kararlarımız olacak. Çocuklarımız özel okullarda okuyacak. Pahalı purolar, özel imalat içkiler içeceğiz. Tatillerimizde dünyanın çeşitli ülkelerine gidecek, adet yerini bulsun diye bir iki müze gezdikten sonra altın renkli kumsallara, masaj salonlarına, kumarhanelere, bilmem kaç yıldızlı restoranlara koşacağız. En popüler şarkıcının albümlerini, en çok satan kitapların mükemmelliğini, en pahalı prodüksiyonla karşımıza çıkan müzikalin yaratıcılığını konuşarak ne kadar kültürlü olduğumuzu göstereceğiz. Bizim gibi olmayanların, bizim gibi olabilmeleri için yardım

derneklerinin toplantılarında içki içeceğiz. Bu güzel hayata karşı direnenlerden tiksineceğiz. Bilmiyorum, belki de bugün gördüklerimin etkisiyle saçmalıyorum. Şiir yazdığım günleri özleyorum. Aslında otele dönerken kafamda bunları yazmak yoktu. Şiir yazmak istiyordum. (Hatta şiirimi İngilizceye çevirip Clare'e hediye etmeyi bile düşündüm bir ara.) Şimdiyse kendimle kavgalı bir halde yatağın altına gömülüyorum. Yazmayı düşündüğüm şiirin ilk dizesi de Phra Keo Tapınağına gömüldüğü gitti: ölüme duran bir çocuğun anasına ettiği zulmü, hangi kağıda yazabilirsiniz...

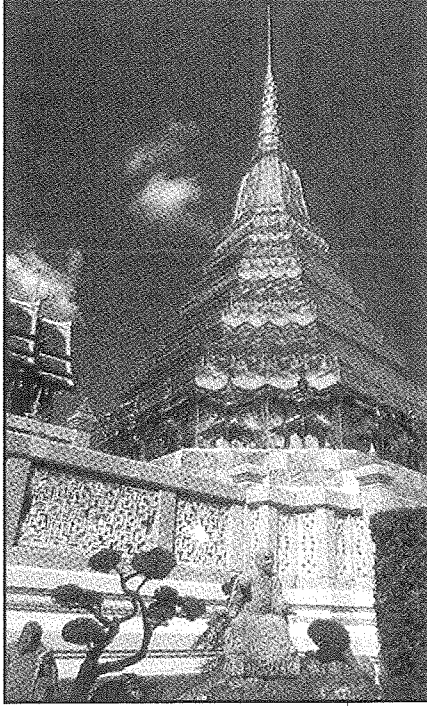
O şiir hiç yazılmadı.

20.eylül

Eğitim programı başladı. Tam adıyla "Program on the Standardization of Particular Cultures in Multi-National and/or Transnational Firms in the Globalization Process" (Globalleşme Sürecinde Çokuluslu Şirketlerdeki Farklı Kültürlerin Standartla Entegre Edilmesi Programı diye çevrilebilir sanırım.) Sabahtan öğleye kadar otelin konferans salonunda şirketin yapısı ve eğitim programıyla ilgili dersler alıyoruz. Öğleden sonra ise globalleşme, dünya ekonomisi, sivil toplum örgütlerinin olası baskıları gibi konularda tartışma gurupları oluşturuyoruz. Aslında hep aynı konunun üstünde dönüp duruyoruz; Sizler farklısınız, ancak biz bunu eritmeye değil standardize etmeye çalışıyoruz. Kendimce "tapınak krizi" diye adlandırdığım ruh halinden kurtulmaya çalışıyorum. Ama Wat Phra'nın görüntüsü gözlerimin önünden gitmiyor. Aynı anda

hayatın iki ayrı noktasında olunabileceğini biliyorum. Ama bunu her iki noktaya da ihanet olarak görüyorum. Nerede olmak ve ne yapmak istediğimden emin değilim. Bir iki kişiyle konuşmaya ve fikirlerini öğrenmeye çalıştım. Herhalde saçmaladığımı düşünüyorlardır. Şu anda benim yerimde olmak isteyen binlerce insan vardır. Bu programın sonunda başarılı olanların, doğrudan şirkete alınacakları kesin. Hayatta başarılı olmak istiyorsam bu düşüncelerden kurtulmalıyım. (Oda arkadaşım Jorge, Norveç'ten gelen Pal ve adını hâlâ öğrenemediğim Macar kızla çok iyi anlaşıyorum.

Tabii bir de Clare var. Artık bana ilgi duyduğundan şüphem yok. Önümüzde daha ön gün var. Bakalım neler olacak?)

Defteri kapatıyorum. Kalkmak zorundayım yoksa böbreklerim patlayacak. Tuvalete gidiyorum. Işıkları yakmıyorum. Bir elimle duvara dayanıp diğer elimin bu işi tek başına halletmekteki ustalığı sayesinde zorlanmadan işemeye başlıyorum. Son anda klozeti kaldırmayı unuttuğumu farkedip bir hamle yapıyorum ama bu gereksiz hamle üstüme işememden başka bir şeye yaramıyor. Gürültü çıkmasını diye sifonu çekmiyorum, sabaha Burcu halleder nasıl olsa. Sağ elimi suya tutuyorum. Koltuğuma dönerken buzdolabından bir şişe soğuk su alıyorum. Bardaktaki hamam suyuna dönmüş rakıyı pencereden döktükten sonra kendime buz gibi, taze bir rakı hazırlıyorum. Bir de sigara... Biber, kalkıyor, uzun uzun geriniyor, kafasını karnının altına sokup yalandıktan sonra gelip ayaklarımın üstüne yatıyor.

Defterin sayfalarını karıştırırken, Bangkok'da yaşadıklarım bir bir gözümün önüne geliyor. Derslerin bitimiyle akşam yemeği arasında bize bırakılan zamanda otelden ayrılıyor ve genelde yakındaki pazar yerine gidiyorduk. Kimi zaman kalabalık bir şekilde, kimi zaman da ikili-üçlü guruplar halinde. Pazardaki orkide tezgahlarını, seyyar mutfakları, hemen oracıkta ölçünüzü alıp size yerel kıyafetler diken açık hava terzilerini, ne işe yarayabileceğini bile kestiremediğimiz elektronik eşyaları ve durmadan kolunuzdan, eteğinizden çekip kırık dökük bir İngilizceyle mallarını satmaya çalışan Tay halkını seyretmek bize büyük bir keyif veriyordu. Bir gün, Jim Thompson adlı meşhur butiğin önünden geçerken dayanamamış ve Clare'e, Tayland ipeğinden yerel motiflerle bezeli harika bir eşarp almıştım. Yanımızdakilerin "Ooooo" nidaları ve alaycı gülüşleri umrumda değildi. Harika bir gündü, giydiği uçuk mavi erkek gömleği gözlerinin her zamankinden daha güzel görünmesine neden oluyordu ve ayrıca Jim Thompson -sadece bir isim benzerliği olduğunu yıllar sonra öğrendim- en sevdiğim yazarlardan biriydi. Aşkımı açıklamak için bundan iyi bir ortam olamazdı. Ondan sonraki günleri elele geçirmeye başladık. Artık sevgiliydik. Yatmadan odaya çıkarken asansörde uzun uzun öpüşüyorduk. Hatta bazan asansörü durduruyor ve elimi gömleğinden içeri sokup göğüslerini okşamaya çalışıyordum. Ta ki... Ta ki, tıpkı tapınağa gittiğimde yürüdüğüm yoldan tiksindiğim gibi, askılı bir bluz giydiği gün koltuk ahtlarındaki kılları görüp de Clare'den de tiksiniene kadar. O gün aslında hiç bir şeye bağlı olmadığımı, hayat adına hiç bir amacım olmadığını net olarak anlamıştım. Bir insanı sevip sevmeme konusundaki karar, onun vücudunun doğal bir ürününe bağlı olabilir miydi? O an için bana tiksindirici gelen herşeyden uzaklaşmak en doğrusu gibi gelmişti. Peki şimdi leş gibi rakı, sigara ve ter kokan bu adama kim yaklaşabilir ki?

Defterdeki ders notlarına şöyle bir göz atarken, Burcu'nun ayaklarının ne kadar güzel ve bakımlı olduğunu düşünüyorum.

22.eylül

Mr.Wellers'in ders notları:

1980'lerden itibaren her alanda yaygın bir olgu olarak karşımıza çıkan küreselleşme deneyimi en somut görüntüsünü ekonomik alanda ulus-devletin temel aktör olarak

gerilemesinde bulmuştur. Çok-uluslu ve ulus-ötesi şirketlerin uluslararası pazarda devleti aşan faaliyet ve denetim gücüne sahip olmasıyla ekonomik ilişkilerde piyasa mantığının gerektirdiği verimlilik ve kâr esaslı sınırsal güvenlik önceliklerinin önüne geçmeye başlamıştır. Böylelikle şirketlerin iktisadi rasyonalite temelinde bağımsız hareket alanlarının genişlediği söylenebilir. Serbest piyasa zihniyetiyle iktisadi açıdan olumlu bir gelişme olarak saptanan bu değişim, küreselleşmenin diğer boyutları göz önüne alındığında uluslararası piyasada rekabet içinde bulunan şirketleri birtakım sorunlarla yüzyüze getirmektedir. Zira, rekabette başarılı olabilmek için gereken verimlilik ve kâr esaslı sadece ulus-devlet sistemi içerisinde belirlenen geleneksel devletler-arası siyasetin getirdiği kısıtlardan bağımsızlaşmakla sağlanamaz. Yanısıra, sınır-ötesi kimliğe sahip şirketlerin istihdam ettikleri personelin ve hedefledikleri pazarın kültürel özelliklerinin de hesaba katılması gerekmektedir.

Ne kadar garip! O tarihlerde benim için çok şey ifade eden bu sözler, şimdi bana çözümlenmesi olanaksız bir bilmece gibi geliyor. Hep düşünmüşümdür; üniversite sınavında bir soru eksik ya da bir soru fazla çözseydim... Yani sıralamamdaki okullardan bir diğerine girmek zorunda kalsaydım... Acaba o zaman herşey farklı olur muydu? Düzenli bir işim, yarınlara ilgili kararları almada rahatlığım, beş para etmez adamların karşısında iki büklüm olmama keyfim, mutlu bir evliliğim olur muydu? Daha az içerdim, her gün sakal traş olurum, çocuk sahibi olmaktan korkmazdım. Belki o zaman aynalara bakmaktan kaçmazdım. Kendimle yüzyüze gelmeye cesaretim olurdu. Sokaktan köpek havlamaları geliyor. Biberin umurunda değil. Ne de olsa o içeride, sıcak bir yuvanın rahatlığında, tehlikelerden ve sorunlardan uzakta. Sokak köpekleri istedikleri kadar havlasınlar.

Bu noktada, yeni bir standardizasyon politikası gereği ortaya çıkar. İzlenecek personel politikası açısından "şirket kimliği" yaratma koşetaşlarından birini oluşturur. Personelin çalıştığı şirketin amaçları ile özdeşleştirilmesi, üretimin ve/veya hizmetin kalitesinin korunması/yükseltilmesinden ve tüketim talebinin artmasından bizzat yararlanacağı bilincine sahip kılınması "şirket kimliği"ni benimsemesini sağlar. Personel meslekî açıdan ulusal kimliğinden, kişisel konumundan bağımsız olarak hareket ederek sadece bağlı bulunduğu şirketin çıkarları doğrultusunda hareket ettiği takdirde kendi çıkarını da azamileştireceği düşüncesiyle hareket eder. Diğer bir ifadeyle, iktisadi alanda "özerk birey", ya da 1980'lerde yaygın olan ifadeyle "girişimci kültür"e sahip birey kimliğini kazanır. Böyle bir kimliğin baştan hedeflenmesi şirketin izlediği istihdam politikasında etnik, cinsiyet, kültürel temelli ayrımcılığa gitmesini de engelleyecektir.

Bu konuşma sırasında defterime aldığım notları okurken, gözümün önüne o gün geliyor. Ayağa kalkıp, Mr Wellers'la tartışmaya başladığım, hatta şu yazdığım notları bir kenara bırakıp, neredeyse hakaret etmeye başladığım an. Ya da bir başka deyişle hayatımın yönünü değiştirdiğim an:

Nedir bu durmadan tekrar edip durduğunuz "özerk birey" fetişizmi ha? Bu kategorizasyonun nedeni, her türlü müdahaleden bağımsız, kendisini serbest piyasanın "kendiliğinden" akışına bırakan, bu seyir içerisinde akılcı kararlarla rekabet ederek çıkarını azamileştirmeye çalışan bireyin gerçekleşmesine zemin sağlayan düzen değil mi? Eğer küreselleşmenin getirdiği en keyifli gelişmelerden biri çeşitliliğin kutlanması ise, tüketim alışkanlıklarında standardizasyon nasıl tasvip edilebilir? Gittikçe yaygınlaşan meta fetişizmi, "tüketmek için tüketmek" alışkanlığı piyasanın sunduğu aldatıcı bir çeşitliliğin sonucu değil mi? Aslında, aynı işlevi gören, nitelik açısından birbirinden pek bir farkı olmayan ürünlerin tüketicinin gözünü boyamak adına birbirinden farklı "markalar" altında piyasaya sunulması bu aldatmacının sürmesini sağlayan araçlardan biri değil mi? Yine, alternatif yaşam tarzları olarak sunulan "steril" ortamlar, kimliğin tüketimle belirlenmesi ve böylelikle bireylerin sözde

soyutlanmış "modern cemaatler" içerisine sıkıştırılması "özerk bireyden" bahsetmek için ne kadar açık kapı bırakıyor?

Başka neler dediğimi hatırlamıyorum. Zaten aslında sizin de, düzeninizin de canı cehenneme demek istiyordum. Belki onu da demişimdir. Çünkü Mr.Wellers'dan ve onun temsil ettiği hayatlardan nefret ediyordum. Oysa şimdi o tiksindiğim hayatlardan birine sahip olamadığım için kendimden tiksiniyorum. İşin garibi yıllar önce Bangkok'da bir otelde o çıkışı yapan adam, yıllarca o kavramların temsil edildiği işlerde çalıştı. Bu gün son işimden de kovuldum. Geçen seferlerde ilgisizlik, geç kalma, işe alkollü gelme gibi bir çok bahane ileri sürmüşlerdi. Bu sefer onu bile yapmadılar. Sadece bir mektup. Daha fazlasına gerek var mı? Durum ortada: Fakültenin en başarılı öğrencilerinden biri, girdiği hiç bir işte dikiş tutturamıyor. Hem de bunun nedeni, başarılı bir öğrenci olması sayesinde gittiği Bangkok gezisinde böyle bir hayatı istemediğine karar vermesi. İnandırıcılıktan ne kadar uzak... Hiç değilse o şiiri bitirebilseydim. Sokak lambasının sarı ışığı altında tombul parmaklarımı, kirli tırnaklarımı seyrederken, yıllarca kendimi bir Bangkok yalanıyla nasıl kandırdığımı düşünüyorum. Sadece kendimi mi, Burcu'yu da... "Öyle büyüleyici bir yerdi ki, bir anda aydınlandım. Ben ne yapıyorum yaa, dedim ve o sahte hayattan vazgeçtim."

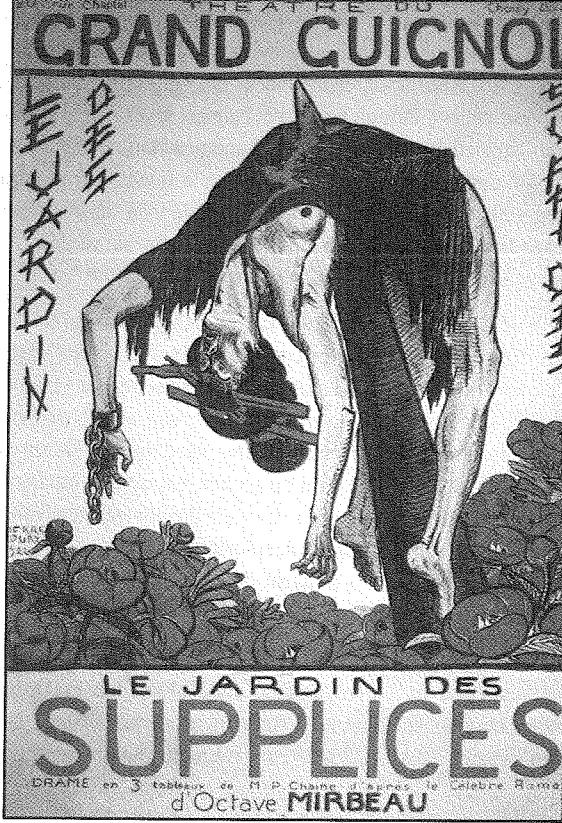
Gün ağarmaya başladı. Okuduklarım, düşündüklerim kafamı daha da karıştırmaktan öteye gitmedi. Belki de üstünde düşünmemem gerekiyor artık. Biraz sonra ya burada sızacağıım ya da kalkabilirsem Burcu'nu kollarının arasına atılacağıım. Midesi bulanacak, arkasını dönecek. Sabah kalkmadığımı görünce yine kovulduğumu anlayacak, sormayacak bile. Acıdığı ve belki de gerçekten sevdiği için boşanmaktan sözetmeyecek ama kendime çeki düzen vermeme isteyecek. Hiç değilse daha az iç, diyecek. Yeni bir iş bulacağıım, bir kaç gün toparlanacağıım. Traş olacağıım, tırnaklarımı keseceğim. Sonra... Artık sonrasını düşünmek istemiyorum. Belki de bazı insanların hayatları, yazsam roman olur diyecek kadar renkli ama yazmaya kalkınca tek bir satırda bitecek kadar tekdüze. Benim hikayem de bu işte; kimseyi sevmeyi çünkü kendisi seilmeyi hak etmiyordu.

Uyumadan bir kere daha Bangkok'un o rengârenk sokaklarını hatırlamaya çalışıyorum. Herşeye rağmen beni atmosferiyle büyüleyen ama şu anda tiksintiden başka bir duygu uyandırmayan o gizemler kentinin sokaklarını. Defterimin arkasındaki küçük bir kağıda karalanmış "Arkadaşların" imzalı üç satırlık not, Bangkok'a duyduğum nefreti yeniden uyandırıyor içimde.

Sevgili Türk,

Bizleri pek sevmediğini biliyoruz. Aramızda olmak istemedin. Yine de hayatın boyunca bizi hatırlaman için sana küçük bir şaka yapmadan duramadık. Aslında dün gittiğimiz lokantada domuz eti yememek için türlü huysuzluk yapmasaydın bu şaka aklımıza gelmeyecekti. Herhalde o bayıla bayıla yediğin et yemeğini hayatın boyunca unutmazsın: Köpek eti ne kadar da lezetli bir etmiş değil mi?

Gün ağardı. Dibine gelen sigarayı söndürecek halim bile yok. Beni bir türlü içine kabul etmeyen bu dünyaya gözlerimi kapatıp, rüyalar alemine dalmadan önce bir sis perdesinin ardından yaşamımı sorgulayan Biber'e bakıyorum: Günaydın!

1897 yılında, Fransız oyun yazarı ve chien de commissaire (Fransızcada idam mahkumlarının son dakikalarında yanında bulunan polis memurlarına verilen isim), Oscar Méténier, Paris'in Pigalle semtinde Chaptal adlı bir çıkmaz sokağın sonunda bir tiyatroya satın aldı ve burada tartışmalar yaratan natüralist bir oyunu sergilemeye başladı. Bu, Paris'teki en küçük tiyatro olduğu gibi aynı zamanda en sıradışı olanıydı. Orkestranın ve tiyatroyunun neogotik tarzındaki tahta tabelasının üzerinde iki büyük melek asılıydı; ve demir parmaklıklarıyla günah çıkarma yerlerine benzeyen kutular vardı (aslında tiyatro binası bir zamanlar kiliseydi).

Théâtre du Grand-Guignol -büyük kukla gösterisi anlamına geliyor- adını, sözünü sakınmayan bir anlatıcı olarak çok sevilen Fransız kukla karakteri "Guignol"den alıyordu. Guignol, Lyon'da ipek işçilerinin, *canut*ların sözcüsü olduğundan başlangıçta bu kukla gösterileri III. Napoléon'un polis kuvvetleri tarafından sık sık yasaklanıyordu.

Oscar Méténier'nin kendisi de o güne dek sahnede görünmemiş bir dünyayı -serserilerin, sokak çocuklarının, fahişelerin, sabıkalarının ve kaldırım mühendisleriyle işsiz sanatçıların o zamanki adıyla *apacheların* dünyasını- tasvir etme cüretini gösterdiği ve üstelik bu karakterlerin kendilerini kendi dilleriyle ifade etmelerine izin verdiği için sık sık sansürün hedefi oluyordu. Grand-Guignol'ün ilk oyunlarından biri olan ve polis tarafından yasaklanan, Méténier'nin, Guy de Maupassant'ın romanından uyarladığı *Mademoiselle Fifi*, sahnede ilk kez bir fahişenin yer aldığı oyundu. Daha sonraki oyunu

Lui! İse bir suçluyu bir orospuyu bir otel odasının kapalı mekanında biraraya getiriyordu. Méténier, büyümüş, ya da yetişkin olmuş Guignol'dü... Théâtre du Grand-Guignol, hemen başarı kazandı. Méténier, farkına varmadan, yarım yüzyıldan fazla sürecek Grand-Guignol eserinin ilk taşıyı yerine koymuştu. Ufak ufak ve neredeyse tesadüfi olarak yeni bir tür doğuyordu.

Méténier'nin ardından 1898 yılında, sanat çevrelerinde pek tanınmayan ama tiyatrodan deneyimli olan Max Maurey yönetmen olarak geldi. 1898-1914 yılları arasında Théâtre du Grand-Guignol'ü Dehşet Evi'ne çeviren Maurey oldu. Bir oyunun başarısını, sergilenmesi sırasında bayılan seyircilerin sayısıyla ölçüyordu ve seyirci çekmek için kalbi zayıf olan hastaları tedavi edecek bir hekim tutmuştu. "Dehşet Prensi" oyun yazarı ve romancı André de Lorde'u keşfeden de Maurey olmuştu. Birçok oyunda terapisti ve deneysel psikolog Alfred Binet ile işbirliği yapan Lorde'un etkisiyle delilik, Grand-Guignol üslubunun *par excellence* teması haline geldi. Deliliğin bilimsel olarak incelenmeye başlandığı ve bireysel vakaların kataloglandığı bir dönemde Grand-Guignol'ün repertuarında sayısız mani ve "özel zevk" vardı: örneğin André de Lorde ve Léo Marchés'nin *L'Homme de la Nuit* (Gecenin Adamı) oyununda 1849 yılında mezarları açmak ve cesetlerin organlarını kesmek nedeniyle mahkum

Aslı Fransızca olan bu metin, Grand Street dergisinin 57 numaralı sayısında yayınlanan İngilizce versiyonundan Nazlı Ökten tarafından çevrilmiştir.

edilen Çavuş Bertrand'a tuhaf bir biçimde benzeyen bir nekrofil (ölüsevici) sergileniyordu. André de Lorde ve Henri Bauche'un *L'Horrible Passion* (Korkunç Tutku) isimli oyunu, baktığı çocukları boğan genç bir dadıyı anlatıyordu. (Méténier gibi Lorde da sık sık sansüre uğruyordu; özellikle de İngiltere'de oyunlarından ikisinin tarihi önceden belirlenmiş gösterimleri Lord Chamberlain'in sansürü nedeniyle iptal edilmişti.)

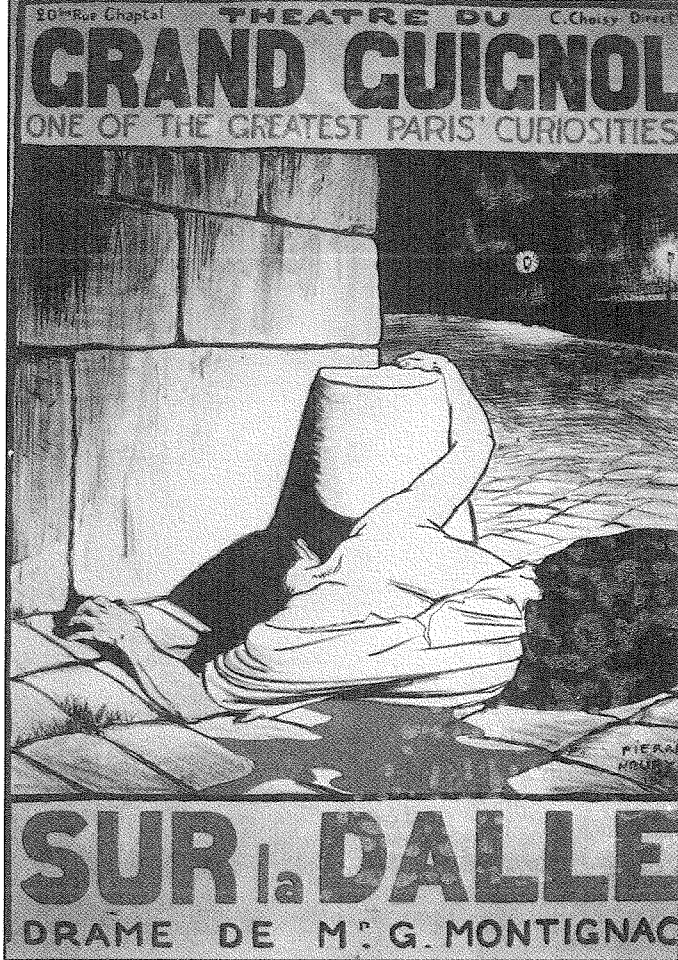
"Öteki"ne duyulan korku, Grand-Guignol'de sayısız çeşitlemeyle görülüyordu: işçi sınıfına duyulan korku, bilinmeyene duyulan korku, yabancıdan korkma, bulaşmadan korkma (Grand-Guignol'de her türlü kan, sperm ve ter döküldüğü için, bir tür temizlik nostaljisi duymuş olsalar gerek). Paul Cloquemin ve Paul Autier'nin *Gardiens de Phare* (Deniz Feneri Bekçileri) ile Robert Francheville'in *Le Beau Régiment* (Yakışıklı Alay) oyunlarının kahramanları kuduzdur. Max Maurey'in *Le Navire Aveugle* (Kör Gemî) yolcularını cüzzam öldürür ve Roland Dreyfus'un *L'Auberge Rouge* (Kırmızı Han)'daki hizmetkarları gizemli bir hastalığa yenik düşer. Aralarında Maurey'nin *La Fosse aux filles* (Kızlar Mağarası)'nın da bulunduğu birçok oyunda geneleve giden biri frengiye yakalanır.

Ancak Grand-Guignol'ü doruk noktasına taşıyan, aşığı sınırlar ve eşiklerdi: uyuşturucuların ya da hipnozun yol açtığı farklı bilinç halleri. Bilinç kaybı, kontrol kaybı, panik: bunlar, tiyatro izleyicisinin kolayca özdeşleşebileceği temalardı. Grand-Guignol'ün oyun yazarları giyotine merak sardığında onları en çok büyüleyen gövdeden ayrılmış baştaki yüzün katılmalarıydı. Ya eğer kafa, bedensiz de düşünebiliyorsa? Bir halden başka bir hale geçmek bu türün düğüm noktasıydı.

1914-1930 yılları arasında tiyatroyu yönetmiş olan Camille Choisy, bir sürü ses ve ışık efektiyle geldi. Onun yönetimi altında, sahneleme, metnin önüne geçti. Bir keresinde yeni bir oyunu bahane ederek tam donanımlı bir ameliyat odası bile getirdi. 1917'de, daha sonra "Chaptal Çıkmazının Sarah Bernhardt" olarak

tanınacak olan aktris Paula Maxa'yı işe aldı. "Dünyanın en çok katledilen kadını" Maxa, Grand-Guignol'deki meslek yaşamı boyunca tiyatro tarihinde eşi görülmedik işkencelere maruz kaldı: tüfekle ve tabancayla vuruldu, kafa derisi yüzüldü, boğuldu, karnı değişti, tecavüze uğradı, giyotine vuruldu, asıldı, dörde bölündü, yakıldı, cerrahi aletlerle ve neşterlerle kesildi, görünmez bir İspanyol kaması tarafından seksenüç parçaya ayrıldı, akrep tarafından sokuldu, arsenikle zehirlendi, bir puma tarafından yenildi, inci bir kolyeyle boğuldu ve kamçılандı; aynı zamanda bir buket gül onu uyuttu, bir cüzzamlı tarafından öpüldü. Bir tiyatro eleştirmeni onun geçirdiği tuhaf bir metamorfozu şöyle anlatıyor: "Arka arkaya iki yüz gece, sahnede koltuklarını Amerika'nın tüm altınlarını verseler değiştirmeyecek izleyicilerin önünde çürüdü. İki dakika süren operasyon sırasında genç kadın yavaş yavaş iğrenç bir cesede dönüştü."

İzleyicinin korku ve deliliğin çağrıştırdığı gerilimlerden bir ölçüde sıyrılmasını sağlamak için Grand-Guignol'de dramın arkasından komedi sergileniyordu; bu da bir tür sıcak-soğuk etkisi yaratıyordu. Böylece izleyici, "dehşet verici olanı yaşadıktan" sonra *Ernestine est enragée*

GRAND GUIGNOL

20ème CHAPTAL
TELEPHONE
CENTRALE 28-34

BOURREAU D'ENFANTS

DRAME en 2 Actes de JEAN ARAGNY

EGORGEMENT DE MME DE PRASLIN

DRAME en 2 Actes
de Mlle JOSÉ de BERYS
et Mlle S. COULTON

LE MARIAGE DE GYPETTE } AU SOUS-SOL

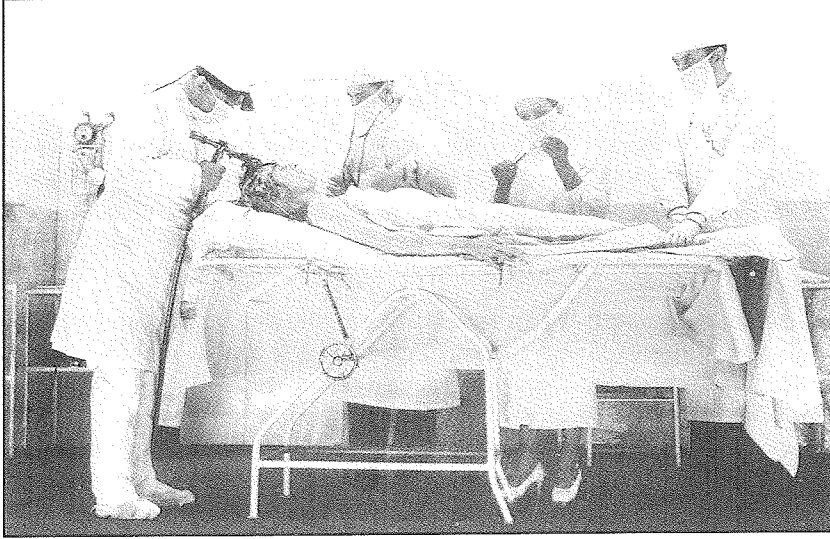
Comédie en 1 Acte de LUCIEN BOYER

Comédie en 1 Acte de GEBRIEL

(Ernestine Köpürdü), *Adèle est grosse* (Adèle Şişman) ya da *Hue! Cocotte!* (Hey! Rüküş!) türünden oyunlarla toparlanıyordu.

Eğer Grand-Guignol kelimesinin iki anlamıyla da popüler bir tiyatro idiyse de - Comédie Française'in yüksek düzeydeki izleyicilerini olduğu kadar yakın semt sakinlerini de çekiyordu- pek gözönünde değildi. Grand-Guignol'e gitmek toplumsal olmaktan çok, özel bir şeydi ve bazı izleyiciler görülmemeyi tercih ederlerdi. Bazı tanıklar, tiyatronun gerisindeki demir

kafesli kutuların belli bir tür aşırılığa cesaret verdiğini, özellikle de Pazartesi matinelerinde korkudan yarı ölü hale gelmiş kadınların kendilerini yanlarında oturanların kollarına atarak zinaya hazırladıklarını belirtmişlerdir. Grand-Guignol usulü bir tür flört. Temizlik personeli sık sık sırt koltukları ıslak bulurdu.

Tiyatroyu 1930'dan 1937'ye kadar yönetmiş olan Jack Jouvin'in gelişiyle repertuar goredan psikolojik dramaya döndü. Tiyatronun tam kontrolünü ele geçirmek isteyen Jouvin, rol çaldığını düşündüğü Maxa'yı safdışı etti. Jouvin'in yeteneksizliği ve kişisel nırsı, Grand-

Guignol'ün çöküşünü hızlandırdı.

Doğum, evrim, ölüm: tür, kendi paradisini yapmaya başladığında kendi düşüşünün tohumlarını da atmıştı. Daha sonraki oyunlardaki korku unsurlarının bolluğu o derinliğe geldi ki inandırıcılığını kaybetti. İkinci Dünya Savaşından itibaren tiyatro, kendi aşırılığını sürüklemesiyle bocalamaya başladı. Savaş, son darbeyi vurdu. Gerçek, kurgunun yerini aldı ve savaş sonrası gösterilere katılımı giderek azaldı. Anais Nin, 1958 baharında günlüğüne bu düşüşü şöyle yazıyordu: "Ben kendimi Grand-Guignol'e, bizi korkudan ürperten, dehşet' en taş kestiren mübarek pisliğine teslim ederdim. Tüm sadizm ve sapkınlık kabuslarımız o ada sahnelenirdi... Tiyatro boştu." Son yönetmeni Charles Nonon, 1962 yılında Grand-Guignol'ün kapatılmasından hemen sonra kendisiyle yapılan görüşmede şöyle söylüyordu: "Hiçbir zaman Buchenwald'la rekabet edemedik. Savaştan önce herkes, sahnede olanların tamamıyla hayal mahsulü olduğuna inanırdı; şimdiyse tüm bunların -ve daha kötülerinin- mümkün olduğunu biliyoruz."

Bana gülmelerinin
bir sebebi şu ki,
benim de bir
sevgilim vardı.
Dahası, onunla
evlendim. Nasıl bir
aşık ve koca
olabildiğim
meselesi onların
bir mucize olarak
gördükleri ve
onları sürekli
güldüren bir
hikaye. Bu
muhteşem
eğlenceyi anlamak
isterseniz, size,
bana bir bakmanızı
söyleyeceklerdir.
Öylece duracağım
önünüzde. Bende o
kadar özel olan
nedir? Herşeyden
önce ben de bir
insanım.

Görecek gözü olan herkes beni gördüğünde güler. Bazıları kahramanca kahkahalar patlatır. Hakkımda anlatacak bir sürü gülünç hikayeleri vardır.

Ama ne dediklerini, onları eşekler gibi güldüren şeyin ne olduğunu biliyorum.

Bana gülmelerinin bir sebebi şu ki, benim de bir sevgilim vardı. Dahası, onunla evlendim. Nasıl bir aşık ve koca olabildiğim meselesi onların bir mucize olarak gördükleri ve onları sürekli güldüren bir hikaye. Bu muhteşem eğlenceyi anlamak isterseniz, size, bana bir bakmanızı söyleyeceklerdir. Öylece duracağım önünüzde. Bende o kadar özel olan nedir? Herşeyden önce ben de bir insanım.

Kısa, kömür kadar kara, ayırık bacaklı bir adamım. Koca kafam çirkinliğimin olduğu kadar biçimsizliğimin de tacidir. Yüzümde, çukura batmış iki yuvarlak göz, kıvrık bir burun, kurbağa ağız gibi kocaman bir ağız ve iki iri kulağın arasında dar bir alnım var. Yüzümde ayrıca, çiçek hastalığının ben oniki yaşındayken nasıl acımasızca saldırıp yüzümün etini delik deşik ettiğini gösteren izler var. Çocukluğumda yaşadığım bir kaza sağ ayağımı topal bıraktı. Evet, ben, sahiden de bir çirkinlik yığınıyım. Bunun bana, herkesin gözünde bir maymun görünümü verdiğini söylüyorlar. Ama insanlar her maymun gördüklerinde zorunlu olarak gülmezler. Kahkahaları maymun benzeri yaratığın kendileri gibi bir insan olduğunu anladıklarında yükseliyor. Bir keresinde yalnız başıma yolda yürürken bir adamın arkadaşına "Bu adam bana Notre Dame'ın kanburunu hatırlatıyor." dediğini duydum. Kanbur olmamama rağmen onu kınamak için durmadım. Herşeyden önce, insanlara neyi ya da kimi hatırlattığıma karar vermek benim işim değil. Ayrıca, kahkahaları bana kendi hakkımda çok şey öğretti.

Rengarenk giysili kadınların yol boyunca fink attıklarını görünce bir unutmabeni çiçeği gibi içime kapanırdım, çünkü uğursuz bir baykuşun baktığı Brahmanlar gibi yüzlerini aniden başka yöne çevirirlerdi. Beni bir insan olarak görmeyi ve duygularıma saygı duymayı kibirle reddettiklerinde olurdu bu - böylece ben de farkına varırdım acımasız halimin. Herhangi biriniz gibi ben de bahşedilmiş bir güzellik duygusuyla güzel bir şeye bakmaktan haz duyarım ama bunun benim için affedilmez bir kabahat olduğunu düşünüyor gibisiniz. Kısacası, dünya, bas bas benim gibi insanların yaşama hakkının olmadığını bağırıyor. Bunu ben de biliyorum.

Babam daha hatırası içimde belirmeden ölmüş. Annem yuva diye sahip olduğum tek insandı. Kalıtımın etkisi ne kadar hesaplanabilirdi ki! - kimdi benim acıması ve ürküntü verici çirkinliğimden sorumlu olan? Babam? Annem? Hayır, hiç birini suçlayamam. Niye suçlayayım ki onları. Ben doğdum. Muhtemelen onlar da dünyaya gelmemi istemediler, yahut ummadılar. Ailenin iskeletini muhafaza etmeye çalıştık - ben yitip gitmeyendim, annem ise yıkılmayıp ayakta kalan.. Böyle bir aile ağacı yeni dallar sürüp canlı kalmamalı mıdır?

Sosyal bir varlık olan insanın aile duygusu kendini benim safdil annem aracılığıyla açığa vurmaya başladı: "Oğul, eve bir gelin getirmen gerekmiyor mu?"

Sonunda ben de
bir sevgili buldum.
Aşk hikayemi
duymak için
sabırsızlanıyor
olmalısınız-
insanlığımın
hikayesini. Sevmek
ve sevmek için
can atıyordum. Bu
doğal değil mi?
Aşkımın hikayesi
gerçekten de
harika bir
hikayeydi – beni
seven ve sonra
benimle evlenen,
benim tüm
gözlerin başka
yöne çevrilmesine
sebepl olan ve tüm
kafalarda tiksinti
uyandıran
görünümüne
düpedüz önem
vermeyen genç bir
kadını içeren bir
hikaye –

Annemin bu sorusu benim için sürpriz değildi. Ağırlaşmış yüreğimi zaptederek yanıtladım: "A, evet anne, sırası gelince"

Kır saçlı komşularına danışmaya başladı. İstişareler bir kaç gün sürdü. Annem her gün eve yüzünde acılı bir bakışla dönerek benim için sorun oldu. Her gün sorardım: "Mesele nedir anne?" ve o da "Ah, hiç bir şey" derdi. Bu "hiç bir şey" in altında bir annenin ümitsizlik ve çaresizlikle dolu yüreği zonkluyordu.

İki hafta yavaşça geçip gitti. Annem dışarı çıkmaya son verdi. Önceden bana gülmeyenler de gülmeye başladılar. Kır saçlı bir adam, halden anlar bir edayla hatırlattı: "Zavallı adam! Annesi ona bir gelin bulmak için ne çok uğraştı! Ey Allahım! Neden böyle bir insan yaratırsın ki!"

Gizlice kozmetikleri denemeye başladım. Hoş elbiseler giymeye çalıştım. Ama girişimlerim insanları biraz daha güldürdü, o kadar. Daha mı çirkin oluyordum? Banyo yapmanın bir kargayı kuğuya çeviremeyeceğini anladım.

Hayat hikayeme devam edelim. Sonunda ben de bir sevgili buldum. Aşk hikayemi duymak için sabırsızlanıyor olmalısınız- insanlığımın hikayesini. Sevmek ve sevmek için can atıyordum. Bu doğal değil mi? Aşkımın hikayesi gerçekten de harika bir hikayeydi – beni seven ve sonra benimle evlenen, benim tüm gözlerin başka yöne çevrilmesine sebep olan ve tüm kafalarda tiksinti uyandıran görünümüne düpedüz önem vermeyen genç bir kadını içeren bir hikaye –

Annemin bir gelin bulma mücadelesi başarısızlıkla sonuçlandı. Hiç bir kadın bir maymun adamın karısı olmayı istemezdi. Annem bu başarısızlığın yükü altında inleyerek, yaşlılıktan kaynaklanan ve asla kurtulamadığı hastalıkların kurbanı oldu. Annem, benim yanarı yüreğimin acısını dindirmeye alışkın olan annem, en azından arada sırada, şefkatinin ılık meltemi ve sevgisinin altın ipliği ile beni bu dünyaya bağlı tuttu. Annem, ki ömrümdü, benim ürkünç çirkinliğimde bir tür güzellik bulan kişiydi, beni yapayalnız bırakarak ölüp gitti. Şimdi onun için ağlamayacağım, çünkü daha fazla dayanacak gücü yoktu.

Ve sonunda oluverdi. Mediven basamaklarına çarpan ağır bir değneğin tak takları ve sonra bir kız sesi, "Bu dilenci için bir şeyler, efendim" diyen. Dilenci bir kızı. "Göremiyorum efendim." diye, devam etti. Ona baktım, sonra da gözlerine. Acınası bir görünümü vardı. Kendimi unutup "Zavallı kız, çok genç, gözleri olmadan sadece duymanın ve dokunmanın mümkün olduğu bir hayat!" diye düşündüm.

Güzel değildi ama endamli bedeninde gençliğin cazibesi vardı. Zavallı şey. Kanım ısındı ona. "İçeri buyrun, oturun" dedim nazikçe. El yordamıyla kapıyı aramaya başladı. Kalktım, elinden tutarak yardımcı oldum. İlk defa genç bir kadına dokunuyordum – Bastırılmış duygularla ağırlaşmış bir yürekle. Görmeyen gözlerine rağmen, gençlik, yüzünün güzelliğini muhafaza etmişti. Yüksek göğsü benden uzak değildi. Aklımı başıma toplayamadan, soğuktan donmuş gibi titremeye başladım. Dudaklarımın kavrulduğunu, kolumun bacağımanın tuhaf bir biçimde şekil değiştirdiğini ve soluğumun hızlandığını hissettim.

"Buraya oturabilirsin" Onu verandanın sonundaki tabureye yönelttim. Ellerimin titrediğini hissetmiş miydi? Ona pişirdiğim yemekten bir parça ve yanısıra bir Rupi verdim.

Bana adının Leela olduğunu, annesiyle beraber şehirdeki büyük fabrikanın yakınında yıkık bir kulübede yaşadığını söyledi. Ayrılrırken, tekrar gelmesini istedim.

Leela daha sık gelmeye başladı. Derken bir alışkanlık oldu bu. Herşeyden konuşuyorduk. Hayatımın ve yüreğimin üstündeki yükün hafiflediğini hissediyordum. Hayatın anları beni

Bana gülen
insanlar
düşmanımdır.
Leela'nın aklına
benim
çirkinliğimle ilgili
şeyler saktuklarını
düşünün.
Halihazırda öyle
bir şey yaptılar
mı? Kimbilir! Ama
geceyi gündüzden
ayırdeemezken,
cezbeden güzelliği
iğrendiren
çirkinlikten nasıl
ayırdeedecekti?
Bana kör olarak
doğduğunu
söylemişti. Kör
doğmasının benim
iyi talihim
olduğunu
söylemiyorum
ama ya onun için
kem talih miydi?

cezbetmeye başlamıştı. Leela'nın gözleri! Eğer görebilselerdi, güzelliğine güzellik katacaklardı. Bir kadının bakışı değil midir erkeği çıldırtmaya muktedir olan? Bunu ancak başka insanların tecrübelerinden öğrensem de, ne demek olduğunu anlayabilirdim. Aç yüreğimin de kendi arzuları vardı. Ah, Leela'nın gözleri görseydi yalnız! Bu dileğin ne kadar aptalca olduğunu bilmiyorum değilim. Gözleri olsa muhtemelen dilenci olmazdı. Hatta dilenci olsaydı da benden sadekadan başka bir şey kabul etmezdi. Hayır, gözleri her gün bana gelmesine ve benimle konuşmasına izin vermezdi.

Bilinçsizce düşünüyordum, çünkü sanki başka biri olmuştum. Bu benim hatam mı?

Bu görüşmelerimiz insanların dikkatini çekti ama kimse kıskanmıyordu. Bir "maymun-adam" olarak ben halihazırda onların eğlence konusuydum zaten. Ve şimdi kör bir kıza aşk hikayem onlara gülmek için yeni bir şeyler verdi. Biçimsizliğin ve körlüğün bu uyumu hoşlarına gitmişti. Güllünc, değil mi?

Bir gün Leela'ya "Leela, benim hakkımda ne düşünüyorsun" diye sordum. Utangaç gülümsemesi bana büyük bir zevk veriyordu.

"Konuş Leela" diye üsteledim.

"Sana kötü biri olduğumu söyledim mi?" diye uysalca yanıtladı. Yanıtının içten olduğunu hissettim. Mutluydum. Öyle bir niyetim olmadığı halde, o andaki ruh halime uyarak, birdenbire, "Benden hoşlanıyor musun Leela?" diye soruverdim. Utangaç bir şekilde başını eğdi ama bir şey söylemedi. Hayatın tüm cazibesinin bu görüntünün altında toplandığını hissettim.

Leela biraz sonra gitti. "Leela." Sonunda bu büyük ıssız dünyada benim de dillendireceğim bir isim vardı; sabırsız bir coşkuyla bekleyebileceğim biri. Beni terketmiş gibi görünen hayat, tekrar sevimli ve zevkli bir hal almıştı. Bu benim şansım değil miydi?

Bana gülen insanlar düşmanımdır. Leela'nın aklına benim çirkinliğimle ilgili şeyler saktuklarını düşünün. Halihazırda öyle bir şey yaptılar mı? Kimbilir! Ama geceyi gündüzden ayırdeemezken, cezbeden güzelliği iğrendiren çirkinlikten nasıl ayırdeedecekti? Bana kör olarak doğduğunu söylemişti. Kör doğmasının benim iyi talihim olduğunu söylemiyorum ama ya onun için kem talih miydi?

Ertesi gün Leela tekrar geldi. Ben evliliğimiz hakkında düşünüyordum- nasıl üstesinden gelecektik. Tanrının bir temsilcisinin erkek ile kadın arasındaki bu birleşmeye şahitlik etmesi gerekmez miydi? Ama Allahın hiç bir temsilcisi nikahımızda görev almak için hazır olmayacaktı. Bunun bir sebebi vardı. Tanrının o temsilcileri "manevi" diye adlandırdıkları "dünyevi" bir bakış açısına sahiptiler. Leela ve ben dini açıdan birbirimize uygun değildik. Bize hiç yardımları dokunmayacaktı; fakat erkeklerden daha çok kadınların olduğu bu dünyada Leela'dan başka hiç bir kadının benimle evlenmek istemeyeceği yüksek sesle ilan edilebilirdi. Çeşitli isimler altında Allahı temsil eden ruhanilerin aralarında anlaşabileceği sadece bu tür bir şeydi. Belki benim bir müslüman olduğumun farkında değilsiniz. Ama tüm bunlardan sonra ne farkeder ki?

Ona "Leela benimle evlenir misin?" diye sordum. Bir an şaşaladığını hissettim. Benim müslüman olmam gerçeği onu biraz durup düşünmeye itmiş olmalıydı. "Sen ne diyorsun?" Bu kör dilenci kadının duygularının da bir sınırı vardı.

"Leela, eğer benim de bir insan olduğumu anlayabildiyse bu yeter. Allah seni bana gönderdi. Kast ve itikat insanların kendi yarattıkları şeylerdir."

Yalvarırcasına, titreyen dudaklarına baktım. Kendimi mahkeme kararını bekleyen katil gibi hissettim. Evet, yaşamalı mıydım? Ömeli miydim? Bu onun vereceği karardı. Leela

Birlikte yaşamaya başladık.
Bizimkinin mutlu bir evlilik hayatı olduğunu söylemeyeceğim.
İnsanlığımızın çıldirtıcı zorlamasıydı bu.
Bizim hayatımızdı.
Toplumsal ahlak ve dinsel teamüller etrafımızda ürkütücü bir intikamcılık tavrı sergiliyorlardı. Ne yardım gördük, ne işbirliği yapan oldu. Mutlu bir biçimde yaşayabileceğimize dair bir yanılsamamız yoktu. Ama yaşamak istiyor ve yüzyüze kalacağımız güçlüklerle karşı hazırlık yapıyorduk.

susuyordu. Bu bir şey anlatmıyor muydu? Devam ettim: "Konuş Leela. Seni korumak istiyorum, beni mutlu edeceğine söz ver."

"Ben razıyım" Sonunda yanıtladı. "İnsanların benim hakkında söyledikleri o kadar çok şey duydum ki! Geçerken 'İşte maymun adamın metresi geçiyor' diye konuşuyorlar, onlara göre senin hiç bir güzelliğin yok."

"Sen ne hissediyorsun Leela?"

Devam etti: "Onların hep konuştuğu güzellikten anlamıyorum ben; ne de bir maymun gördüm. Sonuçta onların sözlerine aldırmaıyorum. Eğer senin için dünyanın en yakışıklı erkeği deselerdi farklı mı hissedecektim? Benim dünyayı gördüğüm yer kalbidir. Güzelliği ve çirkinliği kalbimde görürüm ben. Sen müslümansın ve ben de hindu. Senin için sakıncası yoksa benim için de yok. Bu dünyada beni yürekten sevebilecek kimse clmadığını düşünüyordum. Fakat.."

"Öyleyse bu 'fakat' niye" diye sordum endişeyle.

"Evet, bu dilencinin mesleğinin ardında büyük bir "fakat" var. Sana sunabileceğim lekesiz bir kadınlığım yok benim. Kör de olsam, ben de sevmek istedimş. Ama dilenci çanağım- tüm gün dilendikten sonra bile boş kalan çanağım- şeytanca gülerdi benim ve annemin boş midemize. Gecenin dehşetinden çıkıp yaklaşan şehvet yaratıklarından kazanmak zorundaydım hayatımı. Bana güvenmenin anlamı yok. Hiç bir erkek genç bir kadının maşrapasına sırf iyilik olsun diye bir şeyler atmaz. Senin ilk yakınlık gösterinde de aynı güdünün olduğunu düşünmüştüm. Beni başışla. Ama bugün, senden başka kimseye bir insan olarak saygı duymuyorum."

Geçici olarak sersemledim. Bir kaç dakika süresince sessizlik oldu. "Leela" dedim, sonunda "bu erkeğin aşağılık bencilliğinin hikayesi. Artık bunu düşünmeyeceğim." Sessiz kaldı.

Bir kaç gün sonra, köyümde bir sansasyon yaratan bir olay gerçekleşti. Allahın herhangi bir temsilcisinin şahitliği olmadan ve kimsenin onayını beklemezsizin ben ve o - Leela ve Abdullah- birlikte oturmaya başladık ve hayat ortağı olacağımıza dair karşılıklı olarak sessizce yemin ettik..

Çevremizdeki insanların gülüşleri daha da gürültülü bir hal aldı. Leela ve annesi benimle birlikte yaşamak için geldiklerinde kahkahaya boğulanlar vardı.

Toplumun kendi kendini atamış bekçileri bize şüpheyle baktılar. İnsanlar, bu aşk ve evlilik hikayesinin altında iki yanan yürek olduğunun farkında değillerdi. Leela'yı neşelendirmeye çalıştım: "Leela, birakalım gülsün insanlar. Hepsi delirmiş olmalı."

Birlikte yaşamaya başladık. Bizimkinin mutlu bir evlilik hayatı olduğunu söylemeyeceğim. İnsanlığımızın çıldirtıcı zorlamasıydı bu. Bizim hayatımızdı. Toplumsal ahlak ve dinsel teamüller etrafımızda ürkütücü bir intikamcılık tavrı sergiliyorlardı. Ne yardım gördük, ne işbirliği yapan oldu. Mutlu bir biçimde yaşayabileceğimize dair bir yanılsamamız yoktu. Ama yaşamak istiyor ve yüzyüze kalacağımız güçlüklerle karşı hazırlık yapıyorduk.

Ve olan oldu. Leela anne olacaktı. Benim maymun adamlığım ve Leela'nın körlüğü engel değildi. Dünyanın dedikodusunu ve horgörülerini görmezden geldik. Hayatım boyunca ummadığım hazlar sardı beni. Bir aşık, bir koca olmuştum ve şimdi de baba olacaktım. Allaha şükrettim. Yücedir O. Şükürler olsun ona Leela'nın görmeyen gözleri için.

Fakat Leela, çocuğu doğurmasına iki aya kala kendini hasta hissetti. Bir doktor çağırdım. Onu muayene etti. Leela'yı kurtarması için ona yalvardım. Doktor, "Önemli bir şey yok, onu iyileştireceğim" dedi. Bir süre sonra sordu: "Doğuştan kör mü?" Ben evet deyince, Leela'nın

gözlerini tekrar muayene etti ve düşünceli düşünceli, "Gözlerini bir ameliyat ile iyileştirebilirim. Ama şu anda imkansız. Bırakalım doğumdan sonra tekrar sağlığına kavuşsun" dedi.

Doktorun sözleri yüreğimi, gençliğimi ve hayatımı sarstı. Leela'nın gözlerini açabileceğini söylüyordu. Görebildiğinde, bana, yüreğiyle tanıdığı ve sevmeye değer bulunduğu adama, bakarken ürperecek miydi? Görmeye başladığı an beni hâlâ sevip saygı duyacak mıydı? Doktora ne söylemeliydim? "Hayır, onun gözlerinin görmeye ihtiyacı yok" diye haykırmayı denedim ama söyledğim "Leela, doktor körlüğünü tedavi edebileceğini söylüyor." oldu.

Mekanik bir biçimde onun zaten duyduğu şeyleri tekrar ediyordum. Ona nasıl açıklayabilirdim ki, gözlerinin açılmasının benim yaşam ağacımı ta kökünden kesebileceğini? Bir erkeğin gözünün önünde tutmayacağı şey nedir? Bir insan için doğuştan körlükten kurtulmak iyi talih değil midir? Kalbimin içini bilen Leela, benim dünyevi tarafımı bilmiyordu. "Eğer görebileceksem, görmek istiyorum. Sevinmedin mi? Eğer görebilirim seni daha çok seversin, biliyorum." dedi.

Yüzü, hasta haliyle bile hoşnutlukla ışığıyordu. Bu sadece yeni bir hayat tomurcuklandığı için miydi?

Doktor bana bir reçete verdi ve ilacın nasıl verileceğini tarif ederken bana dedi ki: "Doğumdan sonra normal sağlığına kavuşunca bana gel. O zaman ameliyat hakkında daha fazla bilgi veririm."

Leela sakindi ama benim içimde fırtınalar kopuyordu. Aklım şiddetli düşüncelerle tutuşmuştu. Verandanın sonuna gidip oturdum. Bir parça huzur bulabildiğim tek yer küçük kulübemdi. O bile tuzla buz olmak üzereydi. Dünyam küçüktü. "Hayır, asla! Leela'nın gözlerini açmayacaksın. Ah. Doktor. Düşmanlarımla birlik olup beni öldürmek için kompo kurdu. Ama önce ben seni öldüreceğim. Neden hayatlarımızı ateşe verdin? Ama hayır, senin suçun değil. Sen hastalıklarla mücadele etmek zorundasın. Körlük de hastalıkların en kötülerinden biri. Ona kayıtsız kalamazsın. Onun gözlerini açabilirsin. Hayatım hakkında hiç bir şey bilmiyorsun. Belki Leela görebilir. Belki Allah ona her insanoğlunun sahip olduğu bu büyük lütfu bahşeder. Ama bundan önce ben toprak olacağım- O "maymun adam" ın ne anlama geldiğini anlamadan önce. Böylece onun hafızasında sevgisi dolu bir erkek olarak yaşayabilirim. Benim için bir armağan olan aşkı ve bende bulunduğu güzellik sonsuza değin sürecek mi? Yüreğim kan ağlıyordu.

Leela bir oğlan çocuğu doğurdu. Toplum, gayrimeşru bir çocuğun doğuşundaki fırsatı kaçırmadı. Kimileri eşekler gibi güldü. Çok gülünç değil mi? Çirkin bir babadan ve kör bir anneden olan bu çocuk masumdu. Leylanın görünümünü ve benim gözlerimi almıştı. Kimin böyle iyi bir talihi olabilirdi?

Leela sağlığına yeniden kavuştu. Bana bencilliğimin saklattığı şeyi hatırlattı. "Gidip doktoru görecek miyiz?" Sözlerinin kalbimde nasıl bir fırtına kopardığından habersizdi. Yalan söyledim. "Evet, unutmuşum! Bugün gidip bulacağım onu." Yalan söylediğimi biliyordum. Kendimi okyanusun ortasına fırlatılmış gibi hissediyordum. Gittim ve iki saat sonra geri dönüp ona "Doktor ölmüş" dedim. Tek söyleyebildiğim buydu. Bunu bile söyleyemeyeceğimi sanmıştım. Onun kocası olarak, gözlerini iyileştirmeyi vaad etmiş bir doktorun ölümünün ardından yapmam gereken keder gösterisini bile yapamadım. Acılı yüreğimde, gaddarlık ve bencillikten doğmuş bir sırrı saklamak zorundaydım. Taşınamayacak kadar ağır bir yükü. Kendi güvenliğim için yaptığım şey huzurumu sonsuza kadar kaçırmıştı.

Yakıcı günler hızla geçti.

Bir gün eve döndüğümde, yürek paralayıcı bir şey gördüm. Leela'nın annesi odadan büyük bakır leğeni çıkarmamıştı. Leela, bastonunu almaksızın beşikte ağlayan bebeğe doğru

koştururken leğene takılıp tökezledi. Kapının pervazına çarptı. Kanıyordu. Acilen hastaneye götürdüm.

Yaşamlar tükenip gidiyordu. Şimdi de gülmek geliyor mu içinizden? Şikayet etmiyorum artık. Kim umursar ki benim şikayetlerimi!

Leela, ömrüm, dünyam! Doktorun biri beni çağırdı ve "Çok kötü düşmüş olmalı. Yarası çok ciddi." Dedi. Leela'nın yanına gittim. Acı içinde yatıyordu. Onunla konuştum. Hıçkırarak, "Burda mısın? Ben gidiyorum. Keşke seni bir kez olsun gözlerimle görebilseydim." Dedi.

Leela'nın son isteği bana tahammül gücümün sınanması gibi geldi. Doktor öldüğü için çok üzülmüş müydü.? Suskundu..

"Leela" dedim ona, "herşeyden önce, beni gözleriyle görmen o kadar önemli bir şey değil. Beni geniş ve temiz yüreğinle görmüyor muydun zaten? Bu dünyada beni doğru biçimde gören tek kişinin sen olduğunu biliyorum. İnsanlar birbirlerini gözleriyle göremezler.. İşte böyle canım, rahat ol, yakında iyileşeceksin."

Leela beni dinledi ve sonra bir sessizlik oldu. Parlak güneş alçalmıştı. Leela ağlamaya başladı. Acı çekiyordum. Korkunç sırrım kendini açığa vurmak için çabalıyordu. Daha fazla duramazdım orada. Leela'nın annesi gelip bebeği yanına koydu. Küçük yaratık odadaki trajik havadan huysuzlanarak ağlamaya başladı. Leela'nın annesi de ağlamaya başladı. Kendimi çaresiz hissettim.

Leela'nın temiz ruhu sessizce akıp gitti. Ne yaptığımı hatırlamıyorum. Bir yüreğin çarpıntısı durdu; diğerleri çatladı.

Güneş şimdi batmış ve karanlık koyulaşmıştı.

Tuhaf aşk hikayemin ve ürkütücü çirkinliğimin altındaki akıntıları algılayamayan bazı insanlar beni gördüklerinde hala gülüyorlar. Bazen merak ediyorum: Ben de kör olsaydım hikayem nasıl olurdu acaba?

↓

Not:

K. T. MOHAMED, 1929 yılında, Kalküta'nın 30 mil güneyindeki Manjeri'de doğdu. Hayatını, Posta İdaresi'nde memurluk yaparak kazandı. Kısa öyküler ve oyunlar onun yazılarının iki temel türünü oluşturur. "Gözler" isimli öyküsü, New York Herald Tribune tarafından düzenlenen ve Hindistan Times tarafından 1950 yılında Hindistan'da organize edilen uluslararası öykü yarışmasında birincilik ödülü kazanmıştır.

Georges Bataille

İÇ DENEY

Çeviren: Mehmet

Ariane'in ipinin köptüğü saatler vardır: sadece güçsüz ve boşun, artık ne olduğumu bilmiyorum, açım, üşüyorum, susuyorum. Böyle anlarda, istence başvurmanın anlamı olmayacaktır. Geçerli olan yaşayabilir davranışa olan tiksintidir, söyleyebildiğim, yazabildiğim şeye, beni bağlayan şeye olan tiksintidir: Bağlılığımı yavanlık olarak hissediyorum. Beni harekete geçiren çelişkili kararsızlıklarda çıkış yok ve işte bu nedenden beni tatmin ediyorlar. Kuşkulaniyorum: İçimde sadece çatlakları, güçsüzlüğü, faydasız çalkantıyı görüyorum. Kendimi çürümüş hissediyorum, dokunduğum her şey çürümüş. Depresyona yenilmemek ve devam etmek için -ne adına?- özel bir cesaret gerekiyor. Bununla birlikte karanlığımın içinde sürdürüyorum: İnsan içimde sürüyor ve içimden geçiyor. İçimde bağıra bağıra BU NEDİR dediğim zaman, buna uygun yanıtı alamadığım zaman, nihayet içimdeki bu insanın beni öldüreceğini ve bu noktada kendisi olup aptallığının beni gülünç duruma düşürmekten vazgeçmesini sağlayacağını zannediyorum. (Az bulunan gizli tanıklar belki sezmişlerdir), onlardan tereddüt etmelerini istiyorum: Çünkü insan haline gelmeye mahkûm olmuş ben (veya daha fazlası) şimdi ölmem (kendi kendime) ve kendimi doğurtmam gerekiyor. Olaylar uzun süre eski durumlarında kalmazlar, insanın olabiliri, kendinden değişmez bir tiksintiyle, ölmekte olanın yinelenen yadsınmasıyla kendini sınırlayamaz. Amaçsız olarak, şimdi olduğumuz gibi olamayız: Birbirini yok eden sözcükler, aynı zamanda kendimizi dünyanın dayanağı zannederken yerinden oynatılmayan küçük kırışlar. Uyandım mı? Kuşkuluyum ve ağlayabilirdim. İnsan güçsüzlüğünün beni delirttiğini hisseden ilk insan ben mi olacağım?

Yolun katedildiğini gördüğüm yere bakışlar. -Bundan on beş yıl önce (belki biraz daha fazla), nereden bilmiyorum, geç saatte eve dönüyordum. Rennes Sokağı boştu. Saint-Germain'den gelirken, Four Sokağı'nı geçtim (postane tarafından). Şemsiyem açıldı ve o sırada yağmurun yağmadığını zannediyorum. (İçmemiştim, bundan eminim) Şemsiyem gerekmediği halde açıldı. (Heride bahsedeceğim durumun dışında) O zamanlar çok genç, dağınık ve boş esrikliklerle doluydum: Yersiz, başdöndürücü ama çoktan kaygılar ve sertlikle dolu ve acı çektirici bir fikirler halkası dönüyordu... Aklın bu batışında, korku, düşkünlük, gevşeklik, kötü niyetler hepsi yerlerini bulmuşlardı: Biraz ileride şenlik başlıyordu. Doğrusu bu rahatlık ve aynı zamanda karşıtlıklarla dolu "olanaksız" kafamın içinde patladılar. Güllüşlerle yıldızlanan bir alan karşımda karanlık uçurumunu oluşturdu. Four sokağını geçişte, birdenbire bu "yokluğun" içinde bilinmez oldum... Beni hapseden bu gri duvarların varlığını reddediyordum, kendimi bir çeşit esrimenin içine attım. Olağanüstü bir şekilde gülüyordum: Kafama inen şemsiye beni örtüyordu (kendimi, bu siyah kefenle bilerek örttüm). Belki hiçbir zaman gülünemediği gibi gülüyordum, sanki ölmüşüm gibi her şey ve saf özü açığa çıkmış olarak açılıyordu.

İçerde kara kara
böceklerin
kıpırdaştığını
bilsen de, yolu
yoktur, mahzen
kapağına uzatırsın
elini. Birden biri
tutuverir bileğini,
açtırmaz! Derken
efendim, tam
merdivene
atacakken kendini,
bir güç arkandan
kavrayıverir seni,
bırakmaz! İşte o
zaman avlunun dışı
geliverir aklına; dış
kapiya, dış
kapiya!.. Tek kaçış
yolu bu değil
miydi? Ama hah
hah hah haaa, hah
hah hah haaaaa!

Nedir kapalı kapılar ardında yaşamak, nasıldır bilir misin?

Açar açmaz, eşikten ayaklarına doğru yürür sular. Durdurulmaz bir akışla ağır ağır bütün avluyu kaplar.

Merdivenden yukarı, duvarlarında güherçilelerin çiçeklendiği havasız, ışsız odalara mı; yoksa küf ve ceset kokan karanlık mahzene mi; nereye kaçacaksın?.. Üstelik köşe bucak her yerde böceklerin seslerini işitirken:

- Canım benim, bir tanem, güzelim, aşkım, bebeğim, tatlım!..

Ah, nasıl da isterdim şimdi..Bir zamanlar avluma sığınmış o ressamı öpmeyi.. Kollarımı beline dolayıp O'nu kendime çekdim. Bahar kokulu tenini arayıp bulurdum ellerim, dudaklarım. Göğüslerinin arasındaki çiçekli vadide başım dönerdi. Avuçlarımda diriliği, sıcaklığı!... okşayışlarımla sertleşirdi meme uçları, ürperirdim.

O ise şöyle geçiriyormuş meğer içinden: "Bir gitse, of, yeter, istemiyorum, gitse de kafamı dinlesem artık!"

Oysa bana hep ne derdi:

- Aşkım, bebeğim, iyi ki yanımdasın bir tanem!..

İçerde kara-kara böceklerin kıpırdaştığını bilsen de, yolu yoktur, mahzen kapağına uzatırsın elini. Birden biri tutuverir bileğini, açtırmaz! Derken efendim, tam merdivene atacakken kendini, bir güç arkandan kavrayıverir seni, bırakmaz! İşte o zaman avlunun dışı geliverir aklına; dış kapiya, dış kapiya!.. Tek kaçış yolu bu değil miydi? Ama hah hah hah haaa, hah hah hah haaaaa!

Fakülteadaki yrd. doç. odasında oturup konuşurduk tatlı tatlı. Dinlemeyi severdim. "İçten" sözlerinin tortusu düşerdi yüreğime. O'nu nasıl rahatlatacağımı bilememenin sancısı... Kafamda evirip çevirirdim konuştuklarımızı... "İşte düşlemediğim gibi bir eğitimci, sıcak, samimi, insancıl; ne hoş bir arkadaşlığımız var" derdim...

Geceleri de geldiği oluyor aklıma, gündüzleri de... Günün herhangi bir saatinde...Rüyalarım da giriyor tekrar tekrar... O'na telefon açtığımda evdeymiş. Yaka silkip, "Yok de!" demiş eşine. Eşi söyledi sonra... "Aslında evdeydi," dedi. "Senden kesinlikle hoşlanmıyor, sen arayınca rahatsız oluyor! Bir daha arama!" dedi.

'Avlunun dışı' neresidir bilir misin? *Başkasının avlusu*. Başkasının avlusunda seninle ilgili ileri geri bir araba laf edilir her gün. Kapılarını çaldığında da -onca rahat değer biçtikleri sen değilmişsin gibi- aynı rahatlık, aynı aymazlıkla yüzüne gülerler. Olur da böcekleri gösterirsen onlara, tiksindirler; nereden geldiklerini, nasıl çoğaldıklarını sormazlar bile...

Orada elini kolunu sallaya sallaya merdivenden çıkabileceğini mi sanıyorsun; sana odalarını açarlar mı hiç? Mahzenlerine inip ilaçlama yapabileceğini düşünüyorsan kendini aldatıyorsundur. Şunu da unutma ki, orada da sular tavana dek yükseliyordur kapılarını açmışlarsa sana, ötekine... Başkasının avlusunu "basan" olmayı ister misin? Kimbilir ne taşkınlıklar yapmışsındır onların gözünde bilmeden...Kendi avluna dönünce senden kalan boğuntuyla kimbilir nasıl cebelleşirler...

Başkalarının
 rengarenk
 anlatılarına rasgele
 konu edilmenin,
 istedikleri gibi
 çekiştirebilecekleri
 -doğal ki arkadan-
 bir malzeme
 kılınmanın,
 ağızlarında sakız
 olmanın
 denetlenemezliğiyle
 e kabarıyorsa sular
 avlunda...Onlarla
 paylaştığın en özel
 anları bile olur
 olmadık herkese
 tartıp biçmeden
 anlatıverme
 laçkalığı boğuyorsa
 seni..."Kaçmanın"
 zamanı çoktan
 gelmiş demektir.
 Nereye mi? Elbette
 kendi mahzenine,
 merdivenine.

Başkalarının rengarenk anlatılarına rasgele konu edilmenin, istedikleri gibi çekiştirebilecekleri -doğal ki arkadan- bir malzeme kılınmanın, ağızlarında sakız olmanın denetlenemezliğiyle kabarıyorsa sular avlunda...Onlarla paylaştığın en özel anları bile olur olmadık herkese tartıp biçmeden anlatıverme laçkalığı boğuyorsa seni..."Kaçmanın" zamanı çoktan gelmiş demektir. Nereye mi? Elbette kendi mahzenine, merdivenine. Mahzenin kapağına uzandığında karşılaştığın direnci yenebilirsin; çünkü bileğini tutan senin ötek elindir.

- Beni idare etmiyorsun değil mi?

diye sormuştu kaygıyla. "Hayır!", demiştim; "Neysem O'yum, hissettiğimden farklı davranmam ben kimseye!" Sevinmişti:

- İdare edilmekten tiksiniyorum! İçlerinde başka, dışlarında başka olanlardan... İçten içe beni kınarken, ya da kendi aralarında mahkûm ederken, görüştüğümüzde bana sevgi gösterisinde bulunanlardan...

- İdare edilme duygusunun ağırlığı bana hiç de yabancı değil,

diye fısıldamıştım duyulur duyulmaz bir gönüldenlikle. İşyerindeki dalavereleri bir bir anlatıp uzun uzadıya dert yanmıştı bana:

- Doğuştan "idareci" bunlar! İnsanlara karşı kırgınlık, içerleme, kuşku, güvensizlikle yüklü, neredeyse sevgisiz yaklaşımlarını, o sakın, kibar, sanki bilgece, sanki samimi, sanki insancıl tavırlarla, o "engin hoşgörü" (?) maskesiyle örtüyorlar.

Böceklere fobisi vardı bu mühendis sevgilimin. Aylar sonra bir gün karşıma kravat ceket bir yanda, saç sakal birbirine karışmış darmadağın çıktığında ilk aklıma gelen "Acaba mahzenine mi indi?" düşüncesi olmuştu.

Yanılmamışım. İlişkimize alelacele son vermeme yol açan itirafı kanımı dondurmuştu:

- Ben seni defalarca idare ettim!

Yaşadığım bunca yıl, kimbilir ne çok teğet geçtim "Hoşgeldin!"lerin içindeki "Amaaaan! Yine mi sen!" lere...Güler yüzlerin, tatlı sözlerin arkasındakilere... Belki de hiç seçemedi gözlerim, kuytu-köşelerde çoğalıp duran böcekleri... Haberim yoktu ki varlıklarından; nerden, nasıl bilebilirdim (!)

- Canım benim, bir tanem, güzelim...

İyi ama, işte kendi mahzenimdeyim şimdi, işte gözüme ilk çarpan: Ben de söyledim bu sevgi sözlerini, içimden gizli düşmanlık duyguları taşarken... Ben de "Hoşgeldin! :) " dedim, "Bir gitse, niye geldi ki!" diye hınçlanırken...Ben de olduğum gibi gözükmedim/gözükemedim her zaman.

Nicedir kapalı kapılar ardında yaşıyorum. Öylesine unutkan oldum ki... İlaç gibi geliyor unutmak. Böylece en hasta böcekleri bile "iyileştirebiliyorum", onlar da benimle beraber mesut mesut yaşayıp gidiyorlar, hah hah hah hayyyt!

↓

düşdeğirmeni

kimse sorumluluk almak
istemiyo iyi mi

basacam şimdi imzayı

o olacak

Başkalarının
rengarenk
anlatılarına rasgele
konu edilmenin,
istedikleri gibi
çekiştirebilecekleri
-doğal ki arkadan-
bir *malzeme*
kılınmanın,
ağzlarında sakız
olmanın
denetlenemezliğiyle
e kabarıyorsa sular
avlunda...Onlarla
paylaştığın en özel
anları bile olur
olmadık herkese
tartıp biçmeden
anlatıverme
laçkalığı boğuyorsa
seni..." *Kaçmanın*"
zamanı çoktan
gelmiş demektir.
Nereye mi? Elbette
kendi mahzenine,
merdivenine.

Başkalarının rengarenk anlatılarına rasgele konu edilmenin, istedikleri gibi çekiştirebilecekleri -doğal ki arkadan- bir *malzeme* kılınmanın, ağzlarında sakız olmanın denetlenemezliğiyle kabarıyorsa sular avlunda...Onlarla paylaştığın en özel anları bile olur olmadık herkese tartıp biçmeden anlatıverme laçkalığı boğuyorsa seni..." *Kaçmanın*" zamanı çoktan gelmiş demektir. Nereye mi? Elbette kendi mahzenine, merdivenine. Mahzen kapağına uzandığında karşılaştığın direnci yenebilirsin; çünkü bileğini tutan senin öteki elindir.

- Beni idare etmiyorsun değil mi?

diye sormuştu kaygıyla. "Hayır!", demiştin; "Neysen O'yum, hissettiğimden farklı davranmam ben kimseye!" Sevinmişti:

- *İdare edilmekten* tiksiniyorum! İçlerinde başka, dışlarında başka olanlardan... İçten içe beni kınarken, ya da kendi aralarında mahkûm ederken, görüştüğümüzde bana sevgi gösterisinde bulunanlardan...

- İdare edilme duygusunun ağırlığı bana hiç de yabancı değil,

diye fıslıdamıştım duyulur duyulmaz bir gönüldenlikle. İşyerindeki dalavereleri bir bir anlatıp uzun uzadıya dert yanmıştı bana:

- Doğuştan "idareci" bunlar! İnsanlara karşı kırgınlık, içerleme, kuşku, güvensizlikle yüklü, neredeyse sevgisiz yaklaşımlarını, o sakın, kibar, sanki bilgece, sanki samimi, sanki insancıl tavırlarla, o "engin hoşgörü" (?) maskesiyle örtüyorlar.

Böcekler fobisi vardı bu mühendis sevgilimin. Aylar sonra bir gün karşıma kravat ceket bir yanda, saç sakal birbirine karışmış darmadağın çıktığında ilk aklıma gelen "Acaba mahzenine mi indi?" düşüncesi olmuştu.

Yanılmamışım. İlişkimize alelacele son vermeme yol açan itirafı kanımı dondurmmuştu:

- Ben seni defalarca idare ettim!

Yaşadığım bunca yıl, kimbilir ne çok teğet geçtim "Hoşgeldin!"lerin içindeki "Amaaan! Yine mi seni!" lere...Güler yüzlerin, tatlı sözlerin arkasındakilere... Belki de hiç seçemedi gözlerim, kuytu-köşelerde çoğalıp duran böcekleri... Haberim yoktu ki varlıklarından; nerden, nasıl bilebilirdim (!)

- Canım benim, bir tanem, güzelim...

İyi ama, işte kendi mahzenimdeyim şimdi, işte gözüme ilk çarpan: Ben de söyledim bu sevgi sözlerini, içimden gizli düşmanlık duyguları taşarken... Ben de "Hoşgeldin! :)" dedim, "Bir gitse, niye geldi ki!" diye hınçlanırken...Ben de olduğum gibi gözükmedim/gözükemedim her zaman.

Nicedir kapalı kapılar ardında yaşıyorum. Öylesine unutkan oldum ki... İlaç gibi geliyor unutmak. Böylece en hasta böcekleri bile "*iyileştirebiliyorum*", onlar da benimle beraber mesut mesut yaşayıp gidiyorlar, hah hah hah hayyyt!

↓

düşdeğirmeni

kimse sorumluluk almak
istemiyö iyi mi

basacam şimdi imzayı

o olacak

kaldık böyle ha!

nasıl da
bakiyo

göz göze
gelmemek
lazım

sanki benim
fikrim

ağzımı açmam
ne hali varsa
görsün

amann

**üç gündür aynı ceket
hele kravat daha da beter**

kokmuştur o be

altılı kuyruğu
çoşmuştur bunlar da
daha **karar** verecek de
peee

e böyle duracak mıyız sonsuza kadar?

cidden
sıkıldım ama
ha
neyse dayan
oğlum

bi telefon meifon gelse bari

ulan resmen

üstüme

kalacak bu

iş ya dur

bakalım

aa yara izine bak iyy
saç da çıkmamış orda
aniden bana dönermiş şimdi
hani insan hissedermiş ya eee konkord sülük mm tırnak
kel kafa yo düşünme düşünme

başka oda yok sanki
bi gitseler de yellensem
aslında tam sırası ya neyse

Eskiden filmlerde romanlarda kötü adam hep uşak olurdu. şimdilerde ise terapist. Dikkatle bakınca bu "terapist" bir meslek grubunu temsil etmiyor aslında. Oradaki terapistmiş gibi görünen kötü adam hepimiz aslında...

Yaşamımızda giderek artan bulantı hissine yol açan ve elde kalan tek kutsal şey olan yaşamı oluşturan anları yok eden olay gerçeğe sırt dönmek zorunda bırakılmamız...

İşte bu görevi en yakınlarımız için biz, bizim için ise en yakınlarımız yerine getirmekte, an be an...

Hepimiz bir diğerinin terapistiyiz. Herşeyi birbirimiz için dayanılmaz hale sokan tiksinti üreten terapistleriz...

Güya sorunları yok etmek ve yaşadığımız toplumun gerçeği ile uyumlu olmak adına kendi bünyemizde bulantı yaratsa da karşılıkine de benzer şeyleri öğütleriz...

Senaryo ve repliklerimiz çok basit aslında...

Devamlı toplumun seni koyduğu kafesin güzel yanlarını bulmaya çalış, ve mümkünse o kafesin nasıl bir mutluluk ve haz kaynağı haline geldiğine o kafes olmazsa durumunun çok çok kötü olacağına kendini inandıracak savunma mekanizmaları üret.

Nazik ve sakin ol! İnsan olmanın getirdiği tüm duygulardan ve tepkilerden arın. Bu öyle bir nezaket ve sakinlik ki sahip olduğunuz anda gücünüz sınırsızdır artık. Öyle bir vitrine sahip olursunuz ki arkasına koyduğunuz her şey ama her şey görünmez olur. İşinizi doğru dürüst yapmıyor musunuz? Hiç sorun değil, insanları küçümsüyor kendinizi kaf dağında mı görüyorsunuz? Hiç sorun değil, artık en aşırı günahı da işleseniz cehennem ateşi size ulaşamaz.

Biraz önce gaz odasında binlerce masum insanı ölüme göndermiş bile olsan akşam yemeğinde masadaki bıçak ve çatalın yerleri ya da o akşamki yemeğin yanında içilmesi gerekli şarabın markası ve yılı konusunda en ufak bir yanlışlık yapma. Toplum diğerini unuttur veya affeder ama adabı-muaşeretini ihlalini asla!

Dingin ve kendinle barışık ol! Dürtü ve heyecanlarını yok et. Böyle olabilmesi için insanın ölü olması gerekli. Ama bir yol daha var; şöyle ki, ne halt yersen ye kendini doğruyu yaptığına ve bunun başka türlü yapamayacağına ikna et ve şartlar nasıl gelişirse gelişsin böyle davranmayı sürdür.

Toplumun senden istediklerini sanki onlar senin isteklerin ve doğrularınmış gibi yapmaya gayret et.

Tüm bunları yapabildin ise diğerlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmelisin, çünkü artık buna muktedirsın.

Eğer yeterince sakin olabildin ve de adabı muaşeretten tam not aldın ise egonu öyle bir şişir ki toplum içinde sınırsız ol. Devamlı başka insanların özel hayatlarının ve özel sorunlarının içine istediğin gibi, kimseye sormadan gir ve de çık. Onların sana aynı şeyi yapmalarına ise asla izin verme

En yakınlarının bile dertlerini derman olmak amacıyla dinleme sakın; olur ya derman olacak bir şeyleri kaza eseri söyleyiverirsin... Dinlemek zorunda kalırsan elinden geldiğince o kendi derdini anlatırken sen onun derdinde kendi egonu temize çıkar ve onun kendini daha kötü hissetmesini sağla ve sen işte tam o anda kendini çok iyi hissedeceksın.

Senin kendini iyi hissetmeni sağlayacak bir davranışını benzer durumdaki bir yakınının örnek almasına daima engel ol, çıktığın kapıları mutlaka diğerlerine kapat. Sen kendin bir şeyi istemene rağmen yapamamış olsan da diğer insanlara o konuda başarısız olan kendi davranışını örnek göster.

Asla kimsenin gerçeklerle yüzyüze gelmesine izin verme, onlara gerçekler yerine duymak istedikleri kolay kaçış yollarından bahset.

Söylemin eyleminden hep bir fersah önde olsun.

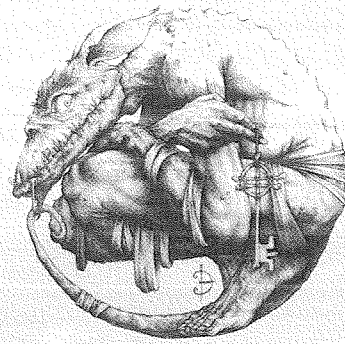
Diğer kişiyi senin yapamayıp ama onun yapabileceği ve yaparken ya da sonunda haz alacağı her türlü eylemden tüm gücünle uzak tut.

Yaşam senin için zor ise diğerleri için ne diye kolay olsun ki?

Yabancılaşmış, gerçeklerden kopuk, her türlü hazdan arındırılmış sanal hayatından tek başına tiksınme, sakın tek başına bırakma kendini akıntıya, yardım et diğerleri de gelsin.

Hayalet Gemi Her Seferinde Ayrı Bir Limanda...

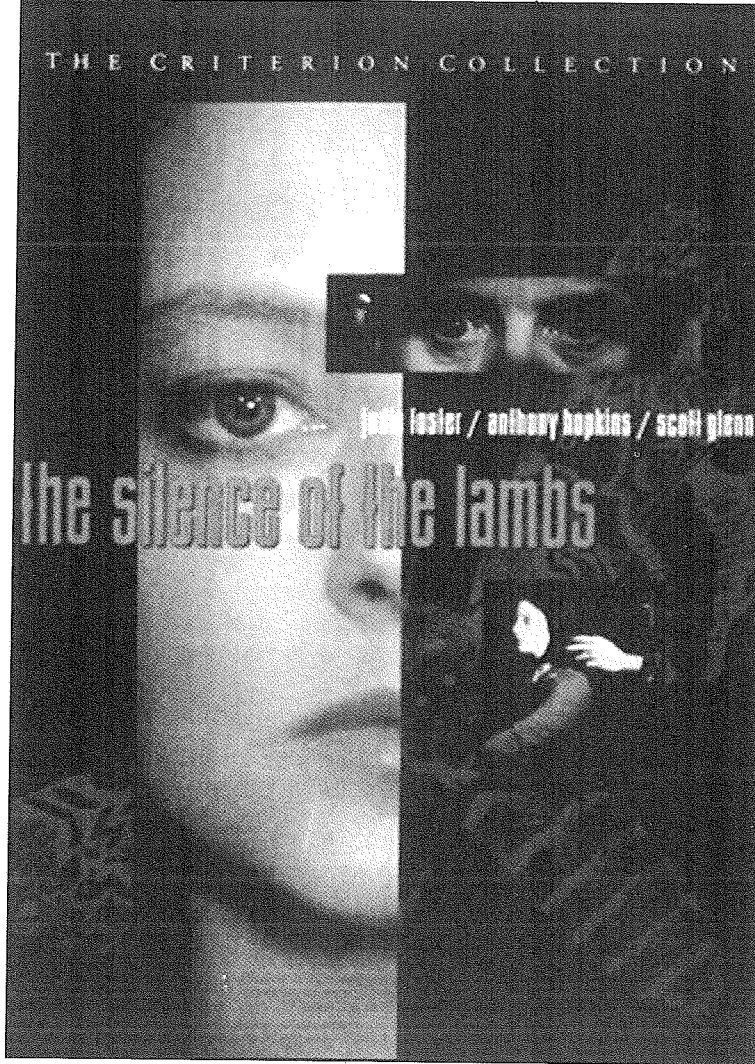

Kasım - Aralık 2000: Denge

Posta Adresi: Teknofil Ltd. Şti., Boğaziçi Üniversitesi, KOSGEB-TEKMER, Kuzey Yerleşkesi, Rumeli Hisarüstü, İstanbul
Çalışmalarınızın sayısal ortamda (disket, e-mail vb) her Seferden bir ay önce Gemi'ye ulaşması gerekmektedir.

Elektronik Posta: gulsoy@boun.edu.tr

Internet Adresi: <http://www.hayaletgemi.com>

Kötülüğün temsili, çağlar boyunca neredeyse istisnasız bir şekilde çirkinlikle özdeşleştirilmiştir. Mide bulandıran, iğrenç, tiksinti kaynağı olan her türlü kavram, imge, söylem parçası, gündelik yaşamda genellikle görmeye alıştığımız estetik bağlamın sınırlarının dışına sürülmüş karşıt-imegelleme resmedilmiştir. Bu bir anlamda, insanın, karabasanlarını somutlaştırıp ruhunu en çok kemiren duyguyu, ölüm korkusunu, aşırı vurgulayarak uzaklaştırma çabasıdır. Aslında, insanın kendi varlığını anlamlı ve özgül kılmaya yönelik tüm etkinliklerinde, kısaca bilimde ve sanatta bu korkunun ürpertici gölgesi daima gezinmiştir. Varlığın bir gün son bulacağını bilmenin doğal olarak getirdiği ölümsüzlük arayışı sayesinde bilim ve sanat varkalabilirler; hatta var olabilirler. Tufandan sonra kendisine ölümsüzlük bahşedilen Utnapiştim'in, sonsuzluk okyanusunda amaçsız kalakalmış olması her ne kadar son derece sıkıcı bir imgeyle betimlenmiş olsa da, Gilgamesh'in kişiliğinde somutlaşan sonu gelmez hırsın sahibi insan, bu zaman-dışılığı açmazını göremez; ısrarla ölümsüzlüğün çaresini elde etmeye çabalar durur. Onca acı çektikten sonra koparttığı 'ölümsüzlük otu'nu yılanı kaptıran Gilgamesh, sonunda Uruk'un çevresine aşılmaz duvarlar inşa etmenin, üretmenin, kalıcı yapıtlar bırakmanın ölümsüzlüğün ta kendisi olduğuna kendisini ikna ederek rahatlar; kendisinden sonra gelen tüm bir insanlığı da ikna eder böylece. Ama yaşama içgüdüsünün üretimde somutlanması

ölüm korkusunu yatıştırmaya yetmez. Bu nedenle ölüme ait olan her şey yaşamın karasularından uzak tutulmaya çalışılmıştır. Bu çaba yok sayarak değil, tam tersine, yeryüzünde insanın hayal edebileceği tüm kötülüklerin imgelerini içinde toplayabileceği bir temerküz kampı yaratarak bir işe yarayabilir; zira, ört bas edilenler, eğer hiç yokmuş muamelesi görürlerse, mutlaka daha fazla korku yaratan bir güçle geri gelebilirler. Üstelik, tahayyül evrenindeki en tahammül edilmez çirkinlikler şeklinde betimlenmiş olsa da, ölüm korkusu, böyle bir somutlaşma olmadığı takdirde, bilinmeyenin tanımlanamazlığının tedirginliğini de içerecektir; var olduğunu bildiğini iddia eden tek canlı olan insan, kozmik ölçeklerde zaten esamisi okunmayan ömrünü bu gerginlikle geçirmeye dayanamaz elbette. Kötülük adını verdiğimiz alanın doğrudan ya da dolaylı olarak ölümlle bağlantılanan göndergelerle dolup taşması, bir yanıyla korkunun dışlanması çabasıysa, diğer yanıyla insan

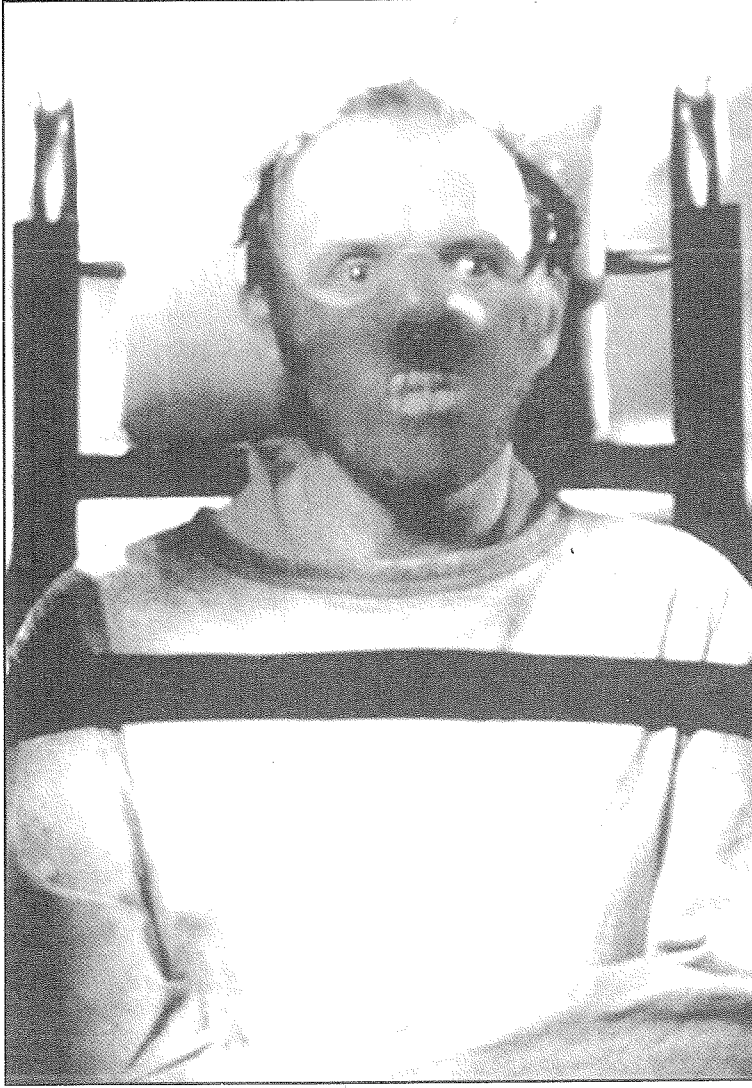

doğasının kendi ürettiği çirkinliklerin transfer edildiği bir aklanma aracı olarak görülmesindedir. Böylece yalnız ölüm korkusundan kaçmış olmaz insan; aslında çoğunun kökeninde kendi düşünce evreninden türeyen her türlü habis arzuyu ve bunların temsili, ölümün suretleri arasına yerleştirerek, hiç olmayan bir insan imgesini yaratmaya çalışır; istenirse ulaşılabilecek, kötülükten arınmış, saf insandır bu; asil insandır. İnsan böyle tanımlanınca, mevcut tüm kötülüklerin ona dışsal kabul edilmeleri kaçınılmazdır. Oysa kötülükle vücuda gelen, insanın görmek istemediği yanındır; hep dışarıda, başkasında, öteki'nde kristalize olan mutlak kötülüktür. Ben-merkezli bir evren algılaması da başka türlü sürdürülemez. Tüketerek var olmanın erdem addedildiği kapitalist çağda, kötülüğün dışlanıp görselleştirilmesi psikik işlevlerinden başka ideolojik yüklerle donanmıştır; çünkü artık, kötülüğün dışlanması, hiç bir zaman olmadığı kadar çelişki üreten bir sistemde kendi ekonomisini ve bunun meşrulaştırılması için çalışan devasa bir ideolojik aygıtın ayakta tutulması çabasına yaramaktadır.

Modern zamanlarda kötülüğün temsili, çoğu zaman gülünçlük derecesini aşan imge tasarımlarının, sanatsal üretim adı altında piyasada dolaşmasına yol açmaktadır. Yaşanan dünyanın çelişkileri arttıkça, temsil düzlemindeki figürler daha korkutucu olmaktadır; çünkü uzağa sürülmesi arzulan karabasanların hem sayısı artmakta hem yarattıkları ruhsal gerilimin dozu ve şiddeti dayanılmaz boyutlara ulaşmaktadır. Ancak bu kaçış, korku imgelerinin git gide derinliksiz plastik yapıtlara dönüşmesini engellemez. Çağdaş mitologyanın üretilmesinde belki en doğrudan katkıyı yapan sinema sanatının, kötülüğün böyle gülünçleşmiş örneklerinden geçilememesini salt ticari kaygularla açıklamaya çalışmak kuşkusuz yetersiz bir girişim olur. Korkutmaktan çok sapkın bir pornografik haz uyandırmayı hedefleyen göre türünden hiç bahsetmeye gerek kalmadan, diğer korku filmlerine ya da korku ögesi barındıran diğer filmlere yüzeysel bir bakış bile estetize kötülüğün, insanın bu dünyadaki yaşam deneyimindeki uçurumların derinleşmelerine paralel olarak keskinleştiğini açığa çıkarır. Yapıtı kötülüğün çirkinleştirilmesi, her geçen gün daha fazla boğucu hale gelen gözetim işlevleriyle donanmış üretim ilişkilerine mahkûm insanın, ayaklarına dolanan kendi cehenneminden kaçamayışının hazin öyküsünü dile getirmektedirler. Tasarlanmış ve dünya-dışlaştırılmış kötülük, ne kadar gülünç olursa olsun, ölüm korkusunun yatıştırılmasında bir ölçüde işe yarar görünmektedir. İnsan, yüzleşmek istemediği diğer yüzü kurgusal dünyada, yine sanki evrenin başka bir köşesine aitmiş gibi rahatlatıcı olmaktadır. Ancak gerçek kötülük, aslında en içselleştirilmiş olan ve insanın kendi varoluş sınırlarının içinde alevlenendir. Bu yüzden, en korkutucu olan imge gerçeğin temsilinden başka bir şey değildir. Şehir müzesinin yarı karanlık büyük salonunda, kapatıldığı kafesten kaçışında kendisini korumakla görevli iki polis memurunun kafalarını tahta copla parçalarken Bach'ın, ölümsüzlük müjdesi gibi kendi kendini yeniden üreten klavsen müziğiyle öldürme ritmini ayarlayıp yaşama güdüsünü besleyen Dr. Hannibal Lecter, bu denli şiirsel derinlikte bir dehşet uyandırabiliyorsa, bu onun gerçek yaşama tekabül eden bir temsil olmasındandır; insanlık tarihinde var olmuş bir Albert Fish bulunmasındandır. Andrei Chikatilo, Issei Sagawa, Jeffrey Dahmer gibi, yarattıkları dehşete tapınan, modern zaman kişilerinin, insan ruhunun aklanmasına yaptıkları katkı, kapitalist dünyanın cenderesinde kişilik yarınmalarıyla boğuşan bireyin vicdan yükünü hafifletmek bakımından göz ardı edilemez.

Yüzyıl başında, uzun yıllar yakalanamadan bir çok çocuğu öldürüp yiyen Albert Fish, tam bir insan eti tutkunuydu. Gençlik yıllarında Asya'da gemicilik yaparken açlık nedeniyle tatmak zorunda kaldığı bu farklı lezzet, onu tüm yaşamı boyunca izleyecek bir saplantı haline dönmüştü. Kurbanlarını genellikle küçük çocuklar arasından seçmesinin nedeni, körpe vücutların etinin daha lezzetli olmasıydı. Albert Fish'i diğer yamyam dizi cinayet katillerinin bir çoğundan farklı kılan, öldürme eylemini amaç değil araç olarak kullanmasıydı. Öldürmekten, diğer bir deyişle, başkasındaki canlılıktan, kendi ruhunun nekroze yapısından

kaçmak için, nefret eden bir kişilik söz konusu değildi; o, ete ulaşmak için doğal olarak öldürüyordu. Amaç o özel lezzetin hazzına ulaşmaktı; bu da, Albert Fish için kasaptan hayvan eti almak kadar doğaldı. Bu nedenle, Fish'in cinayetlerinde doğrudan cinsel bir güdü, dahası zevk alma isteği yoktu. Belki son tahlilde, her türlü insan eylemi, özellikle bedenle ilgili olanlar geniş anlamda cinsel etkinlik olarak kabul edilmelidirler; ancak Fish'in durumunda, muhtemelen somut oral hazdan ve bunun yaşam kaynağı (eros) oluşturmasından başka, özgül bir cinsel yönelim bulunmuyordu. Zaten yakalandığında

ısrarla üstünde durduğu nokta, kurbanlarına asla tecavüz etmemiş olmasıydı; onun için 'sapkınlık' olsa olsa bu olurdu; gerisi 'normal'di. Aynı dehşet soyağacının en dikenli başka dallarında başka kötülük imgeleri daima var oldular. 1981 yılında, Paris'te tip öğrenimi görmekte olan Issei Sagawa, Hollandalı sevgilisini öldürmüş, vücudunu parçalara ayırdıktan sonra haşlayıp paketler halinde derin dondurucuya yerleştirmişti; ara sıra çıkarıp bir parçayı yiyordu. Kısa sürede yakayı ele verince, Japonya'nın nüfuzlu ailelerinden birine mensup Sagawa, önce bir akıl hastahanesine kaldırıldı; sonra da Japonya'ya gitmesine izin verildi. Şiddetin sıradanlaştığı bu kapitalist dünya, yalnızca bireylerin değil devletlerin de kendi vicdanlarını aklamalarına olanak veren fırsatlarla doluydu. Issei Sagawa'nın öldürme güdüsünde de doğrudan bir cinsel hazdan söz etmek güçtür; ancak, öldürülenin etini yemenin onunla bütünleşmek anlamına geldiği, o kimsenin sahip olduğu yeteneklerin de ele geçirildiği¹, bir kez daha kanıtlanmış oluyordu; zira Sagawa, sevgilisine bir kötülük yapmak için değil, tam tersine onunla tam anlamıyla bütünleşmek için yediğini söylemişti; basit ve anlık cinsel haz, aşkın bir erotik süreçle ikame edilmekteydi.

Oysa ne Andrei Chikatilo'da ne Jeffrey Dahmer'da bu kadar 'ahlâklı' ve ilkeli bir yamyamlık yönelimi vardı; onlar hem öldürüyor hem tecavüz ediyor hem parçalıyor hem yiyorlardı. Birincisi, çöküşüne yaklaşmış

olan Sovyet rejiminin bir simgesi gibiydi; öldürmeden ereksiyon sağlayamıyordu. İkincisi ise neo-liberalist rüzgârların savurduğu Amerikan yeniden-doğuş yanlısamasının uç bir karikatürüydü sanki. Ne de olsa 'çözülme' çağının insanlarıydılar; Albert Fish ise, geleceğe yönelik umutların hâlâ korunduğu 'Belle Epoque' estetiğiyle toplumsallaşmıştı. Chikatilo, bir yandan kapitalizmin nimetlerinden yararlanamamış diğer yandan nomenklatura'nın iliğine dek ezip sömürmüş olduğu bireyin ruh halinin kısa devresiydi; hem Stalin baskısı kurbanı bir babanın oğlu olarak travmatize olmuş hem aynı baskıyı benlikleri ufalayarak sürdüren bir rejimin yarattığı zaafılardan yararlanarak kurban bulan bir öldürme makinasına dönüşmüştü. Genellikle kalacak yeri olmayanlara barınma olanağı vaadiyle ya da piyasada kolay bulunmayan küçük kapris nesnelerinin (bonbon, ciklet gibi) ucuz çekiciliğiyle, çoğunlukla

genç kızları tuzağına çekmekteydi. Jeffrey Dahmer ise, bireyin, özgürleşme söylemi altında, depolitizasyon temelli serbestleştirilmesinin uç örneklerinin yaşandığı bir 'refah' toplumunun haz labirentinde yolunu yitirmiş bir çılgınlık suretiydi. Özellikle genç erkeklere ilgi duyan Dahmer, onlarla eşcinsel çevrelerinde tanışıyor, çıplak fotoğraflar çekirtmeye ikna ediyor, öldürüyor, tecavüz ediyor, vücutlarını parçalara ayırıp geniş derin dondurucusunda daha ileride yemek üzere stokluyordu. Bu aşamaların her birinde fotoğraflar çekmeye devam ediyordu; görselliğin neredeyse tek atıf olarak dayatıldığı bir kültürde böyle bir törensel görselleştirme arayışı hiç de şaşırtıcı sayılmasa gerek. Chikatilo, uzun yıllar süren takipten sonra yakalandığında kendisini, korkunçluğunun, yakalandığı zaman bile farkında olmadığı cinayetleri işlemesine engel olanlara minnet duyduğunu ifade ediyordu. 15 Ekim 1992'de, kanıtlanabilmiş (bir tanesinde yeterli kanıt bulunamamıştı) elli iki cinayet vakasından idama mahkûm olduğu zaman, "yalanlarınızı duymak istemiyorum!" diye bağırıyordu yargıca, yine de; hiç bir zaman rejimin 'ideal insan'ı olamamanın yarattığı bozulma hissini kendi gerçekliğiyle telafi etmişti.

Fish, Sagawa, Chikatilo, Dahmer modern yamyamlık ve dizi cinayet tarihindeki örneklerden bir kaçıdır yalnızca; onların 'ustalığı'na yaklaşan daha niceleri var oldu; olmaya devam ediyor. Gerçeklik bu denli parodi halini aldığı için kurgu, sahibisinin yanında eriyip yok olmaya mahkûm görünüyor. Ancak yine de nitelikli yapıt, gerçeğin tamamını kaplamaya aday olmadığı zaman ya da vurgulamayı amaçladığı kavramı, duyguyu groteskleştirmeden kendini ifade ettiğinde, gerçekle, en azından yan yana durma şansını elde edebiliyor. Bu nedenle, Dr. Hannibal Lecter ya da Yedi filminin ibret örnekleri tasarlayan katil-papazı, cinnet bahçesinin azizlerinin adlarının kazılı olduğu granit anıta rahatlıkla yazılabilirler; çünkü onlar gerçeklikle kurgunun farkının kalmadığı bir sahiçilik yapıntıları galerisinde dolaşmaktadırlar. Üstelik, inşa etmiş oldukları iç-gerçeklikten son derece hoşnut, 'normal' insanlar 'kimlik sorunları'yla boğuşurlarken, (gerçek sapkın katillerin çoğunun olduğu gibi) kendi kimliklerinde tutarlı imgeler olarak yerlerini sağlamlaştırmaktadırlar.

Kuzuların Sessizliği filminin ağıza değin saplantılarla dolu bir film olduğu hemen göze çarpar²; başkasının özü ancak bu şekilde ele geçirilebilir çünkü; kimlik yarılmalarından mustarip olanlar acınası bir çaresizlik, kalıplarında mutlu olanlar sınırsız bir egemenlik deneyimler böylece. Filmin genel olarak bir 'kimlik' sorunsalı ekseninde kurgulandığını biliyoruz: Erkek kimliğinin tüm yalancılığı ve ikiyüzlülüğüne sahip bir FBI şefi, köylü kökeninden rahatsız, polis memuru babasının ölümünden doğan ruhsal açlığa sürekli umutsuzca ket vuran hırslı FBI özel ajan adayı bir Clarice Sterling, kadınlığını, erkek dünyasında yükselebilmek amacıyla acımasızca baskılayan bir Senatör Ruth Martin, kendini travesti zannedip kadınların derilerinden kendine yeni bir deri diken katil bir Jame Gumb ve psikiyatrik olarak ağır vaka sayılan ama filmin, paradoksal olarak, kimliğinden en hoşnut kişisi, tutarsız dünyayla dalga geçen bir Dr. Hannibal Lecter ("Hannibal the Cannibal"). Yalnızca bir sahne bile onun çelişkilerle dolu sisteme nasıl kafa tuttuğunu göstermeye yeter: Asansörde bir polis memuru özel ajan Clarice Sterling'in kulağına eğilip Lecter için "onun bir tür vampir olduğu söyleniyor; doğru mu?" diye sorar. Clarice'in verdiği yanıt filmi özetler: "Onun türü yok!"

Kendi türettiği kötülüğün dışsallaştırıldığı görsel şölenlerde röntgencilik yaparak rahatlayan modern insan, durmadan yinelenen bu ritüelde tüketici olmak için ne denli cömert olmuşsa, bu geriletici *catharsis*'in sarmalına git gide daha fazla dolaşmayı erdem saymayı yeğlediyse, yaşamakta olduğu çirkinliklerle onu yüz yüze getiren ilerici sanatla da o denli mesafeli durmayı seçmiştir. Normalleştirme hep safra atmaya gerektirir; *benim* daha normal olduğumu hissedebilmem için bir başkasının bu sınırların dışında kaldığını sürekli kendime animsatacak göstergelere gereksinim duyarım. O nedenle birileri bir takım cinayetlere kurban giderken onların bunu bir şekilde 'hak etmiş' olduklarını düşünür sıradan birey. O yüzden, genç erkeklerin, cinsel yönelimleri genelden farklı olanların öldürülmeyi daha çok

hak etmiş oldukları kanaati yaygınlaştırır³. Gündelik yaşamın şiddetini severek benimseyen, onun sürekli meşrulaştırılmasına katkıda bulunan 'normal' birey, kendi cehenneminden kopup gelen kötülüklerin hepsini, yine sistemin tasarladığı gerçek ya da kurgusal kötülük suretlerine aktarmada olağanüstü bir beceri sağlamıştır. Ancak bu oto-narkotik etkiden kurtarabilecek derinlikteki düşünsel her tür etkinliğe de kapılarını sımsıkı kapatmakta beis görmemiştir. Tiksinişi gereken kendi çirkinlikleri iken, bunu ona duyuran seslere daima sağır kalmaktan yana olmuştur. Onun için, çirkin şeyler yaptığı için tiksindirici bulunduğu iddia edilen bir Jeffrey Dahmer imgesi gizli bir hayranlıkla karşılanırken, çirkinliklerin varlığını duyurduğu için hayran olduğu iddia edilen bir John Cage ya da Karlheinz Stockhausen, kimliğinden rahatsız çoğunlukça tiksindirici bulunmuştur. Diğer sanat dalları içinde, teknik ve estetik nedenlerle, öncü-yıkıcı söylemin daha keskin bir hal aldığı müzikte, beğenilerin uç duygularla ifade edilmesi doğaldır elbette. Kitle insanının beğenisinin biçimlediği genel estetik bağlamında, insanlığın en utanç verici eylemlerini yapanlarla en keşfedilmemiş denizlerine yelken açanlar arasında hiç bir fark kalmıyordu. Aynı dehşet söylemi içerisine kötülüğün temsili olarak sınıflandırılan çirkinlik biçimlerinde yamyam katil ile öncü besteci aynı demonizasyona tâbi tutuluyorlardı. Hatta hangisinin daha az çirkin olduğu sorusuna, kitle insanı, bilinçaltında, tercihini daha gerçek oldukları için dizi cinayet ustalarından yana yapacaktır. Zira içselleştirilmiş demokratik refleksi sınayan bir sanat yerine, terörize ederek bütün kötülükleri kendisinde yoğunlaştırmayı kabullenmiş bir 'zanaat' daha az korkutucudur; çünkü bir katilin sürpriz bir kötülük yaratabilme yeteneği, çirkin seslerle beklenmedik talepler ortaya koyan bir müzikten çok daha güven vericidir. İki el için çalınması olanaksız bir piano partisinde (Evryali), yapıta en az zarar verecek şekilde çalınmasını ama pianistin tercihinine göre bazı notaların atlanmasını zorunlu kılan *Xenakis*⁴, sanatı, bildik olanı yineleyen olmaktan çıkarıp her defasında yeniden kurulabilen bir düşünsel zemin şeklinde tasarladığı zaman, kötüyü çirkinle özdeşleştirmeyi alışkanlık haline getirmiş kitle insanına büyük eziyet etmiş oluyordu. Üstelik olur olmaz sesleri bir araya getirip müzik yapan bu garip insanlar, kuşkusuz bildik dünyaya, diğer bir deyişle güvenli kozaların yok ediciliğine sığınacak mazeretleri köktenci bir tavırla ortadan kaldıran anarşistler olarak, toplumsal gerçekliğe, sıradanlığın şiddetindeki diziselliğe uygun davranan katillerden daha uzaktadırlar. Onlar daha çok, başka ve, en tehlikelisi, "olmasa da olur; hatta daha iyi olur" diye düşünülen bir eleştirelilik zemininin fazlaca 'gerçek-dışı' *alien*'leri olarak görülmektedirler.

NOTLAR

1 Sigmund FREUD (1984). *Totem ve Tabu*, Sosyal Yayınlar, İstanbul, s. 116

2 Diana FUSS (1993). "Monsters of Perversion: Jeffrey Dahmer and The Silence of the Lambs" in Marjorie GARBNER, Jann MATTLOCK, Rebecca L. WALKOWITZ (der.). *Media Spectacles*, Routledge, New York, Londra, s. 193

3 Diane RICHARDSON, Hazel MAY (1999). "Deserving victims?: sexual status and the social construction of violence", *The Sociological Review*, c.47, sayı 2, Mayıs, ss. 326-327

4 Hira OĞUL (der.) (1999). *Alışılmadık Sesler*, Dost Kitabevi, Ankara, s. 62

Şiddetin sürekli meşrulaştığı bir dünyada kimlik yarılmaları şeklinde tezahür eden çelişkileri yatıştırmaya yarayan karanlık bölgelerin varlığı zorunludur. Kapitalizmin lanetlenmiş hayaletlerinin barındığı bu dış-dünyalarda 'normal' kitle insanının yüzleşmek istemediği halleri, düzene hep eğreti oturmuşluğunun tedirginliğinden türeyen gizli kıyıcılığı, kendi türüne, doğaya en büyük ihanetlerinin izdüşümleri barınır; yansıtılmış kötülük, tasarlanmış çirkinlikler halinde bu korku mahzenlerine istiflenir; nükleer atıkların sanki başka bir dünyaya depolanıyormuşlarcasına yok sayılmaları gibi sonsuza dek oraya kapatılır; sürekli artarak gömülürler. Beri yanda bu dehşet aygıtının çarklarına çomak sokmaya çalışan öncü sanat, yalnızca rahatsız edici olmasından dolayı, karanlık bölgede somutlaştırılmış kötülükten daha fazla tiksinti uyandırır; üstelik 'normallik' en sinsice yöntemle yapar bunu; ona cephe alarak değil; onu yok sayarak.

Küçük konforlarından vazgeçemeyen kitle insanı, kendi temerküz kampının arınma odalarında, kulaklarını, onu farklılaşmanın cesaretle keşfedilecek güzelliğine çağırın başka seslere tıkadığı sürece, yarı-karanlık odalarda nice kurbanların çığlıkları, "iyi tampere edilmiş klavye"ler eşliğinde yankılanmaya devam edecek.

↓

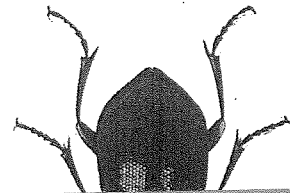
Kırktan fazlaydılar, kırkı da kara gözlerini üzerime dikmiş bana bakıyordu. Onlar arasından sadece iki çift yeşil göz vardı bana bakmayan. Bu bile beni rahatlatmaya yetti. Onlar bendendi. Benim gibiydiler. Hiç bir farkımız yoktu.

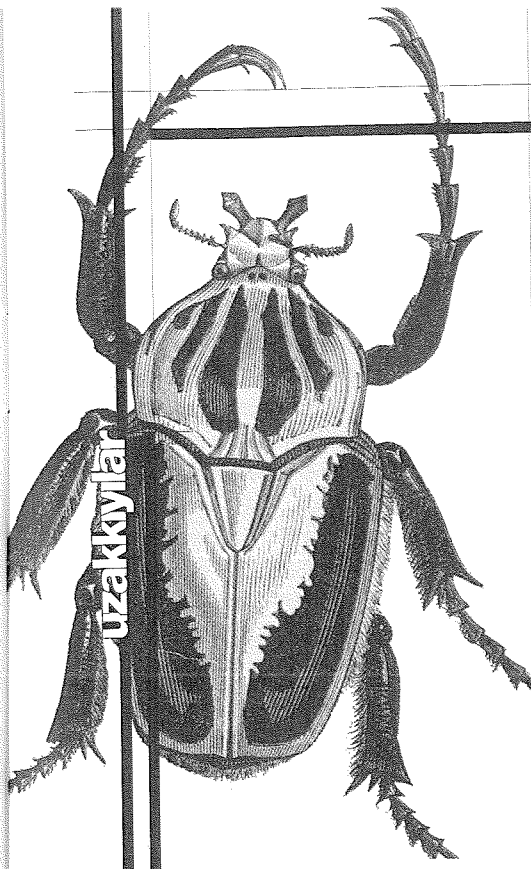
Elimi önce sıcak suya batırmalıydım. Sonra soğuk ve yine sıcak. Ta ki fare pisliklerinin elimden gittiğini beynim kabul edene kadar. Olmazsa dakikalarca bu işi sürdürebilirdim. O benimle ruh halim arasında olan meseleydi artık.

O gün yine aynı şekilde ellerimi yıkamaya başladım. Yemleme işi bitmişti. Deliğin birinde, derisi ve tüyleri kemiğine yapışarak kurumuş, kokmuş farenin biri bana rastlayacak diye ürpertiler içinde geçmişti günüm. Sonuçta hiç biri rastlamamıştı ama, ben kendimi unutarak bir gün daha geçirmiştim. Yılanları farelerin yanına koyarken bu kadar irkilmemişim. Yılanlar açtı ve beslenmeye ihtiyaçları vardı. Fareler ise besleyemeyeceğimiz kadar çoktular ve doğanın olmadığı bu yerde elimizden gelen tek şey doğanın işini üstlenip bir denge sağlayabilmektir. Bunu sağlayamazsak ya fareler bizi yiyecekti ya biz onları. Tuvalet sorununu yeterince iyi halledemediğimiz açık kanıtıydı bu durum. Çoğalmışlardı. Bütün hayatımız boyunca göremeyeceğimiz kadar çoktular. Ve örümcek çorbası bunu bize haykırıyordu. O zamana kadar farelerle bir sorun yaşayacağımızı hiç aklımıza getirmemiştik

Örümcek çorbasını yapana kadar yeşil gözlülerden biri epey zorlanmıştı. Daracık ışsız koridorlarda el yordamıyla toplamıştı onları. Toplayana kadar bir kaç fare ısırtığı, bilmediğimiz bir kaç böcek türünün yaralamalarıyla ucuz atlatmıştı. Toplumdan itilmişleri beslemek kolay değildi. Ayrıca kendine bir şey olmasını o kadar da umursamıyordu. En tehlikeli işlerden birini bu yüzden seçmişti. Yüzünün yarısını sapsarı irin toplamış bir yara kaplamıştı. Elleri her zaman kan içindeydi. Kan kuruyor, kabukları dökülüyor, döküldüğü yerde tekrar kanamaya başlıyordu. Bacaklarında ve sırtında iyileşmeyen zona yaraları vardı. Devamlı kaşınıyor, kaşındıkça yaraları azıyor ve iyileşmiyordu. Yemek yapmayı seçtiğinde hevesi ve mutluluğu yüzünden kimse ona sesini çıkaramamıştı. Yüzünden sızıp orasına burasına damlayan irin, ellerinden taşan kanla bize yemek yapacaktı. Hepimiz bunun sebebini biliyorduk. Onu sevip sevmediğimizi deniyordu. O da biliyordu ki sevmek önce tiksiniyen yerden başlardı.

Arada bir karanlıkta dışarı çıktığımızda gözümüzün görebildiği kadarıyla yakabileceğimizi düşündüğümüz şeyleri onunla toplar getirirdik. Geri kalanlar her zaman yerimizi gözlerdi. Kokumuzdan bizi bulmaları an meselesiydi. Çok iyi eğitilmiş sürüngenleri vardı. Grup halinde yapardık işimizi. Tek başına çıkmaya kimsenin cesareti yoktu. Kiminin bacağı kurtlanmış, kiminin kol etleri dökülmüş, kimininse gözleri oyulmuştu. Herkes kendi çapında olmak istemediği yere, aktöreye başkaldıran ve bunun cezasını onlar tarafından işkence edilerek uzağa, çok uzağa sürülmekle bulan, ama yine de bu halleriyle bile yaşamayı yaşayan birer aynaydılar birbirlerine. Kimse son halini bilmiyordu. Nasıl olduklarını sadece görebilenler karşısındakine bakarak çözmeye çalışıyordu. Bakışlarını yakalayabildiği anda her şey gün ışığına çıkıyordu. Tiksinti, utanç, şaşkınlık olan bakışlardan kimin ne halde olduğu kolayca anlaşılıyordu. Bu da sadece yemek yaparken oluyordu. Sadece o zaman ateş yakabiliyor, sadece o zaman birbirimizi görebiliyorduk. Birbirimizi sesimizden tanıyorduk. Konuşamayanların şansı yoktu. Dilleri kökünden kesilmişti, her zaman bir köşede dururlardı. Onlar eski hayatlarında dilleriyle başkaldıran türlerden birine aittiler. En iyi bildikleri ortalığı dilleriyle karıştırmak ve diğerlerinin aklını çelmektir. Bunu yapamadıktan sonra yaşamının da bir anlamı yoktu onlar için. Doğduklarından itibaren bunun için eğitilmişlerdi.

Konuşamamanın suçluluğu çıldırtmıştı onları. Kendilerinden sadece bunun için öğreniyorlardı. Ve sadece bu yüzden ölümü bekliyorlardı. Burada işe yaramayan tek grup konuşamayanlar grubuydu çünkü. Tehlikeden kurtulmanın tek yolu ses çıkarabilmektir.

Yeşil gözülülerden birinin örümcek çorbasını yemesinin ardından, içine düştüğü kısakcık uykusunda vücudundaki kurtlanmış yaralar yüzünden farelerce çiğ çiğ yenmesi yüzünden topluca bir karar alıp, vücudunda hiç yara bulunmayan dili kesikleri bir şekilde bizi, yani konuşabilenleri, yemeye kalkacak olan her hangi bir hayvana yem olarak verme kararı aldık. Bu çok acımasızcaydı bunu biliyorduk, fakat onlar buna dünden razıydı. Bizim hayatımızı kurtarıp işe yarayacaklardı. Biz de nasıl olsa yakında ölecektik. Bundan kaçışımız yoktu. Sürüngenler yakında gelip bizi bulacaklardı. Ve o zaman kimse bizi kurtaramayacaktı. İşkencecilerin bizi zamanında öldürmemelerinin tek sebebi buydu. Daha iğrenç olabilmek, sürüngenler tarafından yalana yalana emilerek öldürülme iğrençliğini bize yaşatabilmektir amaçları.

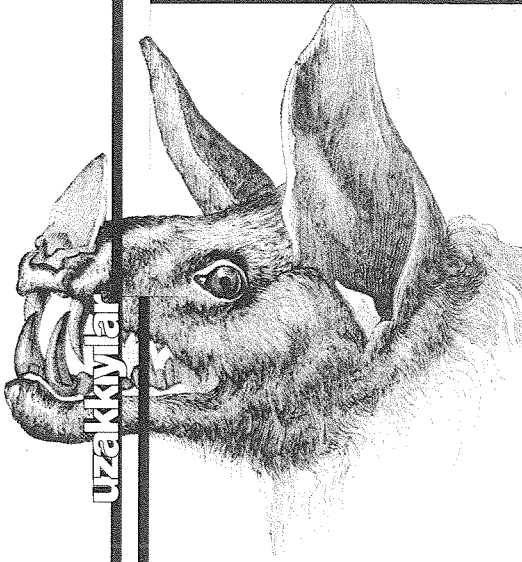
Birbirimize bir şekilde benzememiz bizi artık iğrendirmiyordu. Yaralar, kurtçuklar, fareler, yılanlar, böcekler, örümcekler içinde yaşıyorduk. Çocuk yapmayı düşünenler bile vardı aramızda. Herkes birbirinin yaralarına aşık olmaya başlamıştı zaman geçtikçe. Kim daha acımasızca işkence görmüş, buna dayanmış ve hala yaşayabiliyorsa kendisinden öğrenmeden, en ilgi çekenimiz o olmaya başlamıştı. Yarası az olanlar yavaş yavaş kendilerini gündüz gözü dışarıya atıp vahşice katledilmeyi göze alır olmuşlardı. Dışarıda içeri giremeyen, fakat içeride onlara aylarca yeteceğini bildikleri bir besin deposu olduğunu bilen hayvanlar geziniyorlardı. Ağızlarından salyalar akarak doluyor, sabahlara kadar uluyor, bir gün bize ulaşacaklarını bu göz dağlarıyla anlatıyorlardı. Yarası az olan beş kişi sağlamıştı bunu da. Kurtulmayı her nasılsa başarıp, sığınağımıza kadar sürünerek gelen, belden aşağısını hayvana kaptırmış birisi gözümüzün önünde ölmüştü. Hayvanın bir dişi kalça kemiğine takılmıştı, sarı yeşil salyası bütün vücudunu kaplamıştı. Kurbanın kendini hayvanın dişi kırıldığında dışarı attığı her halinden belliydi. Şimdi yarı tok yarı aç olan sürüngenin çiğlikleri ve ortalığa yayılan kan diğerlerini de reçele üşüşen arılar gibi buraya çekecekti.

İçeride fareler, dışarıda sürüngenler tarafından hayatımız içice tehdit altına girmişti. Bir yolunu bulup yanımıza gelmelerini bekliyorduk. Bu her an olabilirdi. Birsı havalandırma bacasını keşfettiği anda işimiz bitmişti. Kendimizi savunacak hiç bir aletimiz yoktu. Kafaları taşla ezilemeyecek kadar büyüktü. Anında mağara kadar kara, sarı yeşil sıvı salgılayan ağzlarına düşerdik. Farelere yem olarak verecek kimsemiz kalmamıştı. Sayımız gittikçe azalıyor. Ya toptan ölümü göze alacaktık ya da başka bir çaresini bulacaktık. İşte o sıralarda dizi dizi yılanlar keşfetmişti barınağımızı. Birkaçı fareleri yuttu. Gördüklerim bana yeniden güç kazandırmıştı. Yılanları odalardan birine çekecek ve tuttuğumuz fareleri bu odalara atacaktık. Böylece hem yılanlar bize zarar veremeyecek hem de farelerin sayısını azaltmış olacaktık. Bu durumun ne kadar tehlikesizce süreceğini kimse tahmin edemiyordu. Yılanların beslenme limiti dolduğu anda başa dönecektik. Onlar içimizde dolaşmaya fareler de bizi avlamaya tekrar başlayacaktı. İçeri giremedikleri sürece kimsenin sürüngenleri düşünenecek hali yoktu. Onlar geldikleri anda kaçışa hazır olacaktık. Dışarı çıkmıyorduk. Bu da ateş için malzeme toplayamamak demekti bizim için, besinimizi çiğden yemeye başlamıştık. Önce lezzetli yılanlar, daha sonra fareler oldu yemeğimiz. Ne tükenmez kaynaklarımız vardı. Bunları çiğden yemeğe alıştıktan sonra açlık gibi bir sorunumuz kalmıyordu. Onlar bizim dışkılarımızla ürüyor, biz de bizim dışarı attıklarımızı yiyenleri yiyerek tekrar dışkı üretiyorduk.

Dışarı çıkamadığımızdan içeriye keşfetmeye karar verdik bir kaç kişi. Gidebileceğimiz yere kadar gidecektik. Yolun bittiği yerde geri dönüp diğerlerini alacak ve onları da buraya getirecektik. Umudumuz yılan, böcek, fare ve sürüngen olmayan bir yer bulmaktı. Eğer geri dönersek dönüş yolunuzu bulmak için geçtiğimiz yerlere fare dışıyla işaret koyacaktık. İşimiz yoktu. Her yere el yordamıyla ulaşmak zorundaydık. Bu delik deşik mağara bizi gün

uzakkyılar

ışığına çıkarabilirdi.

Hiç bitmeyen koridorlardan geçtik. Yerin dibine inen oyuklardan. Yerin altında kaç yüz metrede olduğumuza dair kimsenin bir düşüncesi yoktu. Yanlamasına uzayan bir tünele girdik. Yol hiç bir yere sapmadan dümdüz devam ediyordu. Yolumuzu ne fare ne yılan ne başka bir hayvan kesti. Onları pisliğimizden biz türetmiştik. Bu bölgelerde hiç bir şey yoktu. Yürümeye devam ediyorduk. Bu tünele girmeden önce girdiğimiz en son delik son noktaydı ve orada bir su kaynağı daha bulmuştuk. Oradan daha dibeye oyulmamıştı mağara. Başka geçit de yoktu. Geri dönüp bu tüneli bulduğumuzda yeni bir yere ulaşacağımıza emindik, fakat geride kalanları düşünecek halimiz kalmamıştı. Bulduğumuz su açlığını biraz hafifletse de bu fazla uzun sürmemişti. Yanımıza aldığımız fare etlerini dikkatli tükettiğimiz halde bitmişti. Kaç zamandır yolda ve ne kadar uzakta olduğumuzu en keskin gözlemciler bile söyleyemiyordu. Bütün kavramlar bu karanlık odaların ve koridorların karanlığında kaybolmuştu. Biz de kaybolmuştuk belki, ama ne olduğumuzu, ne olmadığımızı biliyorduk. Arada bir dinlenerek devamlı yürüyorduk. Fare dişlerimiz bitmişti. Açlık dayanılmaz olmuştu. Yanlamasına uzayan bu tünelin sonu yok gibiydi. Takatimiz kalmamıştı. İlk firemizi bu sıralarda verdik. Sonra gerisi de yavaş yavaş döküldü. Bunu bekliyorlardı belki de; yarıda bırakan ilk olmak istemiyorlardı. Ben ve üç kişi daha kaldık. Dört kişi gitmişti. Odada bıraktıklarımızın ne halde olduklarını düşünmek bile istemiyorduk. Kara gözlü olanların hepsi oradaydı. Bir çift yeşil göz vardı arımda hala kendini tutabilen. Ben gücümü ondan alıyordum. Onu keşif ekibine zorla almıştım. Orada kalmayı, oradakileri terk etmemeyi tercih ediyordu. Geri dönmeyeceğimi bildiğim bir yolda onsuz yapamazdım. Yüzündeki irinler, yaraları, kaşınmaları beni yürümeye zorluyordu. Ondan tiksiniyordum.

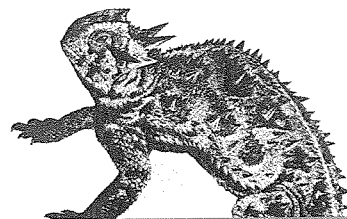
Ne kadar zaman sonra ilk sığınağımıza benzer bir yere geldik. Burası bizim kaldığımız yerden biraz daha büyükçe yapılmıştı. Yeraltındaki bu tünel onları birbirine bağlıyordu. Belki bundan sonra yapılmış olanı da buna. Diğerini içinde dolanmaktan öğrenmiştim. Burasının da az çok aynı planda yapılmış olduğunu düşünerek yukarı çıkmaya başladık. Sadece bir çift yeşil göz ve ben kalmıştık. Açık havaya yaklaştığımızı ciğerlerime usulca sokulan oksijenden anlıyordum. Yakında bir yerlerde havalandırma bacası olmalıydı. O bacayı bulduğumda son gücümü kullanıyor olacaktım.

Yukarı çıkıp bayılarak toprağa düştüğümde, bir çift yeşil göz, irin damlayan yüzüyle yüzüme eğilecek, kan sızan elleriyle bitlenmiş bedenimi okşayacaktı. Ve beni ilk gördüğü anda sormadığı sorularla, son ana kadar zehir olarak sakladığı düşüncelerini kulağıma fısıldayacaktı:

Neden yaralı değilsin? Neden bizim aramızdaydın? Onlardansın sen, hepimizi bu yeraltı şehrinde öldürmek için gönderildin. Buradan çıkacağımızı biliyordun. Beni yaşatacağını seni ilk gördüğümde anlamıştım. Sen yaralı olduğum için benden tiksindin, ben de yaraların sahte olduğu için senden.

Anlaşmanın ilk maddesi, dışarı çıktığım kişinin eski hayatına dönmesi gerekliliği idi. Kimse bunu engelleyemezdi. Onu ben seçmiştim. Suçu ne olursa olsun affedilecek, bütün yaraları tedavi edilecek ve dosyası yakılacaktı. Onu iriniyle uyum sağlayan ve kaniyle kontrası yakalayan yeşil gözlerine duyduğum tiksinti kurtarmıştı. Başka hiç bir şey değil.

Kırktan fazlaydılar, kırkı da yine o kara gözlerini üzerime dikmiş bana bakıyordu. Aralarında bir çift tanıdık yeşil göz vardı bana bakmayan. Bu bile beni rahatlatmaya yetti. O bendendi. Benim gibiydi. Hiç bir farkımız yoktu.

Gelin ölümcül düşünelere
Hizmet eden ruhlar,
Kadınlıktan çıkarın beni
Ve baştan aşığı ağızına kadar
Korkunç zulüm ile doidurun beni.
Kanımı kalınlaştırın;
Pişkinliğe giden yolu ve geçidi kapatın,
Böylece yaradılışın hiçbir tereddüt ziyareti,
Vahşi amacımı sarsmasın,
Ve de o ve onun etkisi arasında
Barış yapmasın. Katil ruhlar,
Kadınının göğüslerine gelin
Ve kin için sütümü alın.
Her nerede, o görünmez özlerinizde
Yaradılışın kötülüklerini bekliyorsanız
Gel, kalın gece,
Ve kendini cehennemin en boz dumanında
tatsızlaştır,
Böylece hevesli bıçağım
Açtığı yarayı görmesin,
Ne de cennet karanlığın
Örtüsünden gözetleyip,
"Dur, Dur" diye bağırmasın
Macbeth, William Shakespeare
(Çev. Bigc Akdeniz)

Kırılğan sonbahar gecelerinden bir gece. Kendi halinde kasabaları başka dünyalara bağlayan trenlerin yuvası garlardan bir gar. Herhangi bir kasabanın herhangi bir garı. Yolcular ve diğerleri bekliyor. Biraz sonra gelecek trene kilitlenmiş tüm düşünceler ve konuşmalar. Hepsi havada hepsi uçucu son dakika gerginlikleri. Garlar geceleri çok kalabalık olmaz ama en gizemli yolcular geceleri severler ve en gizemli yolculuklar geceleri yapılır. Trenin sesi karanlık gecede daha da ürkütücü gelir kulağına. Gara yaklaştıkça durmaya çalışan tren, rayları daha da gıcırdatarak ezmeye başlar. Garlara yabancı çoğu yolcu trenin duramayacağını, kondüktörün karanlığın örttüğü kasabaları unatabileceğini, farketmeden geçip gidebileceklerini ve onların da garda bir sonraki treni beklemeye mahkum kalabileceklerini veya eşyaları ile kendilerine gidecek yer aramak durumunda kalabileceklerini, o birkaç saniye içinde düşünür. Ama trenler hep durur. Gizemli ve sıradan yolcularını alırlar. Önceden çizilmiş kader gibi belirli yollarında gece ile birlikte ilerlemeye devam ederler.

EL DEĞMEMİŞ KADIN

Karanlığın içinde mümkün olacak en dikkatli ve hızlı adımlarla trene doğru ilerleyen esmer kadın kimsenin dikkatini çekmemeye çalışarak ve en önemlisi de kimseye değmemeye dikkat ederek acele ile yürüdü. Sabahları kalkan trenlerin daha kalabalık olduğunu bildiğinden her zaman akşam trenlerini tercih ederdi. Birbirine yapışarak trenin dar kapılarından içeriye itiş kâkiş girmeye çalışan insan selinin ortasından sağ salım çıkıp kompartmanına ulaşmasına imkan yoktu. Bu nedenle gece yolcularını tercih ederdi; hem gece karanlığı etraftaki pisliği de kapamaya yarardı. Annesinin hep dediği gibi "geceler binbir pisliği örter ama bambaşka garabetleri de ortaya çıkartır". Babası onları terkettiğinde beş yaşında olmasına rağmen kafasında hiçbir anı, yaşanmış hiçbir kare tutamamıştı. Bazı geceler karanlık odasında bir mum yakar ve sönene kadar beyninin içinde hafıza denen yeri bulmaya çalışarak damarlarını çatlatırcasına kendisini zorlardı ama yine de tek bir an hatırlayamazdı. Babası ile çekilmiş tek resmine bakar ve bu yabancı yüzde tanıdık bir şeyler arardı. Büyüdükçe benzerim belki diye çok izler aradı, büyüteçlerle milim milim incelediği fotoğraftaki adamda kendisine ait hiçbir iz bulamadı. Zaman geçtikçe ve resim sarardıkça resimdeki adamın kesinlikle babası olmadığına, annesinin yüzlerce sevgilisinden birinin, annesinin hatırına küçük kıza ileride gösterilmek üzere ve "işte bak baban buydu yani sen gökten düşmedin" diyebilmek için çekirilmiş bir resim olduğuna inanmıştı. Kompartmana ilk giren her zamanki gibi o olmuştu. Böylece kolonyalı mendiliyle oturacağı koltuğu rahatca silebilir, çantasını koyacağı yeri temizleyebilirdi. Küçük el çantası her zaman yanında yolculuk eder ve yanına oturacak kimse ile arasında bir çeşit kalkan görevi görürdü. Tanıdığı insanlara bile değmekten nefret ederdi ama tanımadığı insanlara değmekten tiksindirirdi. Bu tikslenme duygusu onda onda yavaş yavaş çoğalarak dayanılmaz boyutlara geldiğinde tüm hayatını da bu tiksintiden kaçınma kuralları üzerine kurmaya başlamıştı. İlkokuldayken durumu çok vahim değildi. Mesela kız arkadaşlarıyla aynı sırayı paylaşabilir, hatta teneffüslerde elele bahçede dolaşabilirdi. Sadece geceleri eve gelen annesinin erkek arkadaşlarının onun saçını başını okşayıp yanağından makas almalarından nefret ederdi. İşte yerine oturmuştu, yolculuğu birazdan başlayacaktı, ne ara bu düşüncelere dalmış olduğunu kestiremeden başını yasladı ve gözlerini kapadı. Kompartmanın kapısı açıldığında ve diğer yolcu geldiğinde o çoktan gerçek zaman ile düşer

zamanı arasına doğru yolcuğuna başlamıştı. Annesi... tüm zaman yolculuklarının tek ve mutlak kraliçesi yine belirmişti karşısında. Kızıl afet dalgalı saçları, herşeye üstten bakmayı başarabilen gözleri, dolgun kıvrımları ile her zaman dişi, hiçbir zaman anne... Her zaman her durum için annesine ait bir özlü söz olması ve bunların çoğunun aslında kendi eklemeleri ile beynine kazınmış olduğu ve nereye giderse, annesinden ne kadar uzağa giderse gitsin onunla beraber geldiğini düşünmeye dalmıştı ki kalkışını müjdeleyen trenin çığlığı ile gözlerini hafifçe araladı. O anda içeriye annesine bile taş çıkartacak dişilikte bir kadının sessizce süzüldüğünü gördü. Arkadan görünmeyen eliyle kapıyı hafifçe sanki kendi kendine kapanıyormuş gibi kapatırken suratında öyle bir ifade vardı ki bir an kapının kendi kendine kapandığına emin oldu. İçeriye kadınla beraber bir iyot kokusu dalıvermişti sanki. Kokuya takılıp şimdi çok uzaklarda kalan yıllar önce bir kaç ay yaşadığı deniz kıyısındaki küçük kasabaya uçuvermişti aklı. Zaman yolculuğu onu yeniden içine alırken beyninde iyot kokusundan bir dalganın gezindiği gibi tuhaf bir duyguya kapıldı. Ve bir kapı açıldı gözlerinin önünde. Hemen anladı o kapıdan geçerse o korkunç geceye gidecekti. İlk büyük bulantının yaşandığı o gece. Ondört yaşındaydı ve vücudunun doğal gelişminden, annesine benzeyen hatlarından nefret ediyordu, annesinin ona her fırsatta bunu hatırlatmasından daha da nefret ediyordu. Aslında şimdi kırklarında bir kadın olduğunda, tüm hayatı boyunca nefret etmesi ve tiksilmesi gereken tek varlığın annesi olduğunu anlamıştı. Ama içinde geçen dokuz ay sonucu oluşan o garip bağıın nefreti imkansız kılmasından ve o bağımlılık duygusunun insana sülük gibi yapışmasından olsa gerek hiç tiksiniemedi annesinden. O'nun yerine tüm dünyayı aldı karşısına. Kadın erkek genç çocuk yaşlı demeden herkesten tiksineye başladı. O gecenin üzerinden tam yirmialtı yıl geçmişti, o geceyi bir daha yaşamamak ve hatırlamamak için harcanmış yirmialtı yıl. Ne kadar ender hatırlarsa hatırlasın tüm hayatının içinde olduğunu da çoktan kabullenmişti. Gece yarısı uykusundan çığlık gibi tuhaf bir sesle uyanmıştı. Ses yukarıdan yani ona kesinlikle yasak olan annesine ait ikinci kattan geliyordu. Yatağından kalkmakla yorganın altında büzüşmek arasında tereddüt ederken kendisini ürkek adımlarla ikinci katın merdivenlerinde bulmuştu, sanki birisi kucağında oraya taşımış ve bırakıp kaçivermişti. İnleme yalvarma çığlık ne olduğunu kavrayamadığı sesi şimdi daha da iyi duyuyordu ve artık yemediği bir merağın girdabına kapılmıştı. Önünde durduğu kapıyı hafifçe aralayıp içeriye bakmak için inanılmaz bir itici güç vardı içinde. Bakmaması gerektiği bu tehlikeli dünyayı merak ettiği ve kafasını uzattığı için şimdi kendisinden nefret ediyordu ama o gece...o merak...o bilinmemelik...sanki tüm bir hayatın kilidi o kapının arkasındaydı ve onu itmezse yaşamaya sadece gölge bir insan olarak devam edebilirdi, gerçeği asla bilemezdi. İtti. Nasıl da titriyordu elleri, tıpkı şimdi olduğu gibi. Gördüğü iğrenç bir şeydi. Annesi, o tanrıça misali kadın, insanların etrafında pervane gibi ancak uzaktan uçuşabildiği kadın tahayyüllerin ötesinde bir durumdaydı. İri yarı adamla göz göze geldiğinde hayatında ilk ve son defa şeytana baktığını zannetmişti. Oysa birkaç dakika sonra aynı suratı tam gözlerinin önünde burnundan adeta alevler çıkartırcasına soluyarak ve gözlerinde hayvanlarda asla görülemeyecek vahşi gülümsemesi ile görecekti. Göremediği ama iğrençliğini hala hissettiği şey ise içine boşalan ılık şeydi. Daha birkaç dakika önce sadece içindeki bulantıyı bir an önce dışarı dökmeyi istiyordu oysa o bulantıdan kurtulamadan asla kurtulamayacağı çok daha korkunç bir bulantının içinde bulmuştu kendisini... Hayatı artık bir tiksintiden ibaretti ve hep öyle kalacaktı. Trenin geceyi yırtan düdüğü sesiyle irkildi, birkaç yıl sürmüş derin bir uykudan uyanmış gibi gözlerini açtığı anda yanında oturan insan üstü güzellikteki kadının ne renk olduğunu kavrayamadığı gözlerinin içinde buldu kendisini. Galiba bu kadın tüm hikayesini anlamıştı ve O da annesi gibi hiçbir şey demeden sadece kafasını çevirdi. Elleri hala titriyordu... o gece o kapıyı açtığı için asla affetmediği elleri... Ter içindeydi. Taze kabus görmüş insanlara ait yüz ifadesiyle, ilk defa kompartmandaki diğer yolculara göz attı. Tam karşısında oturan kadın da uyuyordu, nedense onun da bir çeşit kabus gördüğü düşüncesine kapıldı. Onun yanında ise ismi henüz koyulmamış saç rengi ile kayıp bir neslin son temsilcisi gibi çözümleyemediği bir yüz yapısı

ve kıyafetlere sahip genç bir kadın oturuyordu. Tam yanında siyah gövde gibi bir şey duruyordu, ne olduğunu anlamak için kafasını yoramayacaktı zira kafası kendini taşıyamayacak kadar ağırlaşmıştı. Kadın bir anda umarsızca ona bakmaya başlamıştı. Bu bakışları iyi bilirdi. Gardaki görevli veya bu kadın ve daha niceleri fiziksel olarak ona değmedikleri sürece hiçbir sorun yoktu. Kimsenin hikayesini merak etmiyordu; kimsenin de bakışlarıyla kendi hikayesini yakalayamayacağını biliyordu. Artık etrafiyla ilgilenme zamanı dolmuştu, saatine baktı yola çıkalı neredeyse üç saat olmuştu ve iki saat içinde kasabaya varmış olacaktı. Tekrar gözlerini kapamaya korkuyordu, en iyisi ter içinde kalmış ellerini ve yüzünü yıkamaktı. Kalktı, kapıyı yapacağı gürültüyü kesinlikle hesaplamadan açtı. Arkasından kimin baktığını bilerek kompartmanı terk etti. Elleri çok kirliydi.

İSTERİ

Hep istedim, bekledim, umut ettim. Umut içimde tükenmesin diye dualar ettim. Ölesiye sevgilerin içinden geçip de ayakta kalabilmek için hayata karşı verilmiş bir savaş alanını andırıyor beynim. Benim sevgili beynim. Beynim burada peki ben neredeyim. Benliğim beynimin hangi parçasının içinde kimyasal bir tepkime olarak sıkışmış kalmış acaba. Bana ne ya... neredeyse nerede. Her boş kaldığımda, her bunaldığımda atlı akıncılar gibi beynime hücum mu etmek zorunda bu cevaplarını bilemediğim sorular. Üstüme küf kokusu gibi sinen, ben nereye gidersem benimle gelen hatıralarım yine kopup geldiler yanıma. Daha garda beklerken biliyordum üstüme çöken gitme ağırlığı yine taşıyacaktı elbette eskileri yanıma. Bak işte yine yoldasın. Kendi hesaplarıma göre iki sene geçirdiğim bu kasabadan da ayrılıyorum işte. Bakıyorum da eski hüznülerim terk eylemişler beni. Yarın nerede uyanacağımı, bilmem hangi otobüsle nasıl bir yere doğru gideceğimi de merak etmiyorum artık. Nerede kaybettim ben içimdeki onca hüznü? Hangi üca köşeye kaçtı ve yerini neye bıraktı? Umursamazlık mı yoksa horgörü mü? Tren sarsıntısını özlemişim. Bir de tanımadığım bu insanlarla aynı havayı solumayı. Şu köhne, deri kaplamaları yırtılmış, süngerleri fırlanmış kötü kokulu koltuklara bakıp nasıl hüznülenmez insan. Zavallı bir şeyleri gözümüne sokmaya çalışan tam şu karşı koltuktaki yırtığa takıldı gözüm. Koltuğun içi, karnı deşilmiş insan gibi dışarı fırlanmış. Dışarı fırlayan yerden sarkan liğme liğme olmuş süngerin rengi kaç yıldır bu durumda olduğu hakkında ip ucu veriyor. Beş yıl, üç yıl... kapatılmaması için uzun bir zaman. Zaten bu tiksindiğim dünyada hiçbir şey zamanında kapatılmaz. Kanayan yaralar hep kanarlar, çünkü kanamalıdırlar. Yırtığın hemen yanında oturan kadına bak, yıllardır uyumamış gibi uyuyor. Yok yok uyumaktan çok kabusu düşmüş oradan da transa geçip kabusun içinde hapsolmuş gibi bir gerginliği var vücudunun. Gözleri ve elleri öyle sıkı kapalı ki nasıl geri çözülecekler acaba. Bu havada insanı terletecek bir sıcaklık olmadığına göre şu suratındaki terlerin kabustan başka ne anlamı olabilir ki. Zaten gözümüz açıkken çok mu güzel şeyler görüyoruz. Yo hayır, yine uğursuz düşüncelerine dalma lütfen. Kaç kere 'neden ben' diye sordum kendime. Tamam, başlıyoruz işte. Trenler nasıl da uygun kötü düşüncelerine dalmaya. Neden? Basit bir soru. Çünkü cevabı tek. Oysa ilaçlarla eğittiğin beynin sana uysal bir kedi gibi itaat etmeyi öğrendi. Ne o, yine çiğlik atma isteği mi bu kafama dalga dalga vuran şey. Tropik bir meyveye benzeyen şu yanımda oturan kızın kulağından walkman' i çıkarıp dibinde bağırırsam mı acaba: 'hepimiz körüz'. Ama benim üçüncü gözüm var. Sahi bu kız neden yanında vitrin mankeni gövdesi ile oturuyor. İş için gerekli herhalde, ne saçma. Vardır böyle insanlar, işleri ile ilgili objeleri kıvançla başkalarının gözüne sokmaya bayılırlar, küçük bilgisayarlar, ağzına kadar dosya dolu bond çantalar... Bak yine başkalarının detaylarına kafayı takmaya başladın. Sana herşey anlamsız ve sıkıcı gelebilir ama onlara gelmiyor işte. Onlar şanslı, sen değilsin. Hiçbir zaman da olmadın. Sen hep istedin ama hiç tatmin olmadın. Her ince ayrıntıda bin düşünce yaratan sevgili beynim hiç yakamı bırakmadı ki. Hadi itiraf etsene kendine: Kendimden tiksiniyorum, bu tatmin olmaz kimyam midemi bulandırıyor. Ama hayır, ben kendimi seviyorum, kendimi bu kadar

sevmesem neden buralarda durayım ki. Suratım kesinlikle o ekşimiş halini almıştır. Böyle zamanlarda hep olduğu gibi. Oysa yorgunum ve herşeye rağmen hayattayım işte. Doğuramadığım çocuklarım, yaşamadığım çocukluğum, sevelemeyen kalbim, hırpalanan bedenim, horgörülen arzularım, bastırmakla yükümlü tutulduğum onca isteğime rağmen hala varım işte. Bu beyazlı kadın, en son O girdi içeri. Bu serinlik, kompartmanın içinde esen hafif rüzgar sanki ondan geliyor. Evet işte görüyorum beyaz etekleri hafif hafif sallanıyor. Acaba diğer kadınlar da farkındalar mı bu esintinin. Yok, karşımdaki hala gerilmiş kukla gibi uyuyor yanımdaki de müziğe dalmış, kimbilir kafasında neler var. Beyazlı kadının camdan dışarı bakmasını fırsat bilerek biraz daha yakından baksam, evet işte simsiyah saçları da dalgalanıyor, oysa pencereler sıkı sıkı kapalı. Evet artık iyice eminim, kadının üstünden rüzgar çıkıyor. Beyaz etekleri yukarı doğru uçtukça hayatımda ne bir resimde ne bir heykelda ne de bir insanda görmediğim güzellikte ayaklarını görüyorum. Ve elleri, en becerikli heykeltıraşlar bile böylesi bir güzel el tahayyül edememişlerdir. Bu kadından gelen rüzgar, bak benim de saçlarım uçmaya başladı. Şimdi gözlerim kapanıyor, çok ağırlaştılar, artık ne yorgun kalbimin ne de beynimin dayanma gücü kalmadı. Uykunun esiri olma arzusu. Uykuda kaybolma arzusu. Düşlerin gerçek, gerçeklerin düş olduğu bir dünyaya kaçmak gibi uykuya doğru akıyorum. Tüm dünyanın bana karşı birleştiğine yemin edebileceğim günlerde, sevgili ilaçlarımla tanıştırlmadan biraz önce böyle yine akardım uykuya, mutlu olabildiğim tek yaşam biçimine. Derin uykudayım artık. Hiç düşünmeden bileklerimi kesiyorum. Kan ılık ılık sızıyor bileklerimden aşağıya doğru. Ellerimi kaldırıyorum kanıma bakıyorum. İçimde kırmızı bir sıvının dolaşıp durduğunu bilmek her zaman mutlu etmiştir beni. Kırmızı. Ateşin rengi. Tanrıçaların rengi. Beyazlı kadına uzatmak istiyorum ellerimi kırmızı kanımı ona sunmak istiyorum. Uyanmak istemiyorum.

CANSIZ CANLILAR

Simsiyah, diri ve kusursuz. Yuvarlak kalçaları takip eden dik göğüsler, geniş omuzlar, hepsi de bir Rönesans heykelini oluşturmak için yeterli. Tek kusuru ise topraktan çıkarılmış hali ile var olması, kolsuz, bacaksız ve başsız. Ama hala bir kadın o, yürümese de, dokunamasa da ve konuşamasa da. O'nu kadın yapan ise ona dokunan başka bir kadının elleri. Sımsıkı o'nu belinden kavramış hızlı adımlar ile yürüyen, gül pembesi saçları ile hemen farkedilen bir genç kız, o'nun yapamadığı herşeyi yaparak o'nu yaşıyor. İlk bakışta donuk bir mankenin kesik vücudu, sahiplenilmiş ellerin sıcaklığı altında sanki tekrar yoğruluyor ve kutsallaşılıyor. Genç kız için basit bir manken değil o, gününü geçirdiği, beraber yatağa girdiği belki bir anne, belki bir arkadaş, belki de fethettiği bir düşman. Kendi hayatını basit bir çıplak manken aracılığı ile ömür boyu sürecek bir enstalasyona dönüştürürken aslında kendi çıplaklığını sergiliyor. Görünülmezi görülür kılmak, kendini sunmak herkesin en büyük sakıncası iken, kendi iç dünyasını yanında taşıyor. Trene bindiğinde çevik bir hareket ile kompartmanın içine daldılar, manken ve genç kız. O'nu tam yanibaşında dimdik yerleştirdi. "İşte yine ayrılıyorz, senin ait olduğun yerlerden" derken onu rahatlatmak istercesine sırtını sıvazladı. Ama asıl kendisi gitmek istememişti, ilişkilerini en rahat yaşayabildikleri yer orası idi, şehir insanının acımasız bakışları yerini yargısızlığa bırakmıştı. Ve ikisi de dokunulmanın zevkini beraber tatmışlardı. Genç kız walkman'ini taktı, gözlerini kapadı ve dönüş heyecanını davulun ritmine saldı. Müziğin yavaş yavaş onu çılgın bir yaz partisinin sarhoşluğuna taşımasına şaşırıldı, her zaman dinlediği müzik ilk defa onu transa sokuyordu. Gittikçe koltuğun içine gömülüyordu. Vücudunu saran nemli boğuk hava adeta birbiri ile hızla çarpışan moleküllere dönüşüyor, küçük bir hortum etkisi yaratıyordu. Burnundan ve ağızından içeriye dalan rüzgar onu nefessiz bırakıyor, duyduğu hayret ölüm korkusu ile karışıyordu. Gözlerini hafifçe aralamayı başardığında nerede olduğunu çıkaramadı, iki gün önce güneşin batışında gördüğü renklerin tümü yıldızlar gibi sahipsizce havada asılı kalmışlardı, sanki gökyüzünde patlamışlar ve etrafa dağılmışlardı. Renklere dokunmak istedi, ama kıpırdayacak gücü

kalmamıştı. Birşeylerden saklarcasına her tarafını bitkiler kuşatmıştı. Ancak sonunda gözlerini açabildi. Karşısına oturmuş kadını görünce neredeyse kendinden geçecekti, biraz önce yaşadıklarının tek tanığı o olmalıydı. Sanki mankeni elinden alınmış, baştan yaratılmış ve canlı olarak ona geri gönderilmişti. Kadına her baktığında güzelliği tarafından boğulduğunu hissediyordu. Sonsuz güzellik...Her zaman kendi mankeninde hapsedtiği bu özellik ile aslında hiç karşılaşmamış olduğunun canlı ispatı. Kadının üstünde ince askılı beyaz, eteklerine doğru pembeleşen ve kıvraklaşan bir elbise vardı. Elbisesi otururken bile kadına küçük adımlar ile dans ediyormuş havasını veriyordu. Ayağındaki hal hal ışığın değişik renkleri ile bileğinin üzerinde dönüyor, kolyesinden sarkan gümüş yarım ay, dolunaylı bir gecenin film karesine dönüşüyordu. Yüzüne bakamıyordu bile, her an içine tüm bakışları yutabilecek bir kara deliği andırıyordu. Herşeyi görmüş gözlerin gerçekliğinde kendi hayatını aramaya başlamıştı.

İşte Viyana'da küçük bir kafede karşısında, önceki akşam tanıştığı ve iyi akşamlar öpücüğü ile yetinen erkek ile karşı karşıya oturuyordu. Sigarasına erotizm yükleyerek içişini izledi. Sinemada gördüğü son filmde hayran kaldığı erkeğini tıpatıp aynısı idi. Hani o çok etkilendiği, Jonh Malkovich'e benzeyen ve daha sonra bir dergide posterini görüp duvarına astığı ilk aktör. Delice ve tutkulu bakışlar ile izleniyor ama kafasını kaldırıp bakmaya utanıyordu. Vücudun şekline göre tasarlanmış rahat sandalyede rahatsızca kendini yerleştirmeye çalıştı. Kafenin dışarısındaki buz gibi havayı hala içinde hissediyordu. Dışarıda beklerken asla gelmeyeceğini düşündüğü erkek ile bir cafe'de baş başa olduğuna hala inanamıyordu. Önce tırnaklarına baktı. Yine manikürsüz ve pervasızca yenmiş. Ellerini masanın altına sakladı. Sonra ona baktı. Pahalı bir kuaförün altın saplı makası ile kesilmiş, özenle şekil verilmiş saçlar, daha önce görmediği, muhtemelen yeni bir Kuzey Avrupa'lı tasarımcının keşfettiği soluk kesici bir blazer. Ellerini saçlarına götürdü, ne kadar sert ve düzensizdiler. Buluşmadan önce hazırlanmak için vakti olmamıştı. Ona yakıştığını düşündüğü boğazlı kazağını bile beğenmiyordu artık, hem onu defalarca giymişti. Sabah erken kalkıp yeni bir şeyler almaya gidebilirdi, ne kadar tembeldi. Kendine kızdı. Makyajını da aşırı bulmayacağını umdu, belki de pembe renkli rujunu sürmeliydi. Birazdan tuvalate gider, kendine tekrar çeki düzen verebilirdi. Neyse ki makyaj çantasını unutmamıştı. Önceki gece daha çekici gözüküyordu, yılbaşı gecesi için tüm gün hazırlanırdı çünkü. Eli çenesinde çıkan küçük sivilceye gitti ve ondan iğrendi. Çıkacak tam zamanı buldu dedi içinden, hem de en farkedilecek şekilde. Teni de soluktu. Keşke bir gün sonra buluşmayı kabul etseydi. Böylece solaryuma gidebilirdi. Soluk bir ten üstüne koca bir sivilce. Sonra sütyenini düşündü: bugün giydiği, göğüslerini yeterince dik göstermiyordu, kesin göğüslerindeki hafif sarkıklığı anlayacaktı, göğüslerinden de tiksindi. Karnını içine çekti. Ne tembelim diye düşündü, biraz daha karın hareketi yapıp, karnını açıkta bırakan düşük belli pantolonunu giyebilirdi. Yanından geçen uzun boylu kadına bir anlık baktığını gördü. Ah, o kadın ile asla başedemezdi. Yine kendi ölçülerinden tiksindi. Sahip olmadıklarının hepsi o kadında vardı ve karşısındaki erkeğe öyle bir kadın yakışırdı. Yine de tüm tiksintilerini unutup kendini onunla konuşmaya verdi. Kendini gittiği yerler, okuduğu kitaplar, dinlediği müzikler ile ispatlamaya çalıştı, böylece tüm fiziksel kusurlarını kapatabilirdi. Aslında tek istediği önünde duran tanrının tanrıçası olmaktı. Tüm güzellikleri kendinde barındırmak istiyordu. Titreyen eli kahve fincanına gitti ama onun farketmemesi için leziz kahveden bir yudum bile almadı. Farklı bir kadın olmak, onun için çok farklı bir kadın olmak, özel bir kadın olmak için çabalayıp duruyordu ve buna ulaşmak için kendisine söylediği yalanlardan tiksindi. Bu geniş aydınlık Viyana Cafe'sinde bile onunla ilgili herşeyin bir pamuk ipliğine bağlı olmasından tiksindi. Karşısında oturan erkeklerin her zaman bir kahraman, kendisinin ise daha rolü bile kapamamış bir oyuncu olmasından bıkmıştı, çekilen sahnelerin hiçbirinde yoktu. Onu çekenler ile yüzleşmemekten, kendi güçsüzlüğünden tiksindi. Buluşmanın ertesi günü yolda yürürken vitrinde gördüğü kolsuz, bacaksız ve başsız mankeni satın aldı ve onu hiç yanından ayırmadı. Diğer yönden gelen trenin yarattığı gürültü ile bakışını kadının gözlerinden

kopardı. Ondaki enerjinin buram buram etrafa yayıldığını ve damarlarına aktığını hissetti. Cinselliğinden beslenmesine izin veriyordu adeta, sindirdikçe ümide dönüşen bir doyumunu yaşıyordu. Kadına adını sormaya cesaret edemeden kulağına binlerce sözcüğün fısıldandığını duydu:

MANİFESTO

Ve belki de ölümsüzlüğün en büyük acısı,
En büyük kozuma dönüşüyor.
Etrafımdaki kadınların tarih boyunca,
Bir evrimden diğerine sürüklediği TİKSİNTİ'yi,
Kadınlığımda erittim
Çocuklarımda büyüttüm
Yakamozların içinde yüzdürdüm
Tenimin kıvrımlarında dolaştırdım
Yılanlarımla, kraliçe arılarımla zehirlerinde akıttım
Ve ayın her halinde,
Dağlara ve denize her dokunuşunda,
Kutsal mabedimin geceleri soğuyan taşlarında,
Coşkun kokulu çiçeklerinin altında
KUTSADIM.

Ben Ay Tanrıçası,
Gökyüzünün ışığı
Venüs'ün ilham perisi
Sahipsiz Akdeniz kıyı tapınaklarında
Hala dolaşıyorum.
Aşkı yaşarken yudumladığınız sıcak nefeslerde,
Çocuklarınızı kucaklarken tattığınız analıkta,
Aynadaki tatminsiz görüntünüzde,
Aya her bakışınızda,
Sonsuzluk içinde tanımlandığınız bu dünyada,
BEN varım.

Size kendinizden tiksindiğiniz, yaradılışınızın kutsandığı,
Tiksindiklerinizin, tiksindirttenlerin ve tiksintilerinizin,
Kurban edildiği bir dünya vaad ediyorum.

↓

Ama Ben Senin En Çok Dalağını Sevdim

Pınar Öğünç

pınar75@hotmail.com

yanlışsusa

Çamaşır
makineninizin
kapak kilidine
dikkatli bakmış
mıydınız hiç? En
sevdiğim parçadır
çamaşır
makinesinde.
Kapağı düzgün
kapanmayan bir
makine asla
çalışmaz; çalışan
bir makinenin
kapağının
açılmaması halini
hiç saymıyorum
bile.
Buzdolaplarında da
kapağın yanındaki
lastik fitilleri
severim; fitilleri
ölmüş bir
buzdolabını
ayakkabılık
yapmanızı
önerebilirim.

Eğer abarttığımı düşünmeyecekseniz o günün hayatımın en önemli günü olduğunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.

Hayır bu ilk iş başvurum değil elbette. Üniversiteyi bitirdikten sonra altı ay, o fabrikanın sahibi iflas edip de kendimi öylece ortada bulduğumda dört ay, ondan sonrakinde "Kalite Yöneticisi" ile kavga edip çekmecelerimi boşaltmadan ayırdıktan sonra ise beş ayım kendi "insan kaynağı" sunacağım uygun bir iş mekanı aramakla geçti. Şimdi söyledim de aklıma geldi; şahane ciltli üç tane makine kitabım da en üstteki raftaydı. O "Termo-dinamik" kitabını bir daha nerden bulurum- ya da arar mıyım? Ben iki aydır yine iş aramakla meşgulüm.

O haftaki üçüncü, o günkü ilk görüşmemdi. Çok umut verici değil, ne de olsa ülkenin en büyük beyaz eşya üreticilerinden biri... Daha önce hep yan sanayide çalışmıştım. Çamaşır makineninizin kapak kilidine dikkatli bakmış mıydınız hiç? En sevdiğim parçadır çamaşır makinesinde. Kapağı düzgün kapanmayan bir makine asla çalışmaz; çalışan bir makinenin kapağının açılmaması halini hiç saymıyorum bile. Buzdolaplarında da kapağın yanındaki lastik fitilleri severim; fitilleri ölmüş bir buzdolabını ayakkabılık yapmanızı önerebilirim.

Randevu saat üçteydi. Artık bu tür trüklerde ustalaştığımdan görüşme öncesi kendinizi, kapının önündeki deri koltuklarda sağ bacağınızı iki yana şuursuzca sallarken ya da duvarlara gereksiz bir özenle bakarken göstermenin size ne kadar eksi puan olarak döneceğini bilmenizi isterim. E, tam üçte orada olacaksam daha kırkbeş dakikam var.

Yeni eleman alımlarının yapıldığı genel müdürlük binası şehrin önemli caddelerinden birine konuşlandığından etrafta kahve içecek bir yer bulmam hiç zor olmadı. O saatte kafe çok dolu olduğundan değil, sadece ikimiz de cam kenarına oturmamayı yeğlediğimizden, kırk yaşlarında bir adamın tek başına gazete okuduğu masanın hemen yanındakine, en köşeye geçtim. Sütsüz neskafeinden ilk yudumu aldığımda ilk kez süzmeye başladım adamı; belki gazetesini bitirir de, hiç değilse başlıklara şöyle bir on dakika bakarım diye. Üçüncü yudumda yanlış görmediğimden emindim. Adam sadece gazete okumuyor, kriterinin ne olduğunu bu uzaklıktan kestiremediğim biçimde kimi sözcükleri kırmızı keçeli kalemle yuvarlak içine alıyordu. Bir yazar olabileceğini düşündüm. Şimdi farkediyorum ki aslında "ne" olduğunu hâlâ bilmiyorum.

Günün o saatinde, kafenin tenhaliğinde, bomboş yerde yanyana masalarda oturduğumuzda ve bana kalırsa biraz da duruşumuzda birbirimizle ilgilenmemizi meşru kılacak bir şey vardı. İlk göz göze gelişimizde gülümsedi, ikincisinde masama oturmak için izin istedi. Ne çok girişken, ne de çok konuşkan bir insanım ama meraklı olduğum söylenebilir. Özür dileyerek, ister istemez gözüme iliştiğini ve neden bazı sözcükleri kırmızı dairelerle diğerlerinden ayırdığını sordum.

Söze ne sandığım gibi iyi bir yazar, ne de hayatta iyi yazmak gibi bir derdinin olduğunu söyleyerek başladı. Gözüm gazetede ki kırmızı lekelerde olduğundan anlattıklarının bir kısmını kaçırmış olabilirim. Ama bir gün, bazı sözcükleri diğerlerinden daha çok sevdiğini ve onları bir araya getirdiği anlamsız cümleler kurmanın onu çok mutlu ettiğini söyledi sanırım. "Bir gün" dediği de başka bir kentte olan çok sevdiği bir kadına ilk mektubunu yazdığı gün. Mektuplar ve buluşmalarla geçen dört yılın sonunda, kendi el yazısıyla yazılmış "Alıcı sözü edilen adreste bulunamamıştır" ibareli bir zarfı posta kutusunda bulunduğu zamanı, onun

"Bir kadını da," dedi "anlamsız bir cümle gibi sevdiğimi farkettim onunla. Gözünü, diğerinden ince olan kaşını, küçük göğüslerini, güzel ellerini sevdiğim gibi yamuk bir dişini, biçimsiz ayak parmağını, gayet biçimli olan en küçük parmağını, dizini, dirseğini, ense kökündeki saçları da sevdiğim için cümlenin anlamı üzerine düşünmem gerekmiyordu. Cümle içimdeydi. Abarttığımı düşüneceksiniz ama doktordan bin bir izin alarak onun apandisit ameliyatına ben de girdim. İçini görmek istedim anlıyor musunuz? Onu öyle başı yanda ağız hafif aralık baygın gördüğümde içim nasıl acıyordu... Ama bir yandan da içini daha çok açsınlar, onun midesini göreyim, dalağına bakayım istiyordum. Deli olduğumu düşünmenizi istemem; ama ayıldığı zaman gözlerine bakarken unutmayacağım bir kırmızılığı kaydetmeye çalışıyordum o sırada belleğime. Bu şart değildi ama aşkla sevdiğim o kadının bütün kılcal, atar ve toplar damarlarına da tek tek aşık olduğumu, ona değil, hatta kesinlikle önce kendime söylemek istiyordum. Onu bu kadar çok severken kendim için aradığım bir anlamdı bu. Bir kez mektup yazmaya başlayan insan mutlaka hisseder eksikliğini. İçimde bana tek tek sözcükleri sevdiren bir aşk var hâlâ, bana alıcısı olmayan mektuplar yazdıran, gazetelerden, dergilerden, kitaplardan kırmızı halkalı sözcükler biriktiren bu..."

sözcükleriyle aktarmak isterdim size. Öyle olmayacaksa hiç olmasın. İkinci kahvemi söylerken gördüğüm kasanın üzerindeki saate göre daha yirmi dakikam vardı. İyî ki de varmış.

Tam bir bitiriş cümlesi; üstelik zamanım da dolmuştu. Duyduklarımın garipliğinden de olsa gerek, izin isteyip ayağa kalkacakken sağ elim fincana çarptı. Hep sakarımdır. Ama kalan iki yudum nasıl o kadar yayıldı beyaz gömleğimin en görünen yerine anlamadım. Saat üçe iki vardı.

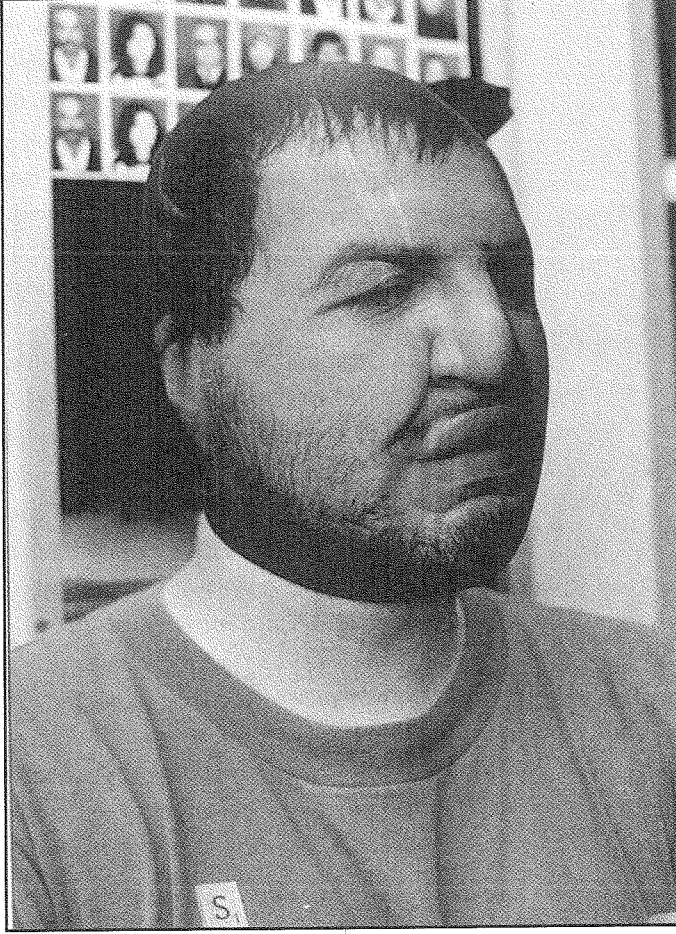
Asansörde bir tek ben olduğumdan 7. kata kadar lekemi biraz olsun kapatacak formüller aramaya başladım. Gömleğimi pantolonun içine daha çok sokmam, ceketimin önünü derhal iliklemem ve elimdeki dosyayı olabildiğince kravatımın hizasında tutmam gerekiyordu. Ben tek başına yaşayan bir adamım ve beyaz gömleklerimi yıkayanım hiç olmadı üniversiteye başladığımdan beri. Dingg!

Sinir bozucu sevimlilikte bir zil sesiyle kapı açıldığında başım dönüyordu. Sekreterin masasına ulaştığımda midem de bulanmaya başladı. Hangi sözcüğü seçmeli bilmiyorum, sanırım içimde kabaran sınırsız bir tiksintiydi, evet tam da buydu. Ritmik bir biçimde öğürüyordum. Bir şeyler saçmaydı, gereksizdi, sanki sorun çamaşır makinesinin kapağındaki kilitteydi. Saçmalıyordum. Ne zaman, nasıl ulaştım pencereye, camı ne zaman açtım bilmiyorum. Önce sadece aşağı kusmak yetecek gibiydi. 7 kat aşağıdaki kaldırımda omzunda kırmızı bir çantayla yürüyen genç bir kadın gördüğümde bedenimi de kusmuşum yönünde serbest bırakmam gerektiğine karar verdim. Belki de dağılmış bağırsaklarıma, patlamış beynime bakıp...

Mideniz el verecekse bu öyküdeki anlamsızlıkları çiğnemenen yutun. Çamaşır makinesi durduktan ancak bir dakika sonra açılabilir kapak!

↓

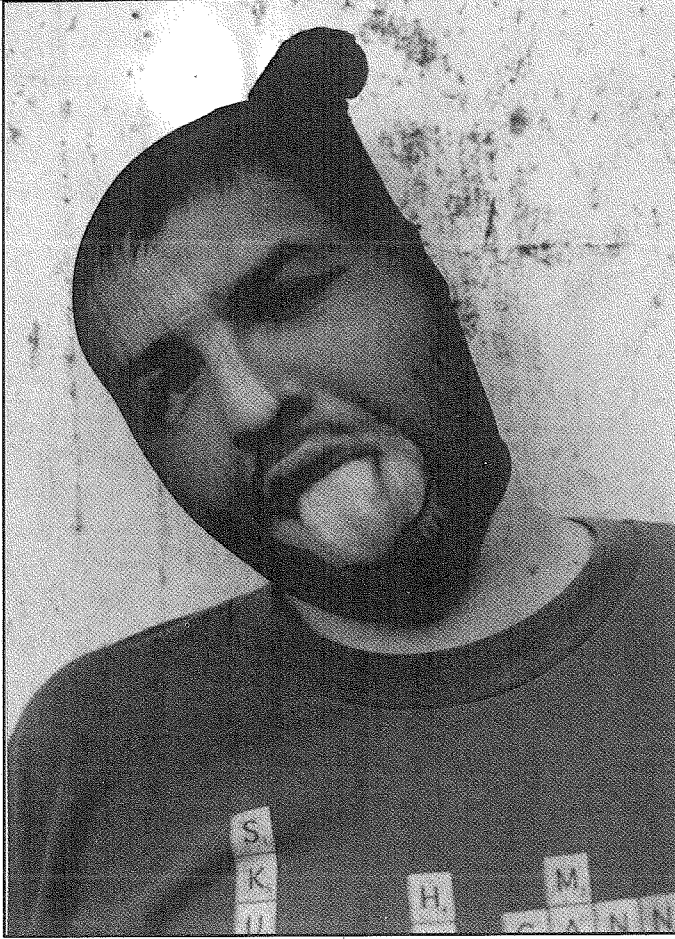
Artık, çok ender rastlanılan beklentili sevinçli sabahları bile isteğim dışı bir ağır başlılıkla karşılıyorum. Mide bulanmalarına karşı tedbir şekilleri geliştirmeye dayalı bir hayat. Örneğin, sarhoş bir gecenin sabahında ayak tırnakları kırmızı ojeli bir kadınla aynı yatakta asla uyanmam. Karnıyarıkla pirinç pilavını aynı tabağa almam, yağlı salçalı sıvı pilavıma bulaşamaz. Kahvaltıda ağzına rafadan yumurta parçacıkları yapışmış çay bardağı, keyif çayına geçerken temizlikle değiştiririm. Tam olarak kurulanmadan üzerime bir şey giymem. Filmlerdeki, banyoda bilek kesimli intihar sahnelerini kesinlikle izlemem. Burunları estetik ameliyatlı kadınlarla konuşmak zorunda kaldığımda yüzünün ortasına bakmamaya çalışırım. Kötü anıtlı meydanları ve beyaz plastik sandalyeli kafeteryaları görmemek için sokakta yolumu değiştiririm. Aynalara bakmam; hesapçı bir tohumdan, anlık bir içtenlik eksikliğinden, et benlerinden, tiksindiririm.

Diş etleri normalden uzun insanları, gülerken izlemeye kendimi alıştırmaya çalışıyorum. Bu tıpkı, halk oyunlarındaki halay arkadaşım Cavit'in sürekli terli ve siğilli ellerini tutmak zorunda olmak gibi; tiksirmek bu, insancılığının iç meselesi. Sabahlar; vitaminsiz giderilemeyen akciğer nöbetleri gibi, coşkusu kamil

kişileşmiş, renksiz şekersiz başarısız bir karavana dolusu beceriksiz yenge aşuresi. Otobanların çekiciliğiyle ani karar verilmiş uzun ve eşsiz araba yolculukları, bol yamalı kalın belli acemi ciğaraların yeşil babaanne sandıklarının kokularını barındıran lezzeti, Çilekderedeki sessiz evin balkonunda karpuz dilimleriyle süslenmiş king partileri, sarhoş olup kendine acıyanlara karşı gösterilen sınırsız tahammül, inanmak istediklerini seçerek ruhu arındırma çabaları; hepsi seksenlerin video furçasında bir görünüp bir kaybolmuş tracking ayarı tutmayan beta kasetteki bozuk görüntüler. Hatıraların eskimiş formatı, şimdiki zamana uymuyor. Bir biyografik bilgi resmiyetiyle birlikte, yan yana hazırlanmış iki klozete hiçkırıklarla karışık kusuyoruz, anımsamanın gerçekliğini yitirmenin tiksintisiyle. Acıyı

verdikçe bedene, kasmaya meyilli düşünce akışı yavaşlıyor. Bak! iskeledeki Manisalı kız, yatak odası apliği moru tırnaklarını, sandaletleri arasından sana gösteriyor. Tuttuğun bütün isparileri denize döküyorsun.

Bindokuzyüzetmişbeş sonbaharında emanet steysin bir opelin uzun arka koltuğunda İzmir'e gittin; Sındırgı yolunun seyrek yuvarlak kremit damlı ıssızlığında aç çakal sürüleri

gördün; aynı sürünün çete başıyla doksandokuzda Ankara'da biyoloji fakültesinin bodrumsu müzesinde yeniden karşılaştın; Rembetiko'daki Babis, Semine teyzenin kocası Hüseyin enişteydi. Kavala, Bornova'ya benzer bir yerd. Ömerağa, asmalı kahvenin yanındaki büyük dutu sizin için silkelendi. Baban, Pasaklı Sally dizisinin jeneriğini mono teybiyle kaydetmişti, Avrupa takımlarında oynayan Türk futbolcuların canlı yayın maçlarının ya da Muhammed Ali'li bir boks müsabakasının karlı zemheri gecesinde, uyumadan önce bir aile ninnisiymiş gibi dinlerdiniz. Dinler miydiniz? Emin değilseniz düşünün, kimbilir hanginiz beni öldürüp yerime geçtiniz? Eski sünnet düğünü fotoğrafları, bilgisayar görüntü programlarıyla kusursuz montajlanmış gibi; annem kesim anında sağ elini ağzına götürmüş, babam İspanyol paça; yavaş bir içtenlikle kotarılmış yetmişler dekorlu sokak bilborddu kredi kartı reklamı; bu gün, incelik olduğunu düşündüğünüz şeyleri, sanat yönetmenleri çocukluklarından çalıp size pazarladı. Yazmayı nasıl öğrendiğimi anımsamaya çalıştıkça, yazıcı şeritlerden tiksiniyorum. Eski tanıdıklarla karşılaşıncı, sandığımız tanışıklığın bir kurgu olduğunu, kendi çabalarımızla oluşmuş ortak anılarımız olmadığını ve ayrılır ayrılmaz beni unutacaklarını söylüyorum. Bir gece uyurken ya da kafam nal gibi olduğu bir anda, ticari Amerikan

gençlik filmlerinden seçilmiş sahneleri ardarda ekleyerek bilincime ekmişler, kendimi bazen bir lise koridorunda biryantınli saçlarımla ve gres yağı bulaşmış kovboy çizmelerimle baygın yatarken buluyorum; trafiğe kapalı caddelerde, adımlarım zenci bir kuryeninkilere benziyor. Şekilsellik nedenleri ergonomi kelimesinin arkasına saklanmış, bir sürü garip eşyanın yanında doldurduğum boşluk midemi bulandırmasın diye, tatlımsı etime karşı sabır yolları arıyorum.

Sessiz sedasız ortadan kalkıyor, nasıl biri olduğum. Tek başına birisinin erdem sandığı şeyler, sakın ağır bir buhran olmasın! Bir tenis maçı servis öncesi sessizliğinde, televizyonun devlet kanalından gelen uçak sesi, hiç bir gizemli hikaye barındırmayan boş ve nemli koridoru bir

kaç saniyelğine aydınlatıyor. Babamın, modern kadın bağı reklamlarından tiksindiği anlardaki kabak çekirdeği kokulu suskunluğu gibi, sıkıntılı bir ıssızlık var yer sifonlarında, lavabolarda. Pencereden bakarken, başını havalandırmak için yalnızca sabahları eşarpsız cama çıkan yaşlı kel kadın tarafından farkedilme paranoyası, ağdası gecikmiş bir kadının mini etekli yetmişler balosu rüyasında duyduğu utançla birlikte aynı hastalıklı beyinde üretiliyor. Beynim; çürüyor. Gülsuyuyla yıkanmış bir cemaat içerisinde, burun deliklerimden dışarı leş kokusu yayılıyor. Elimi öpmek için avluda ayinin sonunu bekliyorlar, diş eti iltahaplarının irinin lezzetiyle sarhoş olmuş çocuklar. Batmakta olan, ruhu galeyana getiren tümleçler gemisini, ilk önce zaman zarfı terketmiş; sümüklü bir trole benzeyen abdestli çocukluğumla göz göze gelmemek için, top oynanan boş arsalardan ve üzerinde hava yastıklı uzay gemileri planlanan bahçe duvarlarından uzak duruyorum. Kelebeğin ne kadar az vakti var ya da uçuşan pullu kanatlarını acımasızca kopartan şu çocuk, o kadar zamanı nasıl geçirecek? Özgüven hariç her şeye sahip süvarinin inadı ile, kıpırtısız çarşaf denizde, ferah bir börülce saltanatı ve tekne direklerindeki birandalardan sarkan aksak kaħkahalı araba farı ampülleri arasından çaresizce, açıldığı denizi bilmediğim zifiri boğaza doğru sürükleniyorum.

Broyler, cinsiyeti olmayan oir çeşit besi tavuğu. Yumurtadan çıkan civciv, yirmibeş günde kesime hazır tombul bir pilice dönüşüyor. Kısa ömründe, kudurmuşçasına suni yem tüketiyor. İlk yirmi günden sonra, ayakta durmak için tasarlanmamış cılız bacakları tombul etini taşıyamadığından, yattığı yerden yemek yiyor. Size güneşli bir keyif veren ve bazen sundurmalarda saklanmış küçük lakerda kavanozlarına ulaştığınızda memnun olduğunuz nostaljik balık pazarında, sabah ezanında, meşin kuyruklu kedi melezi aç fareler, bir uskumru galsaması kemirebilmek için birbirlerinin gözlerini oyuyor. Aval aval izlerken ağzınıza sinek kaçırtan akıllı şempanzeler, rollerini iyi oynayamadıkları zaman, iki yüzlü paragöz sahiplerinden odunla dayak yiyor. Sabah sıçtığınız bokla, akşam Ortaköy'de karşılaşmak sizin ellerinizde; doğmamış çocuğunuza, doğmamasının sebebi olan fosforlu prezervatifin, acıları öterek son bulmuş karpuzcu beygirinin şişmiş ölüsünün sırtında, boğaz sularında nasıl muzaffer süzüldüğünü bir mektupla anlatın. Muhabbetçi taksi şöförlerine, çok değerli yirmi yıl önce şu tepelerin dutluk olduğunu söyleyin. Bahar aylarında, yazın bir türlü gelemediğinden yakının. Pembe çocuklarınızın okulu, bir varoş okulunu kardeş okul ilan edip ziyarete gittiğinde, ölü bir sürüngenini incelemenin tiksintisiyle, deney çubuklarıyla dokunsun yoksul akranlarına evlatlarınız, refah seviyenizin yarattığı bit korkusu ve keneferden gelen hepatit buğusu ile. Gazetelerin üçüncü sayfalarında çıkacak, spor olsun diye gırtlak kesen ilk uydu kent manyağı haberini neşyle bekliyorum. Herkesin namahreminin yolu, günde onsekiz saat çalışan, çekirdekten yetişme, gececi foto muhabirlerinin vicdan kentinden geçer.

↓

Uffff,
bacaklarımda
kasılmış, topraktan
olsa gerek, sert
zemin! Bizim
köyün toprağı çok
ta sert olmazdı
ama galiba uzun
süredir buradayım.
Bu dar, sert ve
karanlık yerde!
Hani ölüm anında
ruh bedenden
ayrılır böylelikle
fizik ve fizik
olmayanın
birlikteliğı bu
ölümlü için son
bulurdu. Acıyı
hisseden fizik
olmayan (ruh) ile
acıyan, ağrıyan,
kasılan ve kánayan
fiziki organların
(beden) birlikteliğı
fizik olanın başka
bir fizik olanla,
toprakla kimyasal
tepkimesine kadar
mı devam ediyor
acaba?

Offf başım, ensem..... çok kötü ağrıyor. Diz kapağı ve sağ böbreğim de öyle. Kötü çarptılar galiba! Hıh. Lafa bak. Tabiki kötü olacak. Öldürecek kadar kötü. Öldüm işte! İyi de hani ölümler hiç bir şey hissetmezlerdi? Ben neden hissediyorum? O zaman ya ölümler ve ölümle ilişkin bilgilerimizin çoğu yanlış ya da bu durum ölüm nedenine göre değişiyor. Belki de ölüm anında vücudun hangi organı zarar görüyorsa, ağrı, sızı görüyorsa orası acıyı sürekli hissediyordur. Trafik kazalarında ölenler hep ezilme, kırılma ya da yanma acısını, kalp krizi geçirenler sadece kalp ve göğüs ağrısı çekiyordur, örneğin. Boğulanlar hiç nefes alamıyorlar o zaman!!!

Uffff, bacaklarımda kasılmış, topraktan olsa gerek, sert zemin! Bizim köyün toprağı çok ta sert olmazdı ama galiba uzun süredir buradayım. Bu dar, sert ve karanlık yerde! Hani ölüm anında ruh bedenden ayrılır böylelikle fizik ve fizik olmayanın birlikteliğı bu ölümlü için son bulurdu. Acıyı hisseden fizik olmayan (ruh) ile acıyan, ağrıyan, kasılan ve kanayan fiziki organların (beden) birlikteliğı fizik olanın başka bir fizik olanla, toprakla kimyasal tepkimesine kadar mı devam ediyor acaba? Yani, bu ağrılarım daha ne kadar sürecek, tamamen toprak oluncaya kadar mı, daha mı uzun? Hep böyle mi devam edecek, giderek şiddetlenen ve yayılan ağrılar mı olacak? Ya sürekli böyle olursa, cezami böyle mi çekeceğim acaba? Hani büyük ateşler, kaynayan dev kazanlar, zebaniler?... Şimdilik hiç böyle bir ortam yok. Ne gelen var ne giden. Tam bir sessizlik. Sanki bir çeşit bekleme odasındayım. Durumu anlayıp, kavramak için biraz zaman tanınmış, az sonra amansız bir sorguya alınacak bir günahkar!!! Dünya'da o kadar çok ölen var ki, belki de sıramı uzun süre beklemem gerekecek. Diğer gezegen ve galaksilerin sorgulanma bölümleri ayrımı acaba? Onlar da bizim gibi mi? Ne kadar farklı ölümler görecekler acaba? Bu arada, gözümde bir ağrı yok şükür, görme problemim olmayacak galiba.

Öffff, insanı ince bir kefen yerine bir uyku tulumuyla gömseler ya. Sert zemin, kafanın altındaki biriket... ağrı yapıyor haliyle.

Bir yerlerden esmeye başladı galiba. Nereden eser ki? Kapalı, derin bir kutu. Bir yerini mi açık unuttular acaba, yoksa köyün köpekleri taze et kokusunu mu aldı? Çevrede köpek ve toprağı tırmalama sesi de yok.

Filmlerde gördüğüm sahneler hep ölümünün katiliyle mücadelesinin ardından mağlubiyetini ilan eden yaralı, kanamalı yerde yatan bedeninden ayrılan ruhun önce katilinin, yani galip gelenin ardından koşması, ardından çaresiz bir şekilde yıllarca içinde bulunduğu ambalajı üzerinde birkaç tur atarak yavaş yavaş gökyüzüne yükselmesi şeklinde olmuştur. Sonra da kendi cenaze törenini yukarıdan bir yerlerden kuş bakışı izleyerek "gerçek dostlarını" tespit etme sahnesi. Hüzünlü ve çarpıcıdır. Maddi dünyaya ilişkin en dokunaklı, en anlamlı ve en gerçek görüntülerdir. Ruhun belki de ilk defa iyi ile kötüyü, güzel ile çirkinini bu kadar yakından ve yakıcı bir şekilde tespit ettiği andır. Siyah gözlükler sevgilisine, karısına, evine ya da mirasına konmanın heyecanı ile dönen riyakar gözleri saklamakta ilk defa bu kadar çaresiz kalır. Sevgilinin üzerinde duran siyah tuvalet, yüzünü kapatan siyah tül ilk defa ihaneti bütün çıplaklığıyla gözler önüne serer, hem de herkesin ortasında. İşte o an ruh için geride bıraktığı hayatla ve kendisiyle gerçek bir yüzleşme anıdır.

Garip. Ben neden bu sahneleri yaşamadım? Bana çarpan aracın arkasından koşup, "plakasını al, plakasını al" diye bağırmadım. Komik olurdu herhalde. Alçak herif, durup şöyle bir bakmadı bile. Sadece gözümün ortasında patlayan iki adet far ve bir çarpma sesi. Tek hatırladığım bunlar. Çarpanı merak etmeye başladım. Kimdi acaba, nasıl birisiydi, görünümü, cinsiyeti, eğitimi, memleketi, siyasi görüşü, alışkanlıkları?...Gecenin o saatinde o da sarhoştur herhalde, ya da uykulu ve yorgun, kim bilir?

Cenaze törenime katılmış mıdır acaba? Sonra, saçını başını yolarak, dizlerine vurarak, ağıtlar

Aslında ben
sahiden gittim mi
onu da
bilmiyorum.
Esmeye devam
ediyor. Serin
olması iyi. Hih?!?
Uzaktan sesler de
gelmeye başladı.
Sıram geliyor
galiba. Hazırlıklı
olmalıyım. Ne
söyleyeceğim, ne
yaptıklarımı,
nedenlerini,
niçinlerini,
nasıllarını zaten
her ayrıntısı not
edilmiş olayların
bir de birinci
ağızdan itirafı. Ne
gerek var bunlara.
Tanıdık, bildik
birilerini görürüm
en azından.
Yalnızlıktan
sıkıldım. Günah
ortaklarımı
görürüm belki, tabi
ya günahlarımdan
yalnız ben sorumlu
olamam elbette.
Günah çoğu zaman
birlikte yapılan bir
eylem değil midir?

yakan, feryatlar eden anneme yaklaşıp "başınız sağolsun, ben onun servis şoförüydüm" mü demiştir. Katiliydim diyemez ya. Belki de kendini savunmuştur; "sarhoştı, aniden önüme atladı. Bir şey yapamadım. Üzgünüm". Ya da "hem sarhoştı hem de elindeki telefonla meşguldü. Aniden önüme çıktı. Hiç beklemiyordum. Frene bastım, kurtaramadım. Başımız sağolsun". Sonra, "neyse, olanlar olmuş, giden geri gelmez artık" şeklinde bir genel kabullenmeyle olay küllenmeye bırakılacak tabiki, en fazla adliye koridorlarında uzun yıllara yayılarak aynı akibete uğrayacak, unutulup gidecektir.

Aslında ben sahiden gittim mi onu da bilmiyorum. Esmeye devam ediyor. Serin olması iyi. Hih?!? Uzaktan sesler de gelmeye başladı. Sıram geliyor galiba. Hazırlıklı olmalıyım. Ne söyleyeceğim, ne yaptıklarımı, nedenlerini, niçinlerini, nasıllarını zaten her ayrıntısı not edilmiş olayların bir de birinci ağızdan itirafı. Ne gerek var bunlara. Tanıdık, bildik birilerini görürüm en azından. Yalnızlıktan sıkıldım. Günah ortaklarımı görürüm belki, tabi ya günahlarımdan yalnız ben sorumlu olamam elbette. Günah çoğu zaman birlikte yapılan bir eylem değil midir? Eylem olması şart mı acaba. Düşünmekle, aklından, içinden şöyle bir geçirmekte günah sayılıyormu ki?... Belki de Adi Günahlar, Düşünce Günahları, Bölücü Günahlar gibi kategoriler ve bunlar için de ayrı ayrı sorgulama birimleri vardır. En ağır günahlar da son ikisidir doğal olarak. Benim durumum hangisine daha uygun o zaman? Hepsinden de bol miktarda var; adi, düşünce ve diğerleri. Bu durumda hepsi için ayrı ayrı ceza çekeceğim herhalde, normal olanı da bu zaten. Öyleyse her kategori için ayrı savunma hazırlamak lazım. Adi suçlar için kolay:

- Şeytana uydum, üzgünüm!

- İtiraz ediyorum!...

Tabi ki. Benden önce kim bilir kaç kişi aynı savunmayı denemiştir.

- Sayın jüri üyeleri...

Jüri mi?!!!

Neler oluyor, duvarlar hareketlenmeye başladı, değişik ışık demetleri oluşuyor her tarafta, ben mi dönmeye başladım bu daracık alanda yoksa duvar mı etrafımda dönüyor? Beynimde şimşekler çakıyor. Offf. Aaaaa!?! Dede, Anneanne, Kazım Dede... Ölmüş tüm ebeveynlerimin silüetleri birer birer belirip belirip kayboluyor. Aralarında tanımadıklarım da var. Fakat, hepsinin de suratları asık, son derece asabi görünüyorlar. Korkuyorum!... Buradaki hayattan mı memnu değiller, bana mı kızgınlar?... Tabi kızarlar, böyle günahkar bir torunu davul zurnayla karşılayacak halleri yok ya!

- Evet, sayın jüri üyeleri, hepinizin duyduğu gibi bu günahkar da işlediği bütün günahlarından beni sorumlu tutarak kurtulmaya çalışmaktadır. Buna hiç şaşırmadım. O zaman ev sahibinin karısıyla kapı arkalarında, merdiven aralarında, apartman boşluklarında ve de rahmetli kocasının yatağında fingirdeşirken, her ikisi de zevkten şehvet çığlıkları atarken şimdi beni sorumlu tutmaktadırlar. Bariz bir şekilde yalan söylenmektedir. Kuru iftira! Jüri üyeleri, hepinizin bildiği gibi bu dönemlerde ben bu tür bireysel, münferit olaylardan çok daha geniş kitleleri etkileyen, organize ve uzun erimli günahlar, zulümler tertiplemeyle meşguldüm. Hem de dünyanın her tarafında. Tahmin edeceğiniz gibi bu sefil günahkarla ilgilenemeyecek kadar meşguldüm. Büyük savaşlar tezgahlıyordum, darbeler, işkenceler, açlıklar, sürgünler, toplu katliamlar, ırza geçmeler, bebekleri, çocukları, yaşlıları her yaştan, her cinsten ve her ırktan insanları bir seferde, ızdıraplar içerisinde kimyasal gazlarla boğmalar, napalmıyla yakmalar, atom bombalarıyla, nötron bombalarıyla ve daha bir çok yöntemlerle yok etmeler, sakat bırakmalar vs. Bildiğiniz gibi bunlar asli görevlerimdi. Bunların yanısıra trafik kazaları, intiharlar, cinayetler, gasp, hırsızlık, fuhuş gibi ufak tefek tertiplerim de oluyor tabi. Dinlenirken boş kalmayayım diye!...

Duvarlar tekrar hızla dönmeye başladı, silüetler bir kaybolup bir beliriyorlar. Başım fena halde zonkluyor. Şimdi savunacak bir şey kalmadı işte. Yapılan herşeyin bilindiği bir durumda inkar etmek ya da suçu başkasına yıkmaya çalışmak en ilkel savunma olsa gerek. Düpedüz aptallık canım!!! Savunmamı daha bilimsel temellere oturtmalı, yanlış da olsa tutarlı olmasına dikkat etmeliyim.

Büyük savaşlar
tezgahlıyordum,
darbeler,
işkenceler, açlıklar,
sürgünler, toplu
katliamlar, ırza
geçmeler,
bebekleri,
çocukları, yaşlıları
her yaştan, her
cinsten ve her
ırktan insanları bir
seferde, ızdıraplar
içerisinde kimyasal
gazlarla boğmalar,
napalmarla
yakmalar, atom
bombalarıyla,
nötron
bombalarıyla ve
daha bir çok
yöntemlerle yok
etmeler, sakat
bırakmalar vs.
Bildüğünüz gibi
bunlar asli
görevlerimdi.
Bunların yanınca
trafik kazaları,
intiharlar,
cinayetler, gasp,
hırsızlık, fuhuş gibi
ufak tefek
tertiplerim de
oluyor tabi.
Dinlenirken boş
kalmayayım diye!...

- Sayın jüri üyeleri, bence asil üzerinde durulması gereken konu yaratılanların neden sürekli "kötünün" tehdidi altında olduğudur. Neden hem iyi hem de kötü var? Neden hep şeytanla içiçeyiz, her an kandırılmaya açık bir pozisyondayız? Bu ağır tehdit altında yaşamak kolay mı? Hayattaki bu kadar tatlı, çekici, renkli tuzaklardan korunmak mümkün mü?

- İşte sayın jüri üyeleri, günahkarın düşüncelerine hepimiz tanık olduğunuz. Bizzat kendi hislerinizle okudunuz, anladınız. Bu sefil günahkar bu düşünceleriyle aynı zamanda bir "düşünce günahkarı" olduğunu da itiraf etmiş oldu. Benim varlığımı sorgulayarak aslında bütün yaratılanları, evreni ve de yüce YARADANI sorguladı.

Ayyyy, off off! Başım, midem çok kötü çok. Nefesim hala şarap kokuyor. Tabi, ölümlerin dışını fırçalamazlar ki. Her tarafı özene bezene yıkanır da dişleri neden fırçalanmaz? Hoş, köyün pasaklı imamı hayatında bir kez kendi dişini fırçalamış mı ki benimkini fırçalasın. Bu yaz gününde kendi ter kokusuyla etrafımda dolanıp üzerime ılık suları boşaltırken sigaradan neredeyse kararmış koyu kahverengi dişlerini göstere göstere birşeyler mırıldanmıştır herhalde. Aklımdan geçen şeylerden eminim. Merhumdan bana ne düşecek acaba; takım elbise, gömlek, pijama takımı, pantolon belki de saat. Daha fazlası da gelebilir. Neyse, bunların bir önemi yok artık!

Savunmamı "düşünce" üzerine kursam? Çelişkiye bak! Zaten düşünce günahları için savunma hazırlıyorum. Evet, evet. Düşünce iyi fikir.

- Efendim, malumunuz olduğu üzere biz "insan" kullarınızı diğer yaratıklarınızdan ayıran en önemli özelliği bahsetmiş olduğunuz düşünebilme yetisidir. Bu yetiyi geliştirmek ve onu yaratılanların lehine kullanmak bir çeşit ibadet sayılır. Bu Yaratanın lütfuna saygı göstermektir. Tabii, gelişen düşünce yetisi sayesinde Yaradanın yeryüzüne yerleştiği bir çok bulmaca çözülebilmiş insan ömrü uzatılabılmıştır. Örneğin, deprem, sel gibi doğal felaketlerin, humma, verem, kolera gibi bir çok ölümcül hastalıkların etkileri bu sayede azaltılabılmıştır. Zamanla düşünce merkezimiz olan beyin daha fonksiyonel olarak kullanılmaya başlanmıştır. Dünyanın her yerinde ardi ardına bir çok soru sorulmuş ve bunların cevapları aranmıştır. Sayın jüri üyeleri, bu bilimsel gelişmelerden Şeytan da yararlanmasını bilmiş ve bir çok ölümlü toplu halde katledilmiş, işkencelerden geçirilmiş, fırınlarda eritilip sabun yapılmış, gaz odalarında yok edilmiştir. Şeytanın emrine giren bilimdeki ilerleme bununla da kalmamış ürettiği bombalarla bir seferde milyonlarca canlıyı bir anda yok etmiş, sakat bırakmış ve açlığa mahkum etmiştir. Ürettiği kimyasal gazlarlar üç, dört kuşağı bir anda yok etmiştir. Şimdi bunu yaptıran Şeytanın karşınızda "ben görevimi yaptım" edasıyla beni suçlaması inanılır şey değildir. Bu anlattıklarımın yanında benim günahlarımın lafi bile edilemez. Ben masumum!!!

- Çok başarılı! Sayın jüri üyeleri, tamamı ikrar sayılacak bu ifade için söyleyecek tek söz kalıyor. Bu sefil günahkar en hafif bir "düşünce günahının" bile en ağır bir "adi günahattan" daha büyük olduğunu bilmemektedir. Cezasını çekmesini talep ediyorum.

Ceza mı? Suçluyum demek? Olacak şey değil, hem bahset hem de kullandın diye ceza kes. Aman, düşünmemeliyim artık, bu da isyana girebilir.

Şimdi soğuk bir bira olsa!!! Son suçum neydi hatırlamıyorum. Neredeydim, ne yapıyordum? Hıh, hatırladım. Tanrıların yüce dağından, Olimpostan, dönüyordum, şeytanın karşı konulması en zor tuzağına düştüm. Şarap ve kadın. Tabii, yüzümün kızardığını hissediyorum. Ateş bastı! Yanmayı hak ettim elbette. Tabii ki, zaten ölüm nedenim başlı başına bir yakılma sebebi değil mi? Şarap. Bütün kötülüklerin anası olanın en tatlısı. Hem de şehri İstanbul'da, İstanbul kadar güzel bir kıza. İri, siyah ve parlak, derin gözlerinde kaybolup, uzun kıvrık saçlarında sörf yaptığım, inci tanesi parlak beyaz dişlerinde kayak yapıp bütün yemek boyunca inceliğine ve zarafetine hayran kaldığım, insanları dünyaya sürdüren yaratıkla. Bir kez daha bulunulan ortamdan kovulma nedenimiz oldu. Bu seferki biraz daha acılı ve kanlı o kadar. Elma'yı yemeyi tercih ederdim tabii ki. Bin yıllar sonra sebep de aynı sonuçta!!!

Sesler giderek yaklaşıyor. İki-üç kişilik bir grup. Konuşmalarını seçebiliyorum galiba. Evet, evet. "Burası çok kazık abi. Geçen sefer Ayça'nın doğum gününde 12 kişi ile ödediğimiz hesap bu kadar değildi." Diğer taraftan bir futbol muhabbeti karışıyor diğerine. Galatasaray, UEFA, transferler, hocalar vs. Hayret, burası gayet dünyevi. Sanki, yukarıdaki modelin aynısı buraya

Hı.N'oluyor? Bırak ayaklarımı
çekiştirmeyi pis hayvan! Defol,
defol git!!!
Kıpırdıyamıyorum.
Çaresizlik ne kötü.
Siren sesleri de nereden geliyor,
devriye gezen zebaniler??? Evet,
evet. Yukarının aynısı. Ölümlüler
sanki sadece bir kat aşağıya
transfer olmuşlar hepsi bu.

da kurulmuş. Yabancılık çekilmesin diye herhalde. Hah hah ha. Ölünün soğuk espirisi!!!
Hı.N'oluyor? Bırak ayaklarımı çekiştirmeyi pis hayvan! Defol, defol git!!! Kıpırdıyamıyorum.
Çaresizlik ne kötü. Siren sesleri de nereden geliyor, devriye gezen zebaniler??? Evet, evet.
Yukarının aynısı. Ölümlüler sanki sadece bir kat aşağıya transfer olmuşlar hepsi bu.

- İtiraz ediyorum. İtirazım vaaar!...

- Ne itirazı oğlum, uyan artık.

Hıı, bu ses??? Tarık!

Hı. Hıııı. Offff başım. Kemiklerim. Ne, neredeyim ben. Burası neresi. Tarık???

- Uyan, Recep. Pis sarhoş uyan!

- Ben? Ne oldu bana?

- Allah kahretmesin seni. Parkın ortasına sızmış. Ne içtin oğlum bu kadar? Kalk hadi kalk!
Gidelim buradan.

- Offf, nereye gidiyoruz ya?

- Eve tabii ki bu saatte?!!! Daha doymadın galiba?

- Yani nereye, evin neredeydi senin, Kızılay, Beşiktaş, Ortaköy, hı?

- Akatlar, Akatlar! Ne çabuk unuttun.

- Akatlara giderken Medlerden geçer mi abi?

- Hah hah ha... Pis sarhoş...

- Beni Mezopotamya'da bırakiver abi. Hayyamla Babilin Asma Bahçelerinde randevum vardı,
geç kaldım yine.

- Ömer Hayyam Pers oğlum karıştırdın yine!!!

- Fark etmez, şarapçıların vatani olmaz, netekim!!!

- Neye itiraz ediyordun öyle bağıra çağıra?

- Hiç sorma, bütün günahlarım gözümün önünden bir film şeridi gibi geçti, öldüğümü gördüm
rüyamda. Tam bir kabustu.

- Sonra?...

- Bak yine aynı filmi görmeye başladım.

- Sus, ayyaş herif zaten uykuluyum, dikkatim dağılıyor.

- Peki peki, Hick!!!

Dikkat et, dikkaaat sola kır, üzerimize geliyooor!

Fakat, fakat neler oluyor, tüm kemiklerim sızıyor!?! Hafifliyorum. Yükselmeye başladım.

Aman tanrım, araba ne hale gelmiş??? Tarık? Uyan, uyan!!!

- Ambulans çağırın. Allah kahretsin, nereden çıktı önüme bu adam?!?

Ama arabadan inen? Tarık değil bu, nasıl olur?!?

Her şey hızla küçülüyor, elveda dünya!!!

↓

Ben farketmeden öğrendim yazıyı, hayır onu seslendirmeyi, hayır onu anlamlandırmayı, hayır üstünde gezinebilmeyi, hayır onun benim üzerimde gezinebilmesini sağlamayı. Öğrenmişim, annem görmüş beni, bir gazeteyi tersten tutup siyasi sesler çıkarıyordum. Bu sesleri asla kendim çıkaramazmışım, bunu biliyorlarmış. Yazı kendini okuyormuş benim sesimden. Onlar zannetmişler ki yazıyı ben okuyorum. Yazı halbuki kendi dalgasında, kendisiyle salınıyormuş.

Evet ben sadece üzerimde gezdirebilmeyi öğrendim yazıyı. Aslında yazı sesimin, beynimin üzerinde kaydı. Karıncalandı beynim. Küçük, böceksi birimleri gözlerimin önünde kııldadı ama hiç gerçekten anlanmadı. Diller bile geçti beynimden, değişik kokular gibi, farklı denizlerden esen rüzgarlar gibi. Ama saçlarım bile kıpırdamadı. Zaten uzaktı yazı, yabancı bir sesle iyice yabancı ve uzak.

Harfler ve kelimeler olmadı böylece yazı, sabitlenemedi, anlanıp kıpırdımadı da. Harfler de isimler olup, isimleşip yazının içinde çaresizce kayboldular. Ama yazıyı yazı olmayan birşeylerle nasıl anlatmalı? Yazı olmayan birşeyler olmalı, okunmayan. Buna inanmalı ki uğruna yazmalı, okumalı, yazı işe yaramalı. Okunamayana inanıldı, fizik ötesi, yüce, yazıyı mı kendimizi mi var etmek için bilinmez. Okunamayanı yazdı yazı ve okunamadı böylece.

Yazı beni tuttu, satır aralarındaki boşluklarda yazısız karikatürler gibi, ama onların tersine kendinden uzaklaştırıp her türlü özette uzak hayaller, sürüm sürüm sürünen hayaller kurdurttu. Siyah lekeler anlamlaşmadan bırakmayınca gözlerimi, dolap beygiri gibi üzerlerinde döndüm. Sayfayı tutan ellerim terledi. Sırtım tutulurken satır aralarına kustum, çok geçmişler düşündüm, çok mekânlar hatırladım kısa boyluyken yaşadığım, sebepsizce çok dertlendim, dönüp dolaşıp siyah harfleri gördüm. Ben okumayı öğrenemedim. Bütün yaşlılarımdan önce ona ses vermeyi, üzerimden kendini okutmasını öğrettim ama üstüne çıkıp yüzmeyi, dalgalarına dayanmayı öğrenemedim.

Yazdıklarına da böylece yabancılaştım. Zamanı bu yabancılıkla hissettim, hatıra olan birşeyin artık kendi gerçekliği olduğunu anlar gibi ve yazmanın buruk zevkine de, ne gariptir ki, böyle bir kopuk geçmiş okumasıyla vardım. Yazdığım ve yazdıklarımı okuduğumda hissettiğim yabancılık, o tanıdık, benim kadar eski harflerime bile hissettiğim yabancılık, benden değişik benler, başka geçmişler ve potansiyel gelecekler, ya da geleceksizlikler yaratınca zenginleştim. Yazılarımı ben olmayan bir kendime yazdım, birsürü kendime yazdım, çoğaldım.

Yazmanın aktarmak değil dönüştürmek olduğunu kabul ettiğim yerd yazdıklarımı her seferinde bambaşka okumak. Ve başkalarının yazdıklarımı okuyamaması ve benim başka yazıları okuyamamam. Dönüştürdüğüm bütün bir geçmişimdi kaybolmaya niyet ederek. Kendimden an be an fersah fersah ayrıldım. Anlar arasında sıkıştırdığım harfler nisbetinde uzak diyarlara, en çok da kendimden uzaklara gider oldum.

↓

Yaz aylarının bir özelliği de insanın seçeneklerinin azalmasıdır. Bu durum, en azından benim gibiler için geçerli. Tatil yapmayanlar, yapamayanlar için... Yaz başında iş değiştirmenin en büyük cezası bütün temmuz ve ağustos başkalarının tatil anılarını dinleyerek geçirmektir. Bundan daha kötüsü, çevrenizdeki herkesin değişik zamanlarda ortadan kaybolmaları, tatile gitmeleridir. Cep telefonları yokken durum biraz daha katlanılır gibiydi. En azından ev ya da iş telefonları cevap vermezdi, siz de tahminlerde bulunurdunuz. Fakat şimdi durum biraz daha sinir bozucu. Düşünsenize sıkıntılı bir yaz akşamı biraz hava almak istiyorsunuz; bir yerlere gitmek, iki çift laf etmek için telefona sarılıyorsunuz ve arkadaşınız çok uzaklardaki bir tatil kasabasından gevşek gevşek size cevap veriyor. 'Keşke sen de burada olsaydın'lar, 'burası harika'lar, 'cenneti nihayet bulduk'lar... Sinirleriniz iyice bozulup, dışarı da çıkmaktan vaz geçip, televizyonun karşısında pinekliyorsunuz. Hatta sivrisinek ilacı reklamlarına bakıp iç geçiriyorsunuz. Evde bir tane bile yok. Hepsi tatile gitmiş, güneşten yanmış tuzlu bedenleri ısırıp meyva kokteyli ile tadı biraz değişmiş tatilci kanı içiyorlar. İyi yapıyorlar...

Böyle bir akşamdı, Deniz aradı. Deniz? Evet, çok seyrek görüştüğüm eskilerden bir arkadaş. Onun da sıkıntidan patladığını, seçeneksizlik nedeniyle beni aradığını anlamamak için aptal olmak gerekliydi. Önemsemedim. Sevindim. Davetini kabul edip evinin yolunu tuttum. Yolda Deniz'le konuşacağım konuları bir sıraya koydum. Kendimden söz etmeyi sevmediğim için, böyle görüşmelere hazırlıklı giderim. Çünkü, biliyorum; öncelikle ilişkinin kaldığı yerden alınarak günümüze gelinecek, anlatılabilir olan resmi gerçeklik konuşulacak, ardından da konuşmanın gidişine göre belki bir parça dertleşilecek. İnsan ilişkilerindeki en önemli düsturumu kaybetmeden neler anlatacağımı hesaplıyordum. Düstur şu: karşındaki sana derdini anlatmadan sen asla anlatma! Bu biraz haksızca gibi görünebilir. Ya da bir kısır döngü yaratabilir. Yani karşınızdaki de bu düsturu benimsemişse asla özel bir sohbet oluşamaz. Varsın olmasın... Kimin 'özel' bir sohbeta ihtiyacı var ki? Daha doğrusu kimin çok 'özel' bir derdi var ki?

Her neyse kapının zilini çaldıktan sonra bir adım geriye çekilip beklemeye başladım. Kapının açılmasıyla birlikte beklediğimden farklı bir gece geçireceğimi hissettim. Belki de evin içindeki tütsü kokusunu bir kumpas kokusuyla karıştırdım, bilmiyorum.

Evine ilk kez geliyordum. Daha önceki evine de bir kez gitmiştim. Evlendiği zaman bütün arkadaşlarını çağırmış, küçük bir davet vermişti. Deniz'le Altek'den tanışıyorduk. İlk çalıştığım şirket. Bilgisayar parçaları satıyorduk, ben müşterilerin sorunlarını gidermeye çalışıyordum. Bilgisayarların yaşamımıza yeni yeni girdiği zamanlardı. Herkesin kara cahil olduğu dönemler. Bilgisayarı açıp kapamak için bile tonla para verilip dersaneye gidildiği zamanlar. Bizim şirket piyasanın ilklerindendi. İlk olmanın avantajını da iyi kullanıyorduk doğrusu. Örneğin küçük bir haber bülteni çıkarıyorduk. Yeni ürünleri, yeni programları tanıtıyor, sık karşılaşılan sorunları yayınlıyorduk. Dergiyi Deniz ile beraber hazırlıyorduk. Ben müşteri sorunlarını biriktiriyordum. Şu meşhur anekdotları da biz üretmiştik o zamanlar; hani adam arar, benim bilgisayarın kahve tepsisinde sorun var der, daha sonra sözünü ettiği 'tepsi'nin CD-ROM sürücüsü olduğu anlaşılır... İlginçtir, daha sonra bu uydurduğumuz anekdotların gerçekmiş gibi anlatıldığına çok şahit olduk. Şimdi düşünüyorum da Altek'de geçirdiğimiz

zamanlar çok eğlenceliymiş. Sonra nasıl olduysa her şey sıkıcı bir hale geldi.

Yıllar sonra Deniz'i görmek güzeldi. Yaz başında boşanmış, biraz üzgün görünüyordu. Sekiz yıl evli kaldıktan sonra bir insanı yaşamından çıkarmak dış çektirmeye benzemiyor elbette. Hele bütün çevreniz o süre içinde eşinizin arkadaşlarından oluşmuşsa... Deniz'in durumu da böyleydi. Neden beni aradığını anlayabiliyordum. Görüşmediğimiz süre içinde neler yaşadığını anlatmayı bitirdiğinde iki büyük kadeh margaritayı içmiştim. 'Boşanırken bir tek bu makinayı alıyordum' dedi. Margarita yapma makinasını ilk kez görüyordum. Güzel bir alet fakat bunu benim mutfağın setinin üzerinde düşünemiyorum bile. Ya da margarita yapmışım, 37 ekran televizyonumda altyazılı bir filmi gözlerimi kısarak seyrediyorum. Komik... Benim böyle bir balkonum olsa, hiç durmaz alırdım böyle bir makinayı...

Bir süre sonra konuşacak konular tükenmeye başladı. Bir yarım saat daha oturur sonra da evin yolunu tutarım diye düşünüyordum ki Deniz'in yüzünde muzip bir ifade belirdi:

"Sen hiç bir şey anlatmadın. Bunca zaman neler yaptın, neler yaşadın, hiç anlatmadın. Fakat daha iyi. Bunları kendim öğrenmek istiyorum."

"Nasıl kendin öğreneceksin?"

"Ah, şaka yapıyorum. Aslında ben de inanmıyorum fakat eğlenceli geliyor. Bak ne aldım."

Kitaptan bir kutu çekip önüme koydu. Lacivert karton bir kutu. Üzerinde 'The Mythic Tarot' yazıyordu. İçindeki kartları, kitabı ve siyah örtüyü çıkarırken konuşmasını sürdürdü:

"Çok ilginç bir şey bu Tarot. Her kartın bir anlamı, bir hikayesi var. İki üç yıldır herkese bakıyorum. Eğlence olsun diye. İnandığımdan değil. Zaten baktıklarımın da hiç biri inanmıyor. Fakat bazen çıktığını söylüyorlar. Kartların üzerlerindeki resimleri seviyorum... Ne dersin sana da bakmamı ister misin?"

Ne diyeceğimi bilemedim. Bana hiç bir şey ifade etmeyen kartlara dalgın dalgın bakarken itiraz etmenin kabalık olacağını düşünüyordum. Ne de olsa bir oyundu bu. Konuşacak konular bittiğinde oynanan türden bir oyun. Şimdi reddetmeye kalksam, ben inanmıyorum falan desem ayıp olacak; sanki 'sen bu anlamsız saçmalıklara kendini kaptırmışsın, benim işim olmaz safsatayla' demiş olacağım. Durakladığımı görünce:

"Bir margarita daha?"

"Tabii. Varsa yani..."

"Olmaz mı, kaynağı bizde. Bu sefer neli olsun, çilekli mi limonlu mu?"

"Çilekli. Bu kartları nereden aldın?"

"Kitapçıdan. Ben dönene kadar sakın elleme. Büyüsü bozulur. Kuralı öyle."

Rahatlamıştım. Falıma baktıracağım belli olmuştu.

***

"Ne yapmalıyım?"

"Sol elinle on tane kart seçip üst üste koy."

"Pekâlâ."

İskambil kağıtlarından daha büyük olan Tarot kartlarını büyük bir dikkatle seçip üstüste koydum. Bir sigara yakıp Deniz'in kartları olması gereken yerlere koyuşunu seyretmeye

başladım. İlk kartı büyük artı işaretinin ortasına diklemesine yerleştirdi. Üzerinde 'Eight of Cups' yazıyordu. Üzerindeki resimde bir kız dolunaylı bir gecede toprak bir merdivenden aşağıya iniyordu. Kızın arkasında sekiz tane kupa duruyordu. Deniz'in kaşları kalktı:

"Kupa Sekizi. Gördüğün kızın adı Psike. Afrodit'in ona verdiği görevi yerine getirmek üzere yer altı dünyasına iniyor. Yüzündeki kederin nedeni de bu. Yolculuğunu tamamlayamadan öleceğini düşünüyor."

"Görevi ne?"

"Şey, Persefone'nin güzellik kreminde birazcık alıp Afrodit'e götürmek."

Ne saçma bir kart diye düşünüyordum ki Deniz ilgimi ayakta tutmak için duru ve kendinden emin bir tonda araya girdi:

"Şu anda bir şeyden vaz geçmek üzeresin. Vaz geçmek zorundasın. Durumun gerçekliği ile yüzleşmek zorundasın. Başka yapabileceğın bir şey yok. Bu yüzden biraz üzgünsün. Hatta iyiden iyiye depresyondasın. Bu şimdiki durumun."

Depresyonda mıyım? şimdiki durumum mu? Deniz'in söylediklerinden sonra aklıma bir dolu şey hücum etti. Bir dolu... İpini koparmış köpekler gibi. Yahu bu köpekler hep orada mıydı? Vazgeçmek zorundayım. Öyle mi? İşimi, yaşamımı, son aylardaki başarısızlıklarımı, mutsuzluğumu hızlandırmış bir filmde izliyordum sanki. Demek ki bir cümle ile özetlenebilecek kadar basitmiş 'şu andaki durumum'. İnanmıyordum tabii. Yani kartların bunları söylediğine, söyleyebileceğine... Fakat o sözler zihnimde birikmiş bir sürü şeyi harekete geçirdiler; bunu inkar edemem. Gerisini merak ediyordum. Henüz kapalı duran kartların neler söyleyeceğini merak ediyordum. Bir yandan da Deniz'in bu geceki halime bakarak bunları uydurduğundan kuşkulanıyordum. Merak kuşkudan daha ağır basıyordu. İkinci kartı birincinin üzerine yatay olarak yerleştirdi. 'The Empress' yazılı kartın üzerinde bir çiçek bahçesinde güzel bir kadın resmedilmişti. İri, hamile bir kadın. Kafasında bir taç vardı. Hatta bir kaleden yapılmış bir taç.

"Bu da İmparatoriçe. Ana Tanrıça Demeter. Tüm doğanın koruyucusu ve tanrıçası. Anlamı da... Evlilik. Ya da bir çocuğun doğumu. Ya da sanatsal bir eserin ortaya çıkışı. Yaşam verici bir kart bu. Güzel bir kart yani. Karşı karşıya olduğun durum da bu."

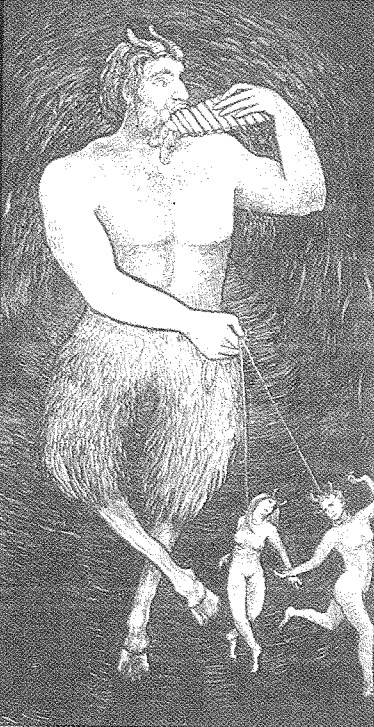
Biraz şaşırdığımı itiraf etmeliyim. Yaşamım bir film olsaydı, yani Deniz düşüncelerime değil de sadece yaşadıklarına tanık olsaydı bu yorumu rahatlıkla yapabilirdi. Uzun bir ilişkinin sıkıcı bir aşamasında olduğum doğru. Hatta artık evlilik ile yeni bir bölüme geçilmezse bitme tehlikesi olan bir ilişki. Yani evlilik bir biçimde gündemimde olan bir konuydu. Gerçi her aklıma geldiğinde kibarca uzaklaştırdığım da bir mesele. Bir takım tereddütlerim vardı. Dile dökemediğim şeyler. Deniz 'sanatsal bir eserin ortaya çıkışı' derken hafif kızarmış olmalıyım. Evet içten içe düşünmeye başladığım şeylerden biri de bu. Sanki evlilik, bu henüz olgunlaşmamış isteklerimi -bir eser meydana getirmek- bir anda yok edecekmiş gibi geliyordu. Bilmiyordum, kafam karışmıştı. Belki de bunları düşünmek için doğru bir zaman değildi.

"şimdi de yaşamına kuş bakışı bakalım."

"Nasıl yani?"

"Tepeden bakalım. Ayrıntılara girmeden, genel hatlarıyla yaşamın."

Üçüncü kartı bu iki kartın üst kısmındaki boşluğa yerleştirdi. 'The Moon'. Resim biraz karışık. Güneş ay karışımı bir nesnenin aydınlattığı (adı Ay olduğuna göre ay olmalı) karanlık bir

gecenin ortasında duran üç yüzlü bir kadın figürü. Önünde üç kafalı bir de köpek var. Tazi gibi bir köpek (üç köpek?). Suyun kenarındalar. Sağ köşede de sudan çıkmakta olan bir yengeç görülmüyor.

"Ay kartı. Hekate. Yeraltı Tanrıçası Hekate'nin üç yüzü. Görüyor musun, ayın da üç hâli resmedilmiş. Köpek de üç kafalı."

"Yengeç?"

"Yengeç garip bir yaratıktır. Ne suda ne karadadır. Her ikisi arasında gidip gelir. Bilinmeyenin derinliklerinden bilinene çıkan bir hayvan. Bu kartın senin için anlamı..."

"Bırak tahmin edeyim; üç yüzlü bir yaşamım var!"

"Pek değil. Kartın buradaki anlamı kafanın karışık olduğu, bir dalgalanma, bir belirsizlik içinde olduğun. Bekliyorsun. Bilinçaltının derinliklerinden bir şeylerin çıkıp kafanı netleştireceği günü bekliyorsun. Biraz ümitlisin yani."

Eh, olmayacak şey değil. Hangimiz bu anlamda beklemiyoruz ki? Bu yorumu kime söyleseniz 'hah, aynı ben' der. Fakat daha bu akşamki halimi, Deniz arayana kadar geçen sürede evdeki halimi gözümün önüne getiriyorum da... Oldukça doğru. İyi de doğru olmasının anlamı nedir ki! Neyi değiştirir bu yargı, bu kehanet, bu hokuspokus... Üçyüzlü Hekate'ymiş...

"Sıkıldın mı?"

"Yo, hayır ilgiyle dinliyorum."

"Nasil gidiyorum?"

"Bitince söylerim."

Ne söyleyeceksem! Bir de bunu düşünmem gerekiyor şimdi. Bitene kadar doğru dürüst bir kaç laf bulmalıyım. Hem inanmadığımı söyleyen, hem falın tutmadığını ima eden, hem de zevk aldığımı belirten bir şeyler bulmalıyım.

"Şimdi en garip yere geldik."

"Neresi orası?"

"Bu kartı koyacağım yer bize senin yaşadıklarının altında yatan gizli, senin bile farkında olmadığın nedenleri söyleyecek. Kitap diyor ki, kişi burada söylenenleri ilk kez duyuyormuş gibi olur, kabullenmekte zorluk çeker."

"Ciddi misin? Psikanalitik bir noktaya geldik desene."

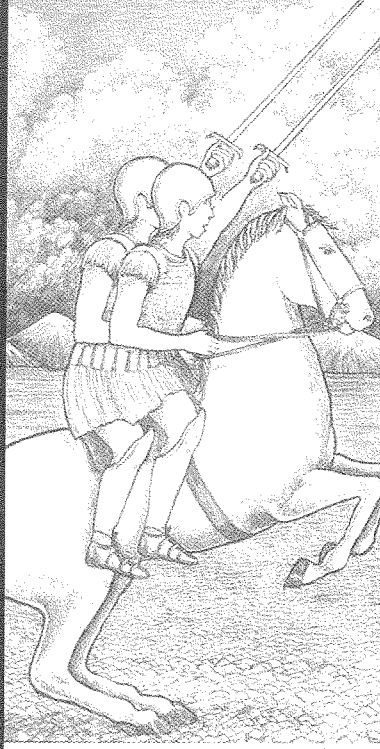
"Psike en başından beri var, baksana."

Birinci kartı işaret ediyordu. Evet doğru. Afrodit'in görevlendirdiği kız. Güzelliğin hizmetçisi Psike, yani ruh. Keyfim yerine geliyordu. Anlam kaybolunca rahatlıkla eğlenilebilir.

"Evet, işte kartımız."

Kartı açıp yerine yerleştirirken yüzümün ne hale girdiğine bakıyordum. Haklıydı çünkü iğrenç bir kart çıkmıştı. Anlamını bilmiyordum ama kötü bir şey olduğu kesindi. Kartın üzerinde 'The Devil' yazıyordu. Yani şeytan. Kocaman, keçi ayaklı, flüt çalan, diğer eliyle de bir kadın ile bir erkeğin iplerini tutan bir şeytan resmi çıkmıştı karşıma. Yaşadıklarımın altında yatan neden buymuş meğer: şeytan. Tahminde bulunmak için hamle etmedim bu sefer. Nasıl olsa tutturamayacaktım.

"Güçlü bir kart bu. Şeytan kartı sandığın kadar kötü değil. İçine şeytan falan girdiğini düşünme. Sadece..."

"Sadece?"

Ne diye heyecanlanıyordum ki! Fal seansı bittiğinde bu heyecanımı saklamadığım için başımın belaya gireceği kesindi.

"Şey, senin durumun şu: içindeki karanlık yönle yüzleşmekten kaçırıyorsun. İç dünyana inmeli, kendi labirentinin merkezine gelip, kendi karanlığıyla yüzleşmelisin. Ancak bu şekilde doğal bir insan olabilirsin."

"Şimdi yapmacık mı davranıyorum?"

"Tam öyle değil. Herkesin ruhunda karanlık yönler vardır. Fakat sen bunları yok sayırıyorsun. Ya da şöyle diyeyim, sen bu yönlerin olduğu için utanırıyorsun. Bu utanç ve kendinden öğrenme kişiliğinin altyapısını oluşturuyor."

Bir sigara daha yaktım. Kendimi sakinleştirmeye çalışıyordum. Deniz'i seviyordum, tamam iyi bir insan, üzgün ve bu gece arkadaşlık etmek hoşuma gitti; margaritalar da güzeldi hatta Tarot zırcılığı da idare ederdik fakat bu psikolog edaları nereden çıkmıştı şimdi? Ne demek? Ne cesaretle! Bir insanı evine davet edip margarita ikram ettikten sonra hakaret etmek nasıl bir davranış bozukluğu acaba! Diyelim ki bu saçmalıklara inanırıyorsun, ve böyle bir şey gördün; söyleme bari! Karşındakine bunu anlatmak zorunda değilsin.

"Bir panik içindesin, kendinden öğrenme ve panik seni yaratıcı işler yapmaktan alıkoyuyor. Utanmayı bir kenara bırakırsan, kendi karanlığıyla yüzleşirsen yaratıcı enerjin çağlamaya başlayacak..."

Artık onu durdurmak zorundaydım. Bu saçmalıkları daha fazla dinlemek istemiyordum. Kimse bana neyin doğru neyin yanlış olduğunu bu kadar rahat söyleyemez, böyle düşünüyordum. Ve sinirliydim. Ne kadar bastırmaya çalışırsam çalışayım sesim duygularımı ele verdi: "Bir bardak su alabilir miyim!"

"Tabii"

Sıkıldıysan bırakabiliriz. Evet böyle diyecekti. Birazdan mutfaktan gelip karşıma otururken böyle diyecekti. Evet bırakalım, söylediklerin bana ağır geldi, diyemezdim ya. Saçma geldi, desem daha kötü. Derin nefesler alıp kendimi sakinleştirdim.

"Evet yeni kartımız senin yakın geçmişte yaşadığın atmosfer hakkında ipuçları verecek. Bakalım neymiş? Aa! Kılıçların şövalyesi. Yakın geçmişte birisi seni olumlu yönde etkilemiş. Bir ruh ikizi gibi. Sıradan dünyevi işlerin ortasında sana yeni bir ufuk açmış. Bazı şeyleri değiştirebileceğini sana bir biçimde göstermiş, ön ayak olmuş."

(Erhan!) Saçma, çok saçma. Kim kimin ufkunu açabilir ki! İnsan yaşamının iplerini o kadar zor birarada tutuyor ki. Bir başkası çıkacak, sana 'işte bak böyle de yaşanabilir, kendine yeni bir yol çizebilirsin, otuzundan sonra piyano çalmayı öğrenebilirsin, yazabilirsin, resim yapabilirsin' diyecek; sen de 'hakikaten, neden daha önce aklıma gelmedi ki, obua çalmaya başlamak için güzel bir mevsim' deyip hayatını değiştireceksin. Evet Erhan'la iyi zaman geçiriyoruz fakat hepsi bu. (Hepsi bu mu?) Tamam bir takım projelerimiz de var, fakat bunlar o kadar çocukca şeyler ki (utanma!) sözünü etmeye bile değmez. İnternet üzerinde bir takım işler yapacağız. Sinema ile ilgili bir site. Erhan bu işten para kazanabileceğimizi öne sürüyor. Bilmiyorum. Ben işin daha çok programcılık kısmıyla ilgileniyorum (yalan söyleme); tamam sinema eleştirileri falan da yazmak istiyorum.

"Ne oldu? Daldın gittin karta."

"Bu Tarot garip bir şey, insanın aklına türlü şeyler getiriyor."

"Umarım iyi şeylerdir. İstersen şimdi de gelecekte nasıl bir atmosfer içine gireceksin onu görelim."

Deniz, 'The Magician' kartını yerine koyarken heyecandan dilim damağım kurumuştü.

"Tanıştırırım: Hermes. Gezginlerin, hırsızların ve yalancıların tanrısı; sihirin tanrısı, şans tanrısı. Şans yüzüne gülüyor. Yakın gelecekte şu anda farkında olmadığın bir takım yeteneklerini keşfedeceksin; yeni fırsatlar, yaratma enerjini coşturacak. Gözlerin açılacak, yeni olasılıkları göreceksin. Çok güzel bir kart. Bana bu güne kadar hiç çıkmadı."

Durumuma öyle sevinmişim ki Deniz'in üzüntüsünü hemen yok saydım. Gözümün önünden yeni projeler, keyifli çalışma saatleri, eğlence sahneleri bir karnaval hızıyla akıp duruyordu. Sanki söylenenler geçmişmiş gibi.

"Pekâlâ, şimdi de, yaşayacağın ilk olay. Somut bir şey yani. Hazır mısın?"

Her şeye, her zaman hazırım gibisinden bir yüz ifadesiyle onayladım. Birazdan küçük dağları nasıl olsa yaratacaktım. Sorun yok, buyrun.

"Çarkifelek!"

"Efendim?"

"The Wheel of Fortune, nam-ı diğer çarkifelek. Bu kart talih'in döneceğini söylüyor. Kader çarkı bu. Ve kaderinde bir değişim olacak. Fakat hemen sevinrne, çünkü bu değişim kötüden iyiye doğru olabileceği gibi iyiden kötüye doğru da olabilir. Nasıl olursa olsun, büyük bir değişim olacak. Fark etmemen mümkün değil. Yani bir süre sonra anlayacaksın. Seni nelerin beklediğini bilmiyoruz."

Bilmiyor muyuz? Her şeyi biliyorduk da, şimdi mi bilemez olduk? Biraz daha bilgi istiyordum:

"Bu çarkın yanındaki kadınlar kim?"

"Onlar üç kader tanrıçası. Moirai deniyor onlara. Anaları gece. Babaları ise belirsiz. Elinde ip yumağını tutan, daha doğrusu kaderinin ipini salan Clotho, sağ taraftaki ipi ölçenin adı Lachesis; ve soldaki elinde makas olan, bir başka deyişle ipi kesecek olanın adı Atropos. Kader ağlarını örüyor derler ya... İşte örenler bunlar, gecenin kızları. Onların ördüğü kaderi değiştirmek Zeus için bile imkansız."

"Çok tanrılı dinlerin sorunları hiç bitmez zaten."

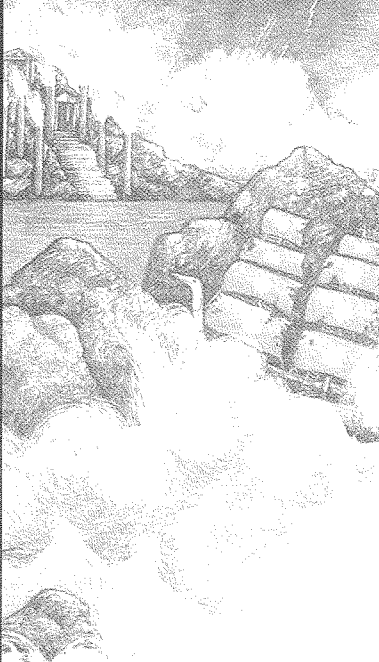
"Espri yapmayı bırak da insanlar seni nasıl görüyorlar onu dinle."

"Kim insanlar?"

"İnsanlar... Arkadaşların, ailen, yakın ve uzak çevren. Bu sekizinci kart senin imajını anlatıyor."

"Çok modern bir fal bu."

"Kılıç Dokuzlusu! Kötü bir kart. Kılıçlar hep kötüdür zaten. İnsanlar, uzun zamandır büyük bir endişe içinde olduğunu düşünüyorlar. Gelecek kaygıları içinde boğulmuşsun. Bu korkuların temelinde geçmişte yapılmış hataların yattığını düşünüyorlar. Bu kaygıların kölesi olmuşsun, öyle diyorlar. İnsanlar..."

İnsanlardan hiç bir şey saklanmıyor ki. Kim bu insanlar acaba? İnsanlar diğerleri hakkında bu kadar ayrıntılı düşünüyorlar mı ki? Ben herkesin kendisiyle ilgili olduğunu sanıyordum. Biraz başım dönüyordu. Deniz gözlerimin kaymaya başladığını anlamış olacak ki kartları açmayı hızlandırdı. Ya da bana öyle geliyordu. Saat kaç olmuştu acaba?

"Başkalarının düşüncelerine boş ver. Dokuzuncu kart senin korkularını ve ümitlerini söyleyecek. Kılıçların Kralı. Yani Odysseus."

"Anlamı?"

"Anlamı şu: zihinsel güçlerinle, etellektüel yeteneklerinle, ne ad verersen ver, aklınla yaşamını değiştirebileceğine inanıyorsun, bu konuda umutların var. Ve tabii bunu başaramamaktan korkuyorsun."

Doğru söze ne denir? Tarot'un sırrına varır gibiyim: öyle şeyler söylüyorsunuz ki, karşınızdaki itiraz edecek bir şey bulamıyor. Yani kim çıkıp da 'Hayır ben aklımla her hangi bir şey başarabileceğimi ümit etmiyorum' der ki! Palavra! Peki ama bir önceki kart burada çıksaydı ve bu kart bir önceki yerde çıksaydı yorum ne olacaktı? Kafa karıştırıcı bir sistem. Çözülmez gibi durmuyor gerçi. Zihinsel yeteneklerim ne güne duruyor, bir gün nasılsa çözerim (!).

"Ve son kart. Sonun. Onuncu kart senin altı ay gibi bir süre sonra hangi noktada olacağını söyleyecek. Hazır mısın?"

"Evet. Görelim bakalım. O ne bir gemi batıyor galiba."

Deniz 'Nine of Wands' yazılı kartı son yere koyarken yüzünden bir şeyler anlamaya çalışıyordum. Deniz Tarot kartını değil de ultrason raporumu okuyordu sanki.

"Kötü bir kart. Meşalelerin Dokuzlusu... Büyük bir yorgunluk. Evet battı batacak bir gemi var bu resimde. Geminin adı Argo... Argonotların yolculuğunu anlatan bir resim... Kente varmak için dalgalarla ve kayalarla boğuşmak zorundalar. Amacına ulaşmak için her şeyini ortaya koyduktan sonra son bir hamle daha yapman gerekecek. Yani zor zamanlar yaşayacaksın. Fakat o son enerjiyi bir şekilde bulacaksın ve tüm o bitmiş-tükenmişliğe rağmen karaya ulaşacaksın."

DEDİKTEN SONRA gözlerini gözlerime dikip susmaya başladı. Belli ki anlattıklarının yansımaları görmeye çalışıyordu. Ne diyebilirdim ki? Ne halde olduğumun bile farkında değildim. Siyah örtünün üzerine yayılmış olan kartlara bakarak ne kadar maceralı bir yaşamım olduğunu düşünüyordum. Kimler yoktu ki hayatımda: Psike, Afrodite, Demeter, Hekate, Hermes, Kaderin Kızları (gecenin kızlarıydı galiba), Odysseus ve Argonotlar! Tüm mitoloji benim yaşamımı anlamlandırmak için seferberlik ilan etmişti sanki. Ne saçma bir yanılsama! Gidip hediyelek eşyalar satan bir dükkandan Tarot setini satın alıyorsun, kartlarla birlikte çıkan siyah örtüyü masaya yayıyorsun, hatta bir kaç tane de tütsü yakarak Keltik bir müzik eşliğinde yaşamına mitolojik bir dekor inşa ediyorsun. Kendini kandırmanın bir sınırı olmalı. Bir de altı ay sonra şu noktada olacaksın, bu noktada olacaksın...

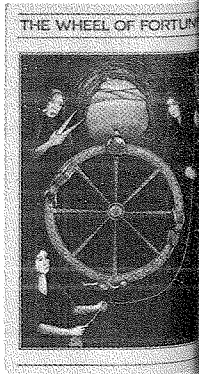
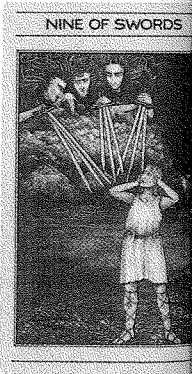
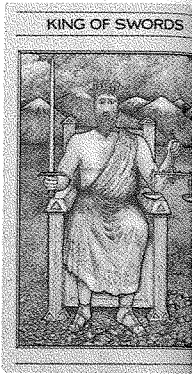
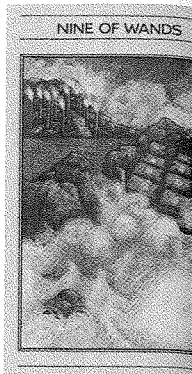
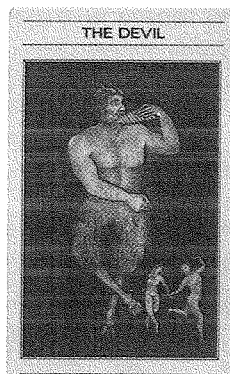
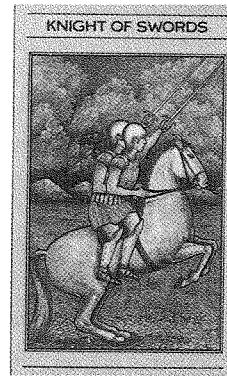
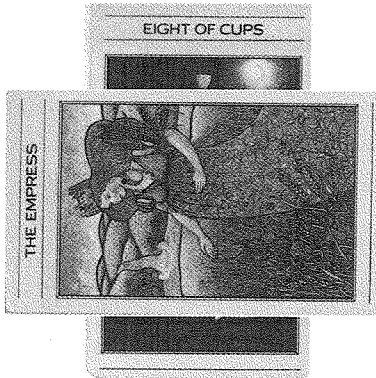
"Şu altı ay neyin nesi? Yani neden altı ay?"

"Kitap öyle diyor. Tamamen kitabın yorumlarına göre bakıyorum. Kendimden çok az şey katıyorum."

"Başka neler diyor bu 'kitap'?"

"Başka? Şey diyor, Tarot kartları ile geleceği okumak ciddi bir iştir, diyor. Bazı olaylar hiç olmayacakken, sırf Tarot kartlarına bakıldığı için gerçek olabilir, diyor."

"Shrödinger'in kedisi gibi. Kutunun içindeki kedi hikayesi, ölü mü canlı mı olduğunu ancak kutuyu açınca görebiliyorsun." Sanırım iyice çakırkeyif olmuştum. Her an saçmalayabilirdim. Aklim hâlâ kartlardaydı.

Balkona geçtik. Saatler önce eve gitmeyi planlamıştım, fakat onca içkiden sonra büyük bir eziyet gibi geliyordu. Şehir hiç olmadığı kadar sessizleşmişti. Herkes tatildeydi. Erhan tatildeydi. Ailem, komşularım, iş arkadaşlarım, dostlarım, sen... Evet tam bir yaz bekariydim, fakat bunu bir zombi gibi yaşıyordum. Senin tatile yalnız çıkmakta direktmen de sınırlarımı bozmuştu kuşkusuz. Belki de... Bilemiyorum. Bazen öyle olur ya, yaşamınla ilgili tüm muhasebeyi bir anda yapıverirsin. Kimi zaman bir kuyrukta beklerken, kimi zaman son otobüsü kaçırp eve yürüyerek dönerken, kimi zaman bir geminin güvertesinden köpüklü dalgalara bakarken tüm yaşamını sorgulamış olduğunu fark edersin. Tabii hoş şeyler çıkmaz altından. Benim şeytanım da buymuş. Tüm yaşadıklarımın altında yatan bir kendinden öğrenme durumu. Derin utanç. Neden dolayı böyle utançla doluydum ki... Neden yapmak istediğim her şeyi böylesine engellemiştim ki? Göz kapaklarım daha fazla direnemeyeceklerdi.

***

Sabah çok erken uyandım. Kanapede yatmak sırtıma iyi gelmemişti. Deniz'i uyandırmadan evden çıktım. Zihnim boş bir kağıt gibiydi. Belli ki henüz tam uyanmamıştım. Eve vardığımda afyonum yeni yeni patlamaya başlamıştı. Telesekreterin işi üç mesaj olduğunu belirtir şekilde yanıp sönüyordu. Döğmeye uzanmadan önce cep telefonumu kontrol ettim. Gece saat on gibi evden ayrılmıştım ve büyük bir olasılıkla gece yarısına doğru telefonun pili bitmiş, otomatik olarak kaplama alanının dışında kalmıştım. Bu notlar da belli ki o saatlerde bırakılmıştı. Notları bırakanın sen olduğunu anlamıştım. İç sıkıntısı... Kötü bir haber olduğu besbelliydi. Tarot falını hatırladım. Vazgeçmeliydim. Senden vazgeçmeye karar vermeliydim. Sonra da yaratıcı işler yapacaktım. Saçma sapan bir sürü şey. Margaritalar... Adını bile anmak yoğun bir alkol ve asit tadını ağızıma getirdi. Kusmamak için kendimi zorluyordum. İnsan bir kez kusunca alışkanlık yapar. Böyle düşünüyordum. Deniz'e de bir şey anlatmamıştım. Ne kendimle ne de seninle ilgili. Bir kez anlatsam, sanki... Geri dönüşü olmayan bir şey benim için anlatmak. Telesekreterin döğmesine uzandım:

"Benim. Herhalde bir yerlere çıktın? Cebin kapalı. Tekrar ararım."

Rahatlamıştım. Gerçi sesindeki gölgeler, tereddütler fark edilmeyecek gibi değildi. Fakat son zamanlarda (son günlerde? son aylarda?) sesin hep böyle değil miydi zaten? Telesekreterin uzun düdüğü birinci mesajın bittiğini ve ikincinin başlamak üzere olduğunu haber veriyordu:

"Yine ben. Saat iki. Sanırım dışarıdasın. Belki de uyuyorsun. Şey demek için..."

Bu sefer hat kesilmişti. Tam bir şeyler söyleyecektin ki... Üçüncü mesajın da sana ait olduğunu anlamıştım:

"Benim. Şey... Tatilimi biraz uzatmaya karar verdim. Aslında... Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum. Bir süre ayrı kalıp düşünmeye ihtiyacım var. Anlıyorsun değil mi? Dönünce... Yani sonra ben seni ararım."

Anlıyordum tabii. Yaşamımdaki her şey tepetaklak olmaya başlamıştı bile. Terketmeye hazırlanırken terkedilmiştim. Üzgündüm. Midemde henüz sindirememiş olduğum margaritalar, zihnimde anlam vermeye çalıştığım bir yaz gecesi Tarot'u, ve ellerimde... Ellerimde kalan? Boş boş ellerime bakıyordum. İşte bu boşluğu biçimlendirecek olan yine bendim. Artık başka biri olduğumu ve bu değişimin çok önceden başlamış olduğunu biliyordum.

Bütün bunları sana anlatmak istedim. Bunca yıl sonra telesekretere bırakılan bir mesajla emekliye ayrılmak biraz dokundu sanıyorum. Neden: insanlar ayrılık cümlelerini baştan savma kurarlar sanki! Terketmek ya da ayrılmak bu kadar önemsiz bir olay mı? Hayır biliyorum, senin için de zor. Zor olmasaydı, buradayken, yüzyüzeyle söyleyiverirdin. Konuşurduk. İtiraz etmezdim. Ne diyebilirdim ki. Farkındaydım. Fakat yine de böylesine uyduruk bir telesekreter mesajı ile noktayı koymak... Bu güne kadar hiç bir şey yaşamamışız gibi. Ya da hep uyduruk şeyler yaşamışız gibi... Ayrılık bir arada durmak kadar önemli bir şey. Garip bir biçimde karar veriyorum: Eğer bir gün birini terk edersem yaşanılanları hak edecek cümleleri arayacağım. Bulana kadar da terk etmeyeceğim. Belki de bir çok sevgili bu cümleleri bulamadıkları için dalgın dalgın yürüyorlar sayfiye yerlerinde. Kim bilir? İnsanların zihinlerinden geçenleri bilmek mümkün değil ki. Bir tek kendi düşüncelerimi biliyorum. Onlar da uyduruk görünüyor. Üzgünüm belki onandır. İncinmişim. Hani düşersin canın acımasız bir hafta sonra ağrımaya başlar ya incinen yerin... İşte öyle bir şey.

Yeniden başlamak için ya da bana dönmeni sağlamak için yazmadım bunları. Ya da kendimi rahatlatmak için değil. Hayır kızgın değilim. Sen haklısın. Beni yıllardır görmemiş olan Deniz de haklıydı. Tarot kartları da. Benim dışımda kalan ne varsa haklı. İçime hiç bir şeyi almadım ki. Dışıma hiç bir şey vermedim ki. Kayıtsız bir biçimde yaşayıp durdum. Belki Deniz'in anlattığı her şey yanlıştı. Fakat doğru olan -belki bu bir çokları için doğrudur- içimdeki karanlık yönden hep kaçtığım. Bu sefer kaçmak istemiyorum. Neyse o içimde yaşayan, elimi ayağımı bağlayan, beni duygusuz bir kabuğa dönüştüren neyse onunla hesaplaşacağım. Onun ne olduğunu bilmiyorum. Nasıl hesaplaşacağımı da... Fakat bu seferin son sefer olduğunu hissediyorum. Belki daha önce de kıyasına gelmişim o labirentin, fakat nasıl becerdiysem yok saymışım. Her şey normalmiş gibi yapmayı başarmışım. Ve bu beni yaşamımı bir çöle dönüştürmüştü. Şimdi bu çölün karanlık gecesinde gözlerimi yıldızlara çevirip yolumu bulmaya çalışıyorum. Biraz hayalgücü gerekli bana. Ya da cesaret. Hayal kurmanın cesaret etmeye dayandığını kavriyorum şimdi. İçimdeki ses (belki de utancın kaynağı olan o ses) dalga geçiyor düşüncelerimle, yazdıklarımınla. Terkedilince filozof kesildiğimi fısıldıyor. Aldırmıyorum. Aldırmamaya karar veriyorum. Kolay olmayacak. Biliyorum, gerçek yaşam filmlerdeki gibi değil, romanlardaki gibi hiç değil. Fakat denemeye değer. Ümit etmeye değer. Değmek zorunda. Bunun kolay olmayacağını biliyorum. Yıllar süren beraberliğin sonunda elimde kalan boşluğu kolay kolay dolduramayacağımı da... Bir başka gece bakılacak olan falımda bambaşka maceralar telkin edileceğini de. Fakat bırakalım bu fani ruh bu sefer kader kızlarının dokuduğu halıda koşsun.

Birazdan sana yazdıklarımı çekmeceme kaldıracağım. Belki akşam Deniz'e uğrar, ona her şeyi anlatırım. Kendimi, seni... Aklıma başka bir şey gelmiyor. Deniz anlar mı? Bilemem. Ne kadar dalga geçtiysem de dün akşam bana anlattıkları o karanlık iç boşluğumda bir mum yaktı. Sönmeden bu cılız kandilin aydınlattıklarını görmeliyim.

Görmeli ve yaşamalı.

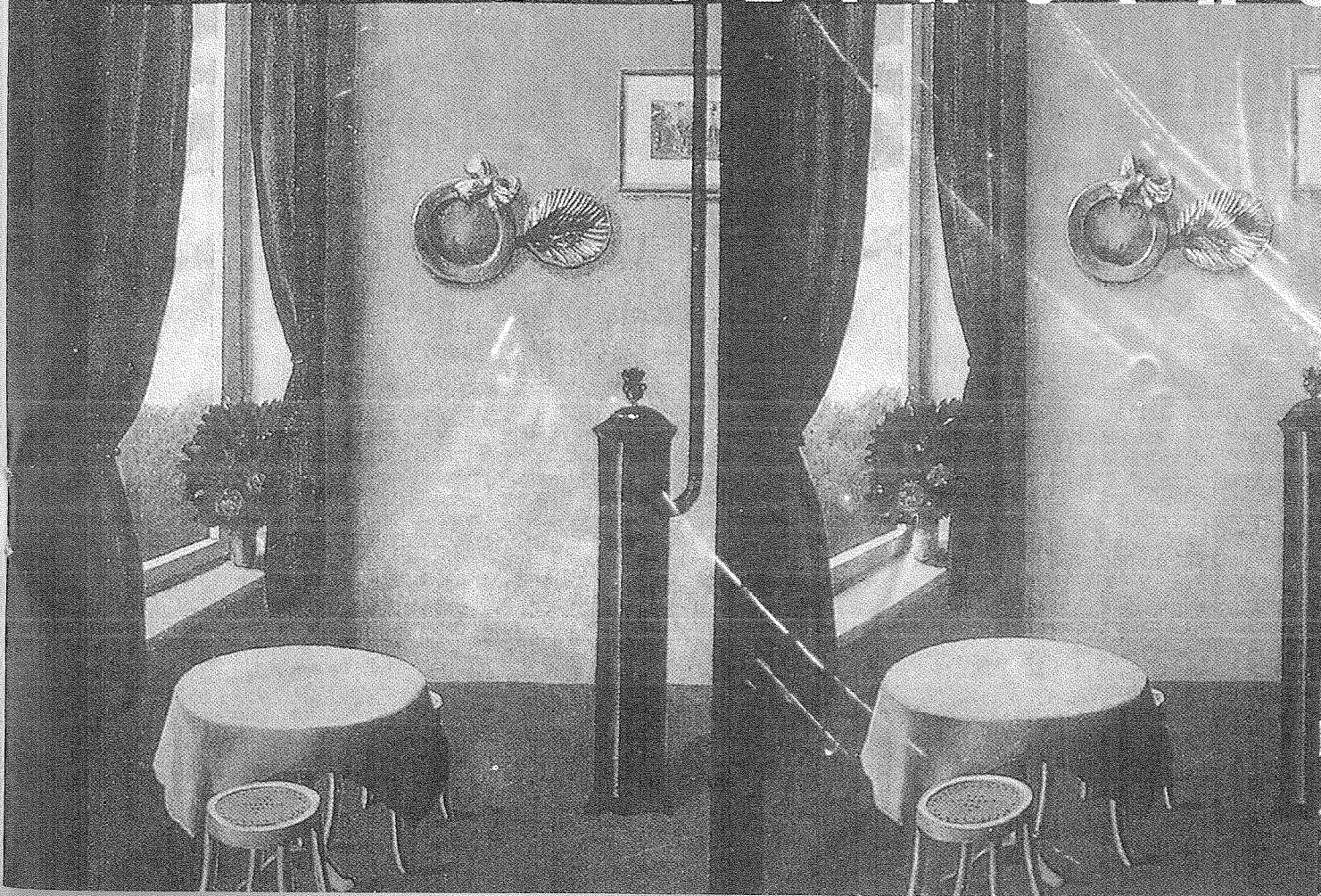
İhtiyacım olan tek şey birazcık cesaret.

↓

www.altzine.net

B a l - A y 1

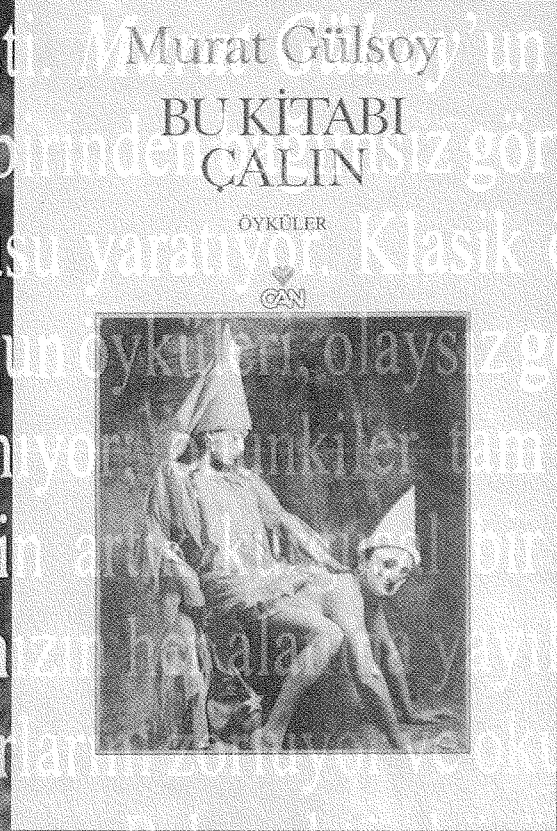
Ergun Kocabiyik

Ergun Kocabiyik'tan okuru çoklu okumaya davet eden bir öykü kitabı. Kitabın adındaki çok anlamlılık da bunu anlatmıyor mu zaten?.. Yazar, sizlerini kimi zaman durgun bir anın kendi içindeki deviniminde, kimi zaman ansiklopedik bir bilginin şaşırtıcı yorumlarında kimi zaman da kendisine/okura ayna tuttuğu coğrafyalarda gezdiriyor. Hakkında uzun süre konuşulacak bir kitap...

www.altkitap.com

le Mesgul ile dikkat çeken **Murat Gülsoy**, genç kuşak öykü-
leni arasında yetkin üslubu, özgün konularıyla, kendisinin
acağının işaretlerini vermişti. **Murat Gülsoy**'un ikinci
an **Bu Kitabı Çalın**, yine birbirinden çarpıcı ve çarpıcı görünen öykü-
erse de, bir bütünlük duygusu yaratıyor. Klasik öykü ta-
etinler sunan **Murat Gülsoy**'un öyküleri, olaysız gelişen çar-
kının durgunluğunu taşıyor. Çünkü öyküler tam tersine
sine karuluyor. Gerçekliğin artık kurgusal bir şeye dö-
ğünü, kurguların da hayatımızın her alanında yayıldığını v
n yazar, kurgusal alanın sınırlarını zorluyor ve okurdan öykü-
tif olarak katılmasını bekliyor. Pek çok öyküsünde ger-
armaca iç içe geçiyor, yazar elindeki izlerle oyunlar oyn
uru sürekli şaşırtıyor. Öyküler, gerçekten gerçeküstüne, fa-
k bir anlatıma dönüşüyor. Postmodern denebilecek anlatı-
lerini ise yapıtı göndermelerde, öykülerin içine oturu-
ska metinlerde buluyoruz: örneğin **Edip Cansever**'in şiiri
gün **Atay**'in öyküleriyle kurduğu bağlanılarda. Zekice k
nış bu öyküler, bir dolambaçın gizemli yollarında dolaşt
uru. Bu kitapta olduğu gibi 'oyun' izlediği yine öykülerin
ğunda öne çıkıyor. Öykülerinin ortak öğesi olan ironi

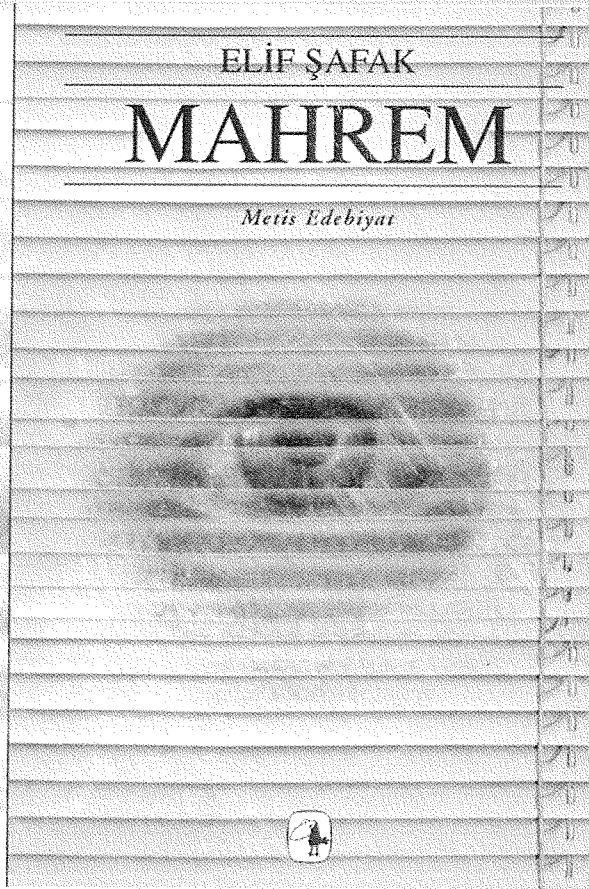

ELİF ŞAFAK

MAHREM

Metis Edebiyat

P i n h a n
v e
Ş e h r i n A y n a l a r ı ' n ı n
Y a z a r ı
E l i f Ş a f a k ' ı n
S o n K i t a b ı Ç ı k t ı !